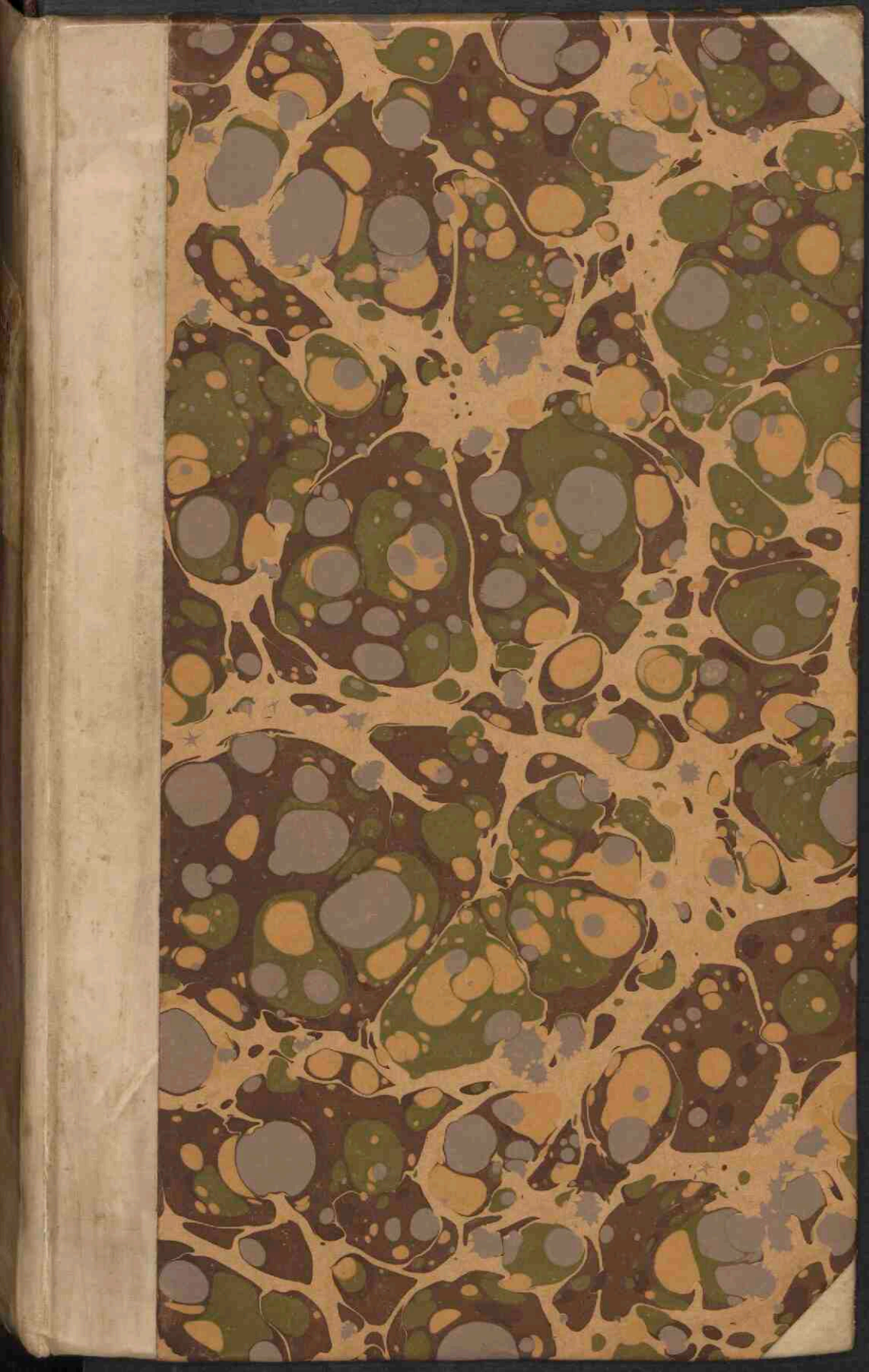

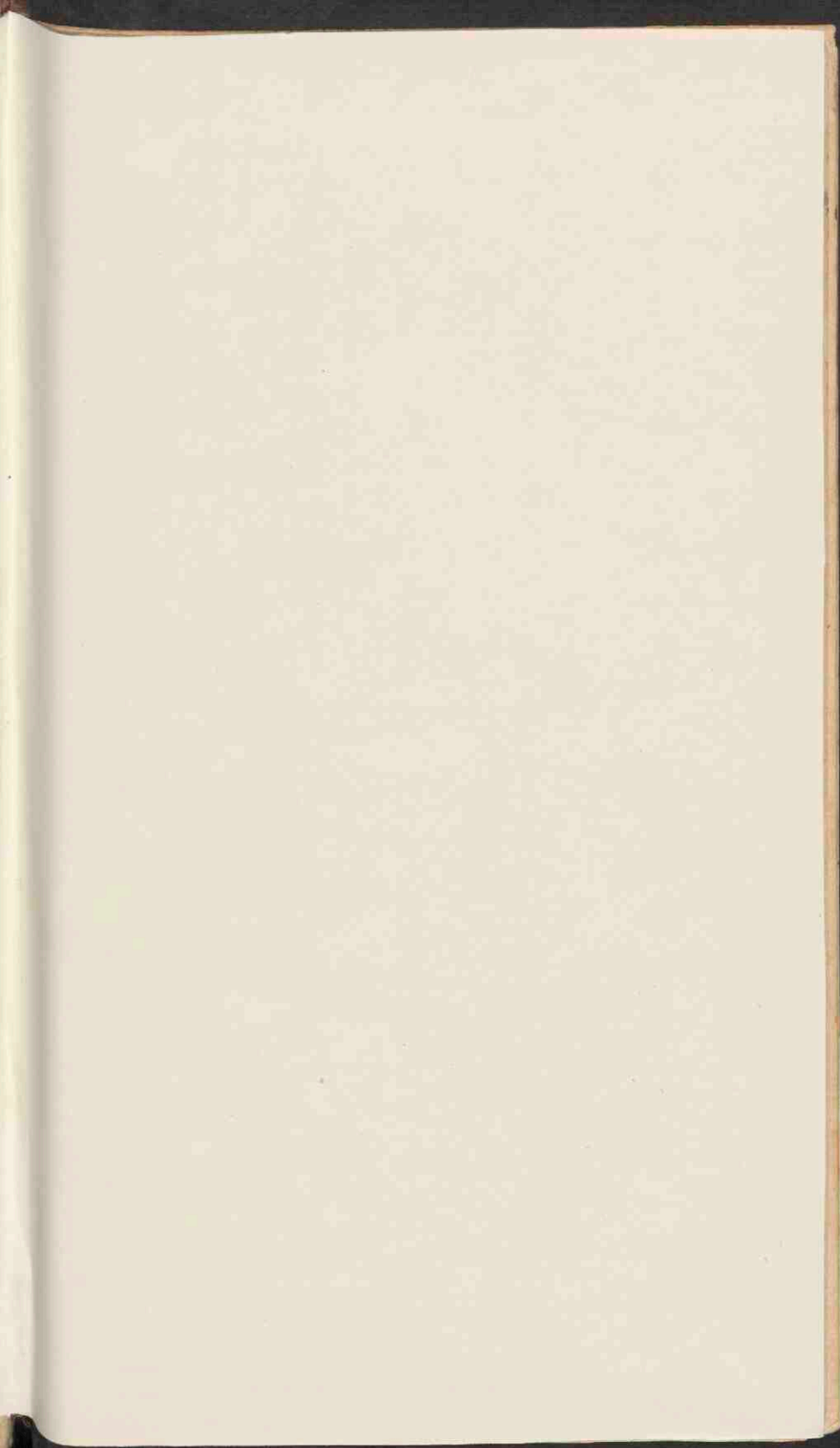

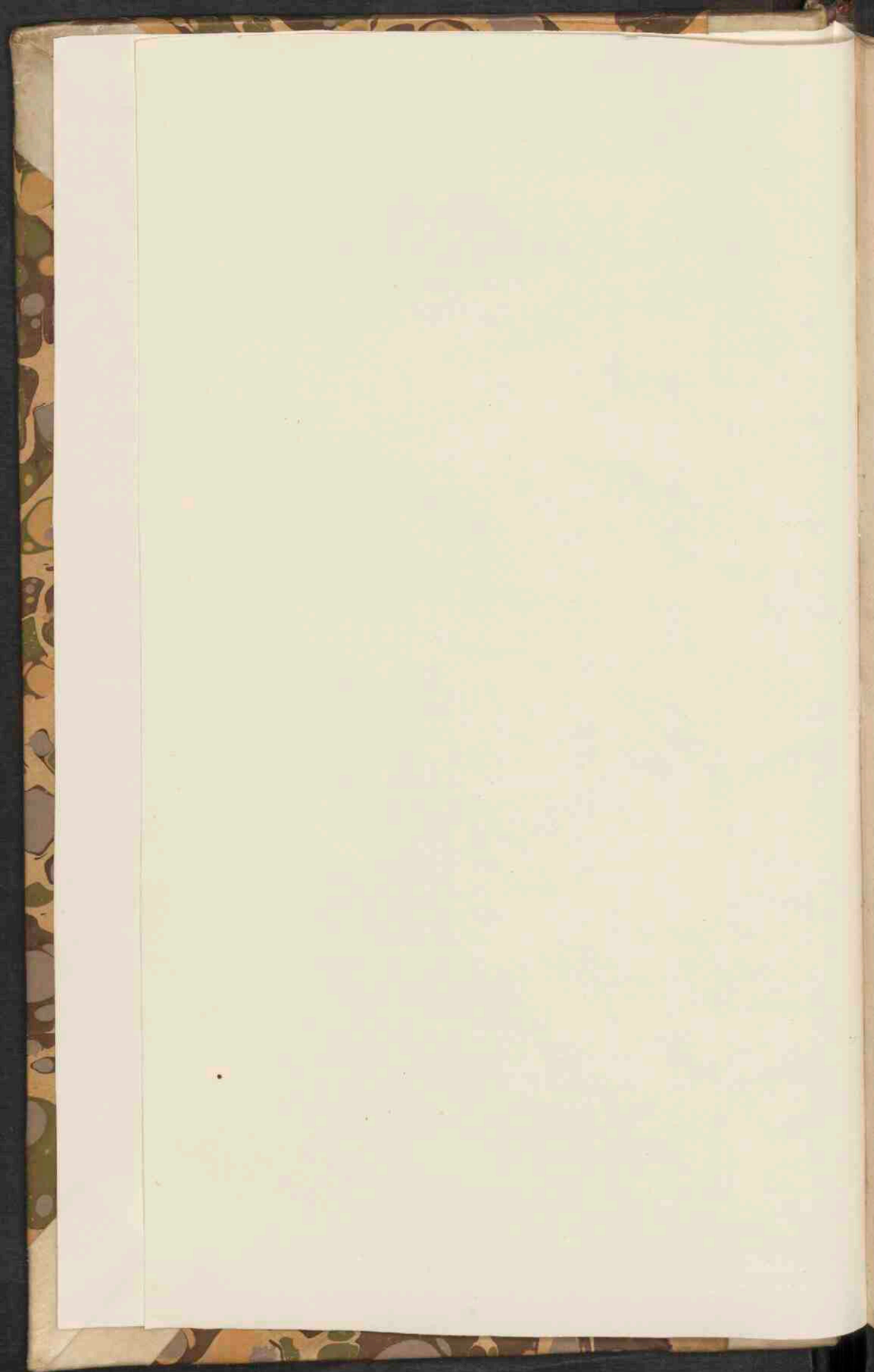
De directe belastingen, inzonderheid die op de inkomsten : eene staatshuishoudkundige proeve

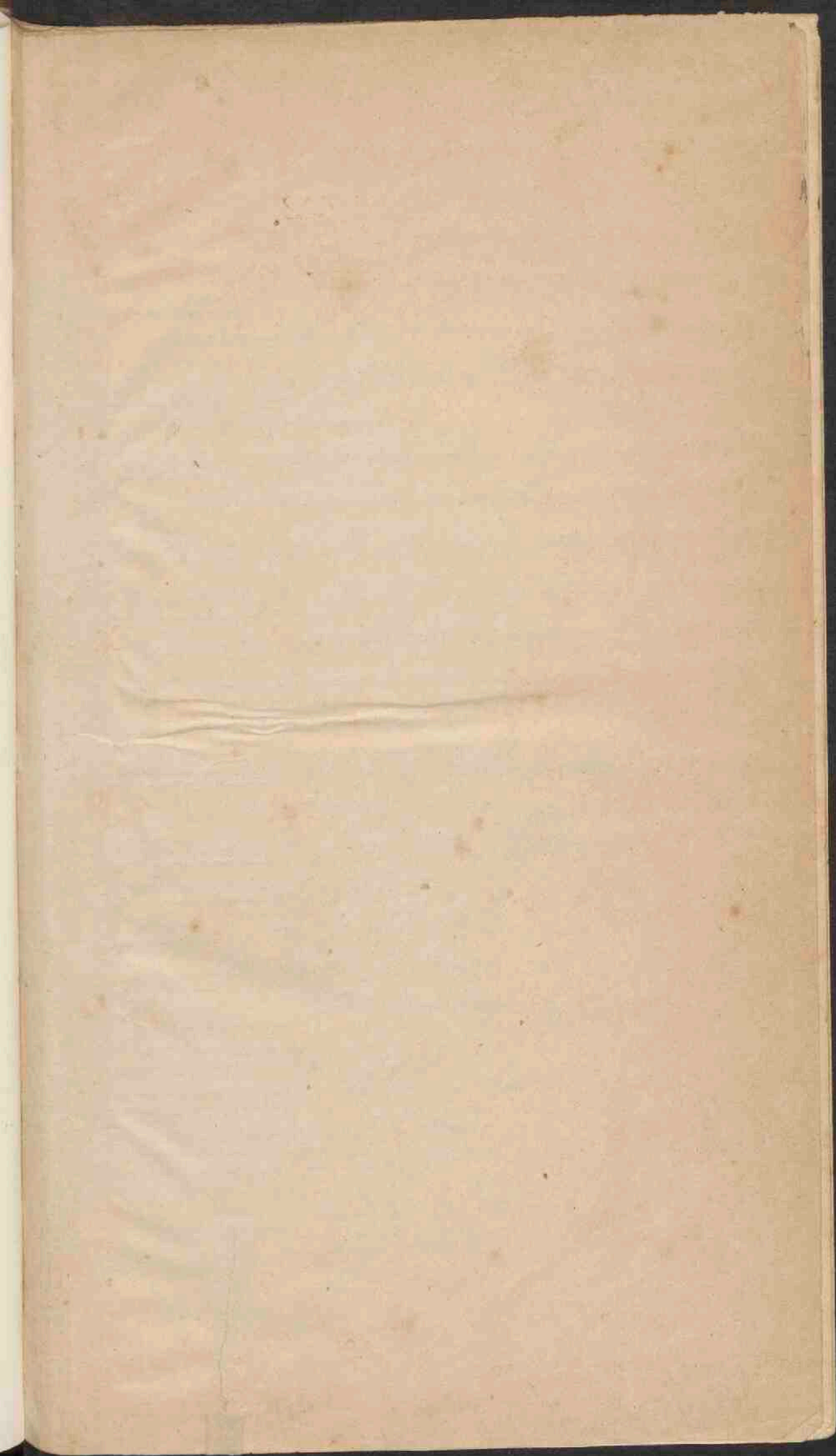
<https://hdl.handle.net/1874/322618>

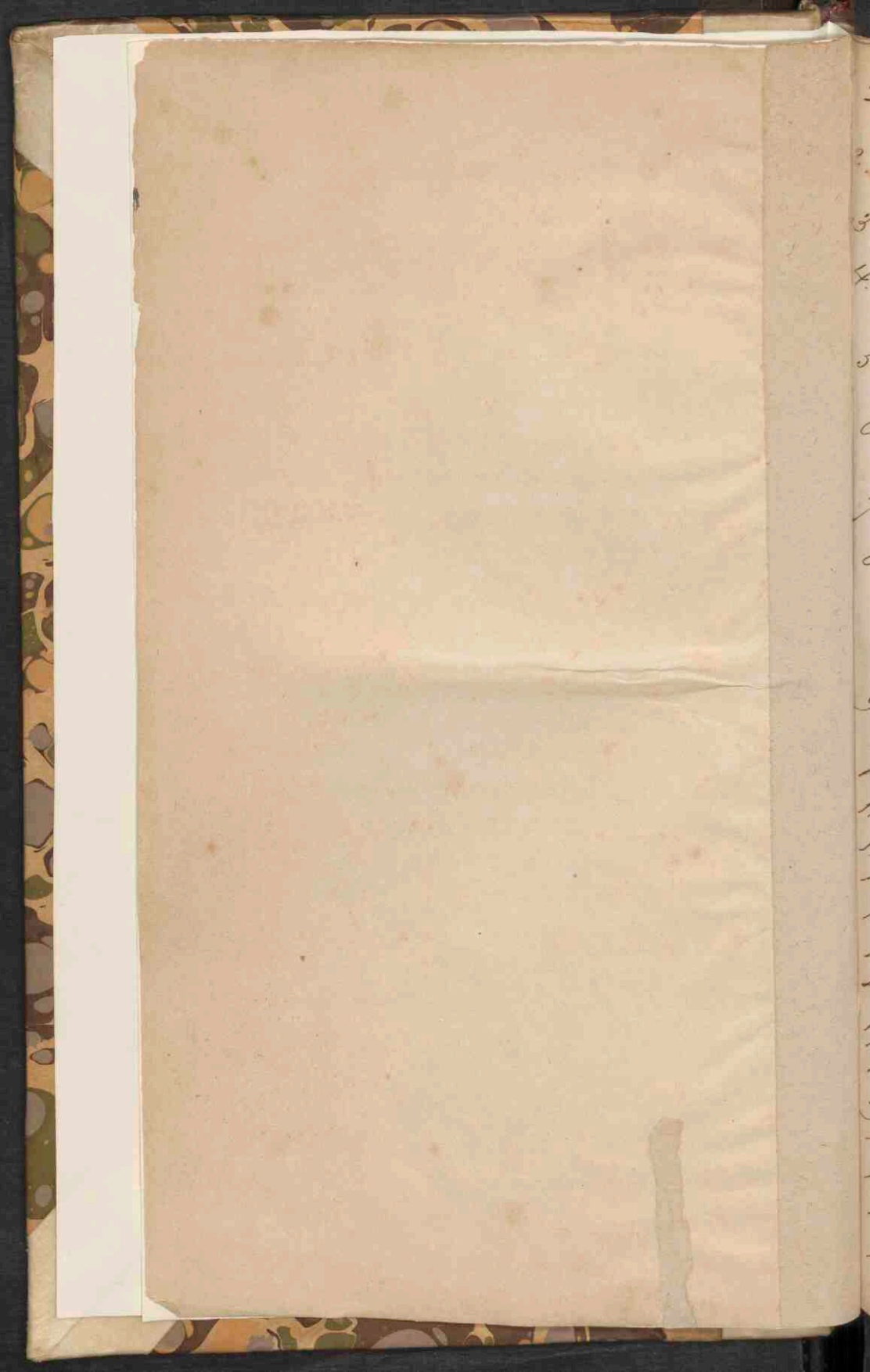

A. qu.

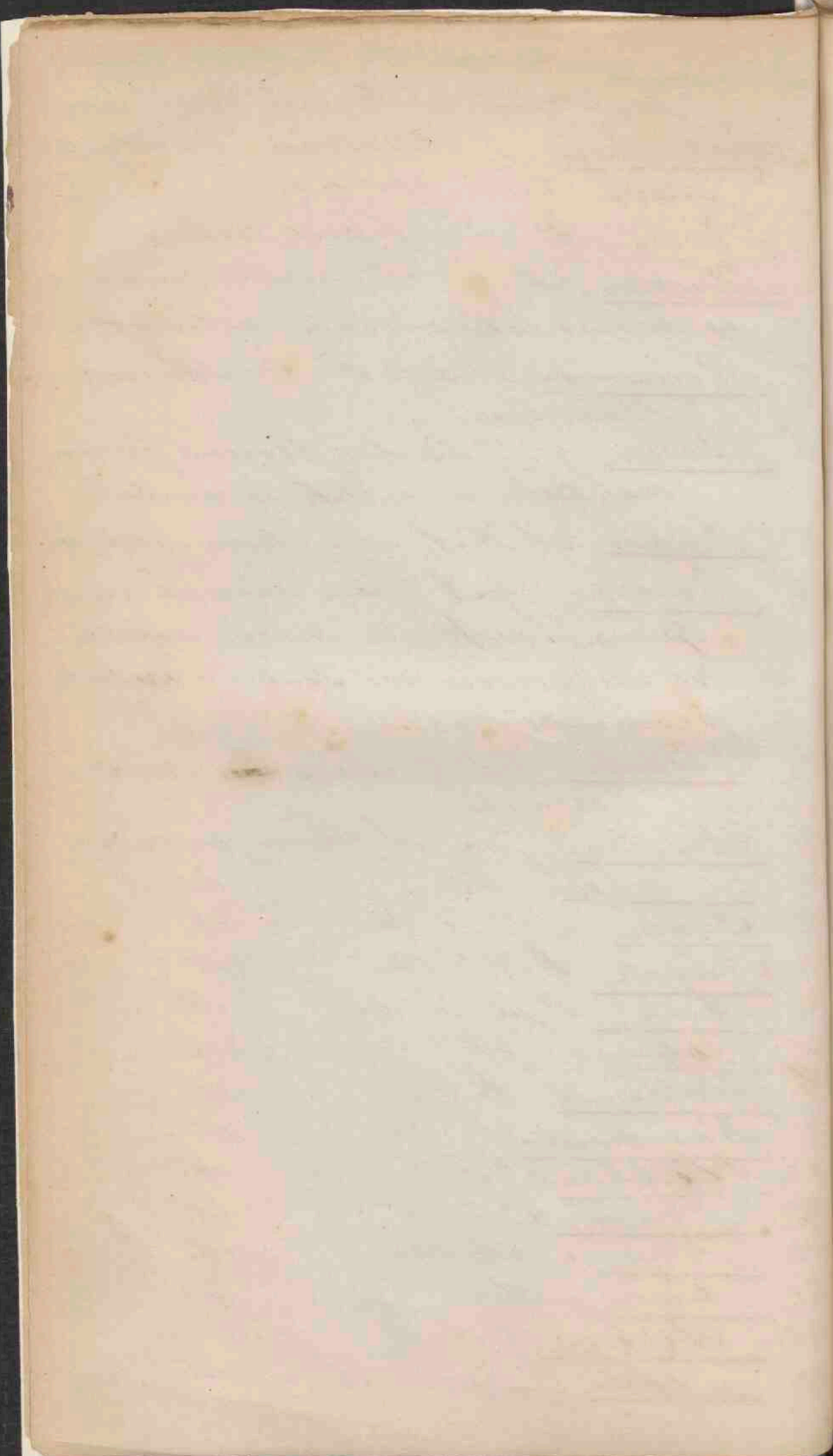

- Koortshuysen, J. van. De tributes directes
 praesertim de tributo reddituum.
2. Roosenburg, J. Historia hydroopis
 ovarii. Cum epicrisi.
3. Peelen, P. De febris natura.
4. Winkler, D. G. Elementa quaedam
 ex haemorrhagiarum aetiologia.
5. Heysman, B. D. T. De Henrico
 Roombusio.
6. Besier, G. J. B. De legum funda-
 mentalium indole et ambitu.
7. Ekker, A. H. A. De choro Aeschyleo.
8. Beckers, G. A. J. De alro et urina
 spinacae mellulla morbo affecta,
 vel suppressis vel sine voluntate
 prorumpentibus.
9. Vitanus, J. G. R. ~~De~~ De saliva
 et mucos.
10. Martens, J. L. A. Theses jur inaug.
11. Dijkers, J. B. id.
12. Ceden, D. J. Th. van. id.
13. Nagell, C. H. J. van. id.
14. Berg, P. R. van den. id.
15. Hoffmann, N. J. id.
16. Woldringh, Th. G. J. id.
17. Wynkearden, J. van. id.
18. Eekhout, E. J. id.
19. Tenju, C. id.
20. Dees, C. M. van. id.
21. Caan, B. id.
22. Borsius, G. C. id.
23. Haas, A. H. J. Th. A. id.

SPECIMEN OECONOMICO-POLITICUM INAUGURALE

DE

TRIBUTIS DIRECTIS,

PRAESERTIM

DE TRIBUTO REDITUUM,

QUOD,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

PETRI JOHANNIS ISAÄCI DE FREMERIJ,

MATH. MAG. PHIL. NAT. MED. ET ART. OBST. DOCT. ET PROF.

NEC NON

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU,

ET

NOBILISSIMAE FACULTATIS JURIDICAE DECRETO,

Pro Gradu Doctoratus,

SUMMISQUE IN

JURE ROMANO ET HODIERNO HONORIBUS AC PRIVILEGIIS,

IN ACADEMIA RHENO-TRAJECTINA,

RITE AC LEGITIME CONSEQUENDIS,

PUBLICO ET SOLEMNI EXAMINI SUBMITTIT

EVERARDUS VAN VOORTHUYSEN, HENR. FIL.

Amstelodamensis,

DIE XXXI MENSIS OCTOBRIIS, ANNI MDCCCXLVIII, HORA I.

TRAJECTI AD RHENUM,

APUD J. G. BROESE.

MDCCCXLVIII.

RIKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

1909 8593

TYPIS E. J. GIBSEN.

DIRECTE BELASTINGEN.

INKOMSTEN.

DE

DIRECTE BELASTINGEN.

INZONDERHEID

DIE OP DE

INKOMSTEN.

THE HISTORY OF THE

REIGN OF

8

DE
DIRECTE BELASTINGEN,

INZONDERHEID

DIE OP DE
INKOMSTEN.

EENE STAATSHUISHOUDKUNDIGE PROEVE

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE REGTEN,

AAN DE

Utrechtsche Hoogeschool.

DOOR

E. VAN VOORTHUIJSEN, Hz.

EERSTE DEEL.

TE UTRECHT,
BIJ J. G. BROESE.
1848.

DE
DIRECTE BELASTINGEN

DIE OP DE

INKOMSTEN

IN DEN JAARE 1864

DOOR H. DE BROT

WETENSCAPL. BEZORGER

E. VAN VOORTHUIZEN, DR.

DEEL I. G. BRONNEN

VOORBERIGT.

De wel verdiende belangstelling, welke de leer der belastingen in dezen tijd ondervindt, noopte mij op het einde mijner Academische loopbaan dit gedeelte der staatshuishoudkunde meer nauwkeurig te onderzoeken, en het gewigt dezer leer, welker juiste kennis op de welvaart der volken zoo grooten invloed heeft, nam mij dermate voor hare beoefening in, dat ik weldra besloot haar tot onderwerp mijner Dissertatie te nemen. Spoedig echter stuitte ik op eene groote moeijelijkheid, de mindere geschiktheid namelijk der Latijnsche taal voor eene wetenschap, die bij de Romeinen weinig beoefend was. Ik zag mij dus genoodzaakt hierin van den gewonen regel af te wijken en besloot op aan-

raden van de hoogleeraren ACKERSDIJCK en DEN TEX in de Nederduitsche taal te schrijven, terwijl ik daarin versterkt werd door de bepaling van A. 66 van het Besluit op het hooger onderwijs, waaruit blijkt dat ook onze regering overtuigd is van de bezwaren, die het behandelen van oeconomische onderwerpen in de Latijnsche taal medebrengt.

Men verwachtte niet dat ik het in deze eerste proeve mijner studien zoude durven wagen mijnen landgenooten eene nieuwe leer voor te dragen. Onkundig van het terrein, waarop ik mij begeeven had, zocht ik mij slechts gemeenzaam te maken met hetgeen anderen omtrent dit onderwerp onderzocht en geleerd hadden, en trachtte door eene vlijtige beoefening der beste schrijvers eenig denkbeeld van dit gedeelte onzer wetenschap te verkrijgen. Zelf te leeren was mijn eenig doel, en de beschouwing, welke hierna ~~was~~ mijnen landgenooten ter lezing aangeboden wordt, is derhalve de vrucht van een naauwkeurig onderzoek van hetgeen anderen, der zaak meer kundigen dan ik, omtrent de leer der belastingen voor de wetenschap hebben geleverd.

De werken van SMITH, BUCHANAN, RICARDO, M^o. CULLOCH, SAY, HOFFMANN, MURHARD, GOGEL en HOGENDORP, waren mij daartoe van veel nut, en het

is door hun onderrigt dat ik tot de meeste resultaten, in dit stukje voorgedragen, gekomen ben.

De moeilijkheid van het onderwerp had evenwel mijne ijverigste pogingen welligt vruchteloos gemaakt, had ik niet in den Hoogleeraar ACKERDIJCK eenen leermeester gevonden, die mij de voor mijne krachten te zware taak had helpen verligten. Hem breng ik derhalve bij deze mijne opregte hulde, daar hij geene moeite ontzag, wanneer hij zijnen leerling met raad en hulp konde bijstaan, om de zwaarigheden, welke zich voor hem opdeden, uit den weg te ruimen, terwijl hij hem tevens door eene welwillende bescheidenheid het genoeg liet, het werkje, dat deze der maatschappij wenschte aan te bieden, als het zijne te kunnen beschouwen, waarover hij derhalve de toegewendheid zijner lezers inroept, aan welke hij als jeugdig schrijver zoo zeer behoefte gevoelt.

Ook aan u reken ik mij inzonderheid verplicht, mijne hooggeachte leeraren DEN TEX en VREEDE, voor de inlichtingen, mij geschonken, voor uwe teregtwijzingen, waar ik dwaalde, en voor de hulp, die mij uwe boekerijen verschaften.

U allen, onder wier leiding ik het voorregt had mijne

studien te volbrengen, en van wier toegenegenheid ik gedurende mijne Academische loopbaan zoo vele bewijzen ontving, betuig ik bij deze mijnen opregten dank.

Is het voor velen bij hunne bevordering tot Doctor een treurige pligt hen vaarwel te zeggen, met wie zij de gelukkige studie-jaren mogten doorbrengen, mij is het voorregt vergund van dezen pligt mij vrijgesteld te zien, hopende nog eenigen tijd in uw midden door te brengen, waarde Academie-broeders, in wier hooggeschatte vriendschap ik mij bij voortdoring aanbeveel.

INHOUD.

EERSTE DEEL.

HOOFDSTUK I.

OVER DE BELASTING IN HET ALGEMEEN.

	BL
Wat is belasting?.....	1
Nut der belasting	3
Waaruit in de staatsbehoeften te voorzien?	5
Wordt de belasting uit de inkomsten of de bezittingen opgebracht?.....	7
Belastingen, die het vermogen der natie treffen.....	14
Grondstellingen voor de leer der belasting van SMITH.....	17
" " " " " " " " SIMONDI.....	23
" " " " " " " " FONTEFRAND	26
Op wie drukt de belasting?.....	30
Leer van QUESNAY	31
" " M ^C . COLLOCH	33
" " SAY.....	35
" " RICARDO.....	36
Treft de belasting hem, op wien zij gelegd is?.....	37
Waarvoor wordt de belasting aan de schatplichtigen vergoed?.....	39
Is de belasting goed te keuren, omdat zij het vermogen slechts verplaatst? .	41
Wat moet men in acht nemen, wanneer men onze belastingen met de vroegere vergelijkt.....	43
Invloed der staatsregeling op de belastingen	45

	Bl.
Budgets.....	53
Voordeelen der specialiteit en openbaarheid bij de besturing der geldmiddelen.....	55
Verschillende wijzen van administratie.....	61
Billijkheid in de vertheeling der belasting, en oorzaken der klagten.....	62
Vrijwillige opbrengsten.....	65
Waarom de mindere klassen het meest opbrengen.....	68
Leer van HOFFMANN omtrent de grondslagen der belasting.....	—
Zijn nieuwe voorwerpen van belasting eene nieuwe bron voor haar?....	70
Twederlei wijze van heffing.....	72
Voordeelen der indirecte belasting.....	—
Welk gevolg heeft het besnoeijen der rijken?.....	74
Zijn alle de belastingen goed, wanneer zij oud zijn?.....	75
Aanneming van verschillende grondslagen.....	77
Vrijstelling der fondsenhouders.....	78
Ongelijkheid der belasting door ongelijke waarde.....	81
Voordeelen eener matige belasting.....	82
Vorderingen in het innen der belasting gemaakt.....	86
Inning door pachters.....	90
» » ambtenaren.....	96
Vergelijking van de belastingen der verschillende landen met elkander ..	97
Bevordert de belasting de voortbrenging?.....	101
Dwaling van GARNIER.....	103
Belemmering van het onderling verkeer.....	105
Invloed der belastingen op de zedelijkheid.....	106

HOOFDSTUK II.

DIRECTE BELASTINGEN.

	Bl.
Grondbelasting.....	110
Wien treft zij?.....	111
Bedenkingen tegen het verhoogen der grondbelasting.....	116
Over het voorbehoud der regering van den eigendom der gronden.....	118
Tienden.....	120
Vaste natuurlijke opbrengsten.....	123
De éénige belasting van QUESNAY.....	125
Vermindering der grondlasten in Engeland.....	126
Vaststelling der grondlasten.....	127
Maatstaf voor de schatting der gronden.....	130
Kadaster.....	132

	Bl.
Aflossing der grondlasten.....	136
Moeijelikheden bij het invoeren van gelijke grondlasten in landen, die uit verschillende bestanddeelen zijn zamengesteld	141
Belasting op de huurwaarde	147
Is de belasting op de huurwaarde een billijke maatstaf?.....	—
Wien treft de belasting op de huurwaarde?.....	150
Belasting op voorwerpen van weelde.....	155
Ongenoegzaamheid dezer belasting.....	—
Zijn voorwerpen van weelde altijd een bewijs van rijkdom?	158
Verschillende soorten	159
Klein zegel onzer goet.....	161
Belasting op bedrijven, (Patenten).....	163
Bezwaren tegen deze belasting.....	—
Noodzakelijkheid van juiste grondslagen	164
Kramers	166
Hoofdelijke belastingen	167
Vrijstelling van grjsaards en kinderen.....	168
Bezwaren dezer belastingen.....	169
Meening van HOFFMANN.....	172
Tuille	174
Capitation	180
Klassensteuer	183
Hoofgeldt	191
Familiégeldt.....	192
Belasting op werkloonen.....	193
Waardoor wordt de prijs der loonen geregeld?	—
Meening van MALTHUS.....	199
Op wie drukt de belasting op werkloonen?.....	203
Van waar de toestand der arbeiders in Engeland?.....	208
<i>Taxe personnelle</i>	210
Armen-belasting.....	—
Behoort het onderhoud der armen tot de bemoeijingen der regering?	—
Werkhuizen en <i>poor-tax</i> in Engeland.....	214
Op wie drukt de armen-belasting?	217
Is zij nuttig voor de armen?.....	218

	Bl.
Oordeel hierover van MURHAUD	86
" " " SARTORIUS.....	—
" " " DE HERMES.....	88
" " " Mc. CULLOCH.....	89
Besluit.....	92

HOOFDSTUK IV.

DE ENGELSCH E INKOMEN-BELASTING.

	Bl.
Inkomen-belasting van 1798 tot 1815.....	101
" " " 1842.....	107
Hoofdzakelijke inhoud der Engelsche wet.....	108
Regels voor <i>schedule A</i>	120
" " " B.....	124
" " " C.....	130
" " " D.....	134
" " " E.....	146
<i>Schedule F</i>	158
" " " G.....	159
Uitkomsten, welke deze belasting heeft opgeleverd.....	163
Verlenging dezer belasting in 1845 en 1848.....	167
Voorstel van den minister RUSSELL.....	—
Ontevredenheid over dit voorstel.....	169
Voorstel van HORSMAN.....	171
" " " INGLIS.....	175
Aanneming van het gewijzigde voorstel van RUSSELL.....	176

HOOFDSTUK V.

DE BELASTING IN BERN OP VASTE GOEDEREN, KAPITAAL
EN INKOMSTEN.

	Bl.
Hoofdzakelijke inhoud der Bernsche wet.....	178
Belasting op vaste goederen.....	—
" " " kapitalen.....	181
" " " inkomsten.....	182
Algemeene bepalingen.....	184
Aanmerkingen op deze wet.....	185

HOOFDSTUK VI.

DE HEFFINGEN IN NEDERLAND VAN DE BEZITTINGEN EN IN-
KOMSTEN, INZONDERHEID VAN 1795 TOT 1804.

	Bl.
Tiende penning	190
Heffingen na de omwenteling en voor het invoeren der staatsregeling van 1798.	192
Ontwerp van constitutie van 1797	200
» » staatsregeling van 1798	203
Regels, welke bij de latere heffingen werden in acht genomen	206
Heffingen na het invoeren der staatsregeling	211
De heffingen door het stelsel van cogel vervangen	225

Tot gemak van den lezer geven wij hier de werken op, door ons in deze proeve op onderscheidene plaatsen aangehaald.

ACKERSTRAET, (J.) Bedenkingen over de Korenwetten, Utrecht 1835.

Act for granting to Her Majesty's Duties on Profits arising from Property, Professions, Trades, and Offices, until the sixth day of *April* one thousand eight hundred and forty-five.

Annuaire de l'Economie Politique et de la Statistique pour 1848, 5e Année, Paris 1848.

BASTIAT, (FR.) Sophismes Economiques, Paris 1847.

BEHR, (W. J.) Die Lehre von der Wirthschaft des Staats oder Pragmatische Theorie der Finanz-Gesetzgebung und Finanz-Verwaltung, mit Rücksicht auf den Gebrauch bei Academischen Vorlesungen, Leipzig 1822.

BERG, (G. E. J.) Specimen de Vectigalium ac Tributorum in Hollandia historia tempore comitum, Amstelodami 1834.

————— Specimen de Vectigalium ac Tributorum in Hollandia historia tempore reipublicae, Amstelodami 1834.

BOEKH, (A.) Die Staatshaushaltung der Athener, Berlin 1817.

BONAPARTE, (L.) Documens Historiques et Réflexions sur le Gouvernement de la Hollande, Paris 1820.

BOURICUS, (L. G.) Gedachten over de Accijnsen en de Directe Belastingen en over eene Belasting op de Inkomsten, Utrecht 1848.

BRESSON, (J.) Histoire Financière de la France depuis l'origine de la monarchie jusqu'à l'année 1828, Paris 1829.

BUCHANAN, (D.) Observations on the Subjects treated of in Dr. SMITH's Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, Edinburgh 1817.

Compte Général du Trésor Public pour l'an 1806 rendu au Roi par le Ministre des Finances, la Haye 1808.

D..... (MR.) Over de Belastingen, het Beheer der Geldmiddelen, de Staatsonkosten, en de Bezoldiging der Amb-

- tenaren, staande de Republiek der Vereenigde Nederlanden, Amsterdam 1837.
- Dagverhaal der Handelingen van de Nationaale Vergadering, en later van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks.
- DEMOSTHENIS Quae Supersunt ex editione J. J. REISKII. Accedunt versio Latina, apparatus criticus et exegeticus aliorum et suis annotationibus auctus cum indicibus in Demosthenem, edente G. H. SCHAEFFERO, Londini 1822.
- ENGELS, (P. H.) De Geschiedenis der Belastingen in Nederland van de vroegste tijden tot op heden, met eenen beknotten inhoud der tegenwoordig in werking zijnde Belastingwetten, Rotterdam 1848.
- GARNIER, (M.) Recherches sur la Nature et les Causes de la Richesse des Nations par A. SMITH, Paris 1822.
- Gesetz über die Vermögens- und Einkommen-Steuer, Bern 1847.
- GOES, (A. VAN DER) Holland onder de Regeering van Keizer KAREL V en Koning PHILIPS II, Amsterdam 1791.
- GOGEL, (J. J. A.) Memoriën en Correspondentiën betrekkelijk den staat van 's Rijks Geldmiddelen in den jare 1820, uitgegeven door zijnen zoon J. M. GOGEL, Amsterdam 1844.
- GROEN VAN PRINSTERER, (G.) Handboek der Geschiedenis van het Vaderland, Leiden 1846.
- HELFEERICH, Ueber die Einführung einer Kapital-Steuer in Baden, Tübingen 1846.
- HOFFMANN, (J. G.) Die Lehre von den Steuern als Anleitung zu gründlichen Urtheilen über das Steuerwesen mit besonderer Beziehung auf den Preussischen Staat, Berlin 1840.
- HOGENDORP, (G. K. VAN) Lettres sur la Prospérité Publique adressées a un Belge, Amsterdam 1830.
- Jaarboeken der Bataafsche Republiek.
- LOTZ, (J. T. E.) Handbuch der Staatswirthschaftslehre, Erlangen 1821.
- MALCHUS, (C. A. VON) Handbuch der Finanzwissenschaft und Finanzverwaltung, Stuttgart und Tübingen 1830.
- MALTHUS, (P.) Essai sur le principe de population, traduit par P. PREYOST, Paris 1823.

- M^c. CULLOCH, (J. R.)** A Statistical Account of the British Empire, exhibiting its extent, physical capacities, population, industry and civil and religious institutions, London 1837.
-
- A Treatise on the Principles and Practical Influence of Taxation and the Funding System, London 1845.
- MEES, (W. C.)** de Werk-Inrigtingen voor Armen uit een staats-huishoudkundig oogpunt beschouwd, Rotterdam 1844.
- MELJER (M. H. E.)** und **SCHÖMANN, (G. Fr.)** Der Attische Process, Halle 1824.
- MELJER, (A. D.)** Onderzoek over het Gebruik van een Openbaar Spel, speciaal toegepast op het Koninkrijk der Nederlanden, Amsterdam 1828.
- METELERKAMP, (R.)** De Toestand van Nederland in vergelijking gebragt met die van enige andere landen van Europa, Rotterdam 1804.
- MONTESQUIEU, Oeuvres Complètes,** Paris 1846.
- MOREAU DE JONNÈS, (A.)** Eléments de Statistique, Paris 1847.
- MULDER, (G. J.)** De Voeding in Nederland in verband tot den volksgeest, Rotterdam 1847.
- MURHARD, (K.)** Theorie und Politik der Besteuerung, ein Handbuch für Staatsgelehrte, Volksvertreter und Geschäftsmänner, Göttingen 1834.
- Notulen van het Staats-Bewind.
- PRITZWITZ, (M. von)** Theorie der Steuern und Zölle, mit besonderer Beziehung auf Preussen und den Deutschen Zollverein, Stuttgart und Tübingen 1842.
- Publicatiën (Alle de) en Notificatiën betreffende de Algemeene Belastingen met de Generale Voordragt, den Haag 1807.
- RAUMER, (Fr. von)** Das Britische Besteuerungs-System, insbesondere die Einkommen-Steuer, dargestellt mit Hinsicht auf die in der Preussischen Monarchie zu treffenden Einrichtungen, Berlin 1810.
- RICARDO, (D.)** Oeuvres Complètes traduites en Français, augmentées de notes et de commentaires, par A. FONTEYRAUD, Paris 1847.
- SAY, (J. B.)** Traité d'Economie Politique ou Simple Expositi-

- tion de la manière, dont se forment, se distribuent et se consomment les Richesses, publié par H. SAY, son fils, Paris 1841.
- SAY, (J. B.) Cours Complet d'Economie Politique Pratique publié par H. SAY, son fils, Bruxelles 1843.
- SCHÖN, (J.) Die Grundsätze der Finanz, Breslau 1832.
- SCHMALZ, (M.) Economie Politique, traduit par H. JOUFFROY, Paris 1826.
- SCHUBERT, (FR. W.) Handbuch der Allgemeinen Staatskunde von Europa, Königsberg 1842.
- SEUTER, (A. L. VON) Die Besteuerung der Völker, rechts- und geldwissenschaftlich untersucht, Speyer 1828.
- SISMONDI, (S. DE) Nouveaux Principes d'Economie Politique ou de la Richesse dans ses rapports avec la Population, Paris 1819.
- SLOET TOT OLDHUIS, (B. W. A. E.) Tijdschrift voor Staatshuishoudkunde en Statistiek.
- SMITH, (A.) An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, with notes, bij D. BUCHANAN, Edinburgh 1817. Onze aanhaling in het Eerste Deel bl. 18 is onjuist: daar staat *I Vol. p. 371*, dit moet zijn: *III, p. 264*.
- Volledige Verzameling der Publicatiën voor de Ingezeten en der Bataafsche Republiek.
- YOUNG, (A.) Travels during the years 1787, 1788 et 1789; undertaken more particularly with a view of ascertaining the cultivation, wealth, resources and national prosperity of the kingdom of France, London 1794.
- ZACHARIAE, (K. S.) Staatswirthschaftslehre, Heidelberg 1832.

De overige werken zijn genoeg bekend, zoodat zij geene nadere vermelding behoeven.

HOOFDSTUK I.

— OVER DE BELASTING IN HET ALGEMEEN.

Belasting is hetgeen door de ingezetenen aan het bestuur wordt opgebracht, om in de behoeften van den staat te voorzien. Deze behoeften nu nemen wij in de meest uitgebreide beteekenis, en verstaan daardoor niet alleen, wat de staat volstrekt noodig heeft om aan zijne verbindtenissen te kunnen voldoen, zijne onafhankelijkheid tegenover de andere mogendheden te handhaven, de inwendige maatschappelijke orde te bewaren, doch ook al datgene, wat het geluk der ingezetenen verhoogt, aan het algemeene welzijn bevorderlijk zijn kan. Daarom noemt HOFFMAN haar geldelijke bijdragen tot onderhoud en verbetering der inrigtingen, welke de regeringen der staten en de bestuurders der gemeenten tot vestiging en bevordering der welvaart hunner onderhoorigen verordenen en leiden. Doch ofschoon tegenwoordig de meeste belas-

tingen in geldelijke bijdragen worden opgebracht, die de persoonlijke diensten en tienden der middeleeuwen, dank zij den vooruitgang der maatschappelijke inrigtingen, hebben vervangen, zoo heeft hij zijne bepaling van het denkbeeld van belasting hierdoor te veel beperkt, en daar van al datgene uitgesloten, wat vroeger en later *in natura* door de regeringen van hare onderdanen is afgevorderd.

Omtrent het doel der belasting heeft SAY zich zeer onjuist uitgedrukt, wanneer hij zoo wel hetgeen door de regering willekeurig verkwist wordt, als hetgeen zij tot voorziening in de behoeften van den staat regtmatig vorderen kan, daartoe rekent. Hij noemt haar dat gedeelte van het goed der ingezetenen, hetwelk de regering aan hare begeerten of de behoeften van het maatschappelijk ligchaam opoffert. Maakt de regering nu zich hieraan schuldig, dat zij de bezittingen der onderdanen verbruikt, om hare eigene inzigten te kunnen navolgen, of hare begeerten te voldoen, zoo maakt zij misbruik van het vertrouwen, dat het volk in haar stelt, en voldoet niet aan den last, die haar is opgedragen. Het is dus eene volstrekte miskenning van het doel der belasting.

RICARDO beschouwt haar als een gedeelte van de voortbrengselen der aarde en der nijverheid van een land, hetwelk tot beschikking der regering gesteld wordt.

M^c. CULLOCH noemt haar een gedeelte, of de waarde

van een gedeelte van den eigendom of arbeid der ingezetenen, welke deze aan de regering afstaan en tot hare beschikking stellen. Ook deze bepaling is minder juist, daar zij hem geenen arbeid, doch slechts de vrucht daarvan ontnemt. Zij schijnt echter toe te schrijven aan het verkeerde denkbeeld, dat sommigen omtrent den arbeid koesteren, die hem als rijkdom beschouwen, terwijl hij inderdaad niet meer dan een middel is om zich rijkdom te verschaffen.

Slaan wij de onbeschaafde volken gade, zoo vinden wij schier overal vrijdom van belasting, een voorregt, dat als het hoogste geluk voor een volk door velen wordt afgeschilderd. Doch wie zal hunnen toestand benijden? Hun grond ligt onbebouwd, want wie verzekert hen, dat zij bij eene nuttige aanwending daarvan de vruchten van hunnen arbeid zullen inoogsten? Kunsten en wetenschappen zijn hun onbekend; het regt van eigendom wordt bij hen niet geëerbiedigd; slechts de sterke leeft ten koste zijner natuurgenoeten en de zwakken zien zich aan gebrek ten prooi gegeven. Zij bestaan grootendeels van hetgeen jagt en visscherij hun met levensgevaar opleveren en ter naauwernood voorziet de natuur in hunne dringendste behoeften. Wanneer men daarbij den toestand onzer meer beschaafde natiën vergelijkt, zoo valt het niet te ontkennen, dat ook deze zich dikwijls een groot gedeelte van hunne bezittingen zien ontnomen, om in de behoeften van den staat te voorzien;

doch welk een treffend onderscheid biedt ons hun maatschappelijke toestand ter beschouwing aan! De wilderschoots den arbeid vergelden aan hen besteed, terwijl men er geheele streken aan de zee ontwoekerd en in vruchtbaar land herschepen vindt. Kunsten bloeijen, wetenschappen worden bevorderd, handel en fabrieks-nijverheid verschaffen niet alleen wat tot onze nooddrift gerekend wordt, maar ook al wat het leven kan veraangenamen, en dit alles is grotendeels de vrucht van de bescherming der wetten, waaronder wij leven. Indien ieder, op zich zelve staande, zich de voordeelen moest verschaffen, welke de bescherming der wetten en de maatschappelijke orde hem tegen de betaling van een klein gedeelte zijner bezittingen aanbieden, zoo zoude hij zich veel meer opofferingen moeten getroosten, dan de zwaarste belasting immer van iemand gevorderd heeft. Wanneer hij zelve zijnen eigendom tegen de aanvallen zijner naburen moest verdedigen, zelve de middelen tot vervoer zijner vruchten moest daarstellen en onderhouden, zelve de rampen moest afkeeren, welke zijne bezittingen bedreigen, zoo zoude hem dit niet alleen veel meer kosten, dan wanneer de staat tegen de betaling der belasting de zorg hiervoor op zich neemt, doch het zoude de waarde der vruchten van zijnen arbeid verre overtreffen, en hem zijnen arbeid ten eenenmale doen staken, daar niemand zich zooveel moeite zoude wille getroosten, wanneer hij bij voorraad wist, nimmer de vruchten daar-

van te zullen plukken. Wel verre dus van de belastingen als eene ramp voor de volken te beschouwen, rekenen wij ons gelukkig, in eene welgeordende maatschappij te leven, welker bestuur ons tegen de opbrengst van een gedeelte onzer inkomsten alle die voordeelen aanbrengt, welke wij ons, op ons zelve staande, nimmer zouden kunnen verschaffen, daar wij onzen eigendom beveiligd, onze regten gewaarborgd en ons leven veraangenaamd zien, door ongestoord de vruchten van onzen arbeid te kunnen inoogsten. Zoo lang de menschheid nog niet tot het ideaal van burgerdeugd is geklommen, waardoor niemand zijn eigen voordeel, maar slechts dat van het algemeen beoogt, zal onze rust en welvaart slechts door den krachtigen arm der regeering gewaarborgd kunnen worden. Dat dit evenwel eenige opoffering vereischt, zal wel geen betoog behoeven. *Qu'on ne fait rien de rien* is eene onbetwistbare waarheid. Maar wie zou zich niet gaarne getroosten, een gedeelte van zijn vermogen af te staan, zoo hij daardoor zich het geheel verzekerd zag? wie betaalt niet vrijwillig de premie der assurantie, om zich tegen een grooter verlies te vrijwaren, en welk redelijk weldenkend burger zal dan aarzelen, om ook het zijne bij te dragen tot eene opbrengst, waardoor hij niet alleen zijne goederen, maar zelfs zijne persoon gewaarborgd ziet?

Hoe men evenwel in de groote staatsuitgaven, welke

deze bescherming der wetten en het onderhoud der maatschappelijke orde voorzien moet, ziedaar een vraagstuk, hetwelk reeds sedert eeuwen met de meeste zorg en belangstelling door de kundigste staatsmannen is behandeld. Het komt er niet slechts op aan, zich geld te verschaffen, maar vooral ook dient men te weten, welke de bron zij, uit welke men dit zoude kunnen putten.

Dit geld nu kan alleen verkregen worden of uit de bezittingen en inkomsten der regering zelve 1), of uit die der ingezetenen, namelijk uit de vruchten van hunnen grond, hunne kapitalen 2) of hunnen arbeid; deze drie elementen der voortbrenging zijn de eenige ware bron,

---

1) Deze eigene bezittingen en inkomsten, die de staat gewoonlijk heeft, worden domeinen genoemd.

2) Door kapitaal verstaan wij hetgeen de mensch zelve heeft voortgebracht, en hetwelk hij tot verkrijging van nieuwen rijkdom aanwendt, ter onderscheiding van hetgeen hij tot bevrediging zijner behoeften verbruikt, en hetwelk door SAY *fonds de consommation* genoemd wordt, terwijl hij ons *kapitaal* met den naam van *fonds de reproduction* bestempelt.

Mc. CULLOCH en de meeste Engelsche staathuishoudkundigen brengen den grond ook tot het kapitaal, en stellen derhalve slechts twee bronnen voor de heffing der belasting, namelijk het kapitaal en den arbeid; volgens onze bepaling van het kapitaal evenwel behoort de grond niet daartoe, want deze is niet door menschen voortgebracht, maar gevonden.

waaruit de regering de millioenen tot vervulling der staatsbehoeften verkrijgen moet. In vroegere tijden bestond een groot gedeelte der staatsinkomsten in hetgeen de veroveraar op eene wederregtelijke wijze zijnen overwonnenen afperste. Doch daar dergelijke gruwelen thans tot de zeldzaamheden behooren, zoo blijven er geene andere middelen voor den staat over, dan de bovengenoemde, om in zijne behoeften te voorzien.

Daar nu de belasting, zoo zij niet uit den eigendom van den staat bestreden wordt, noodwendig de goederen der ingezetenen moet treffen, zoo moeten wij verder onderzoeken, welk gedeelte daarvan door haar getroffen wordt, en wel of zij uit hunne bezittingen, dan wel uit hun inkomen wordt opgebracht. M^c. CULLOCH toont het verkeerde der meening aan van hen, die aannemen, dat eene belasting op kapitaal 1) gelegd, slechts het kapitaal treft, en dat, zoo zij daarentegen op inkomen gelegd is, dit bij uitsluiting hierdoor wordt aangetast. „Eene gematigde belasting,” zegt hij, „op kapitaal, wordt meestal uit het inkomen opgebracht, terwijl eene drukkende belasting op inkomen doorgaans noodzaakt het kapitaal aan te tasten.” Van alle belastingen evenwel verdienen diegenen de minste aanbeve-

1) Wij moeten onze lezers hier nogmaals herinneren aan de meer uitgebreide beteekenis, welke M^c. CULLOCH en RICCARDO aan het woord *kapitaal* hechten.

ling, welke noodwendig het kapitaal treffen, zonder dat men de gelegenheid heeft haar uit zijn inkomen te bestrijden: want door aldus de middelen tot wedervoortbrenging te verminderen, doen zij het toekomstig belastbaar inkomen van het land afnemen. RICARDO zegt hieromtrent het volgende: »Zoo men mij 100 £ laat betalen van een jaarlijksch inkomen van 1000 £, zal dit inderdaad eene belasting op het inkomen zijn, zoo ik goedvind slechts de 900 £ te verteeren, die mij overblijven; doch het zal eene belasting op kapitaal zijn, zoo ik voortga met 1000 £ te verteeren. Het kapitaal, waaruit ik dat inkomen van 1000 £ trek, kan 10000 £ bedragen. Eene belasting van 1 pCt. hierop gelegd, zoude 100 £ bedragen; maar mijn kapitaal zoude niet aangetaast worden, zoo ik, na die belasting betaald te hebben, mij te vreden stelde met slechts 900 £ te verteeren.»

Vrij algemeen heeft men de belasting afgekeurd, welke noodwendig op het kapitaal drukt, daar men, zoo als SAY dit uitdrukt, het inkomen slechts als *la véritable matière imposable* beschouwen moet. Kapitaal is het werktuig, het gereedschap der voortbrenging. Zonder dat kan aan geene onderneming gedacht worden, daar het als het ware het voedsel der nijverheid is: wordt het derhalve verminderd, zoo moet ook eene verflaauwing der nijverheid en mindere welvaart er het gevolg van zijn. Doch niet alle bezittingen zijn kapitaal, een groot gedeelte van haar wordt ook tot verbruik aangewend, en dit kan dus zon-

der gevaar voor de ontwikkeling der nijverheid bezwaard worden.

SAY meent dat eene belasting op erfopvolging billijk is, daar het kapitaal, dat er door getroffen wordt, nog geene bestemming heeft, en dus niet aan de nijverheid onttrokken wordt. Doch deze stelling wordt reeds dadelijk gelogenastraf, wanneer de erfenis bestaat in goederen, waaraan een bepaalde tak van nijverheid verbonden is, b. v. eene fabriek, een winkel. Moet de zoon, die zijnen vader in deze bedrijven opvolgt, een regt van successie betalen, zoo wordt hem onvermijdelijk een gedeelte van zijn kapitaal ontnomen, hetwelk hij anders voortbrengend daarin zoude hebben aangewend; en, al laat de vader het erfdeel in baar geld na, wie verzekert ons dat de zoon zulks niet in de eene of andere onderneming steken zal, met het doel om door spaarzaamheid en inspanning het hem nagelaten gedeelte voortbrengend aan te wenden, en daardoor zijn kapitaal te vergrooten? Al heeft dus zijn erfdeel bij het overlijden zijns vaders nog geene bestemming, al ligt het, als het ware, ter beschikking der regering, zoo wordt het evenwel voor de toekomst aan de nijverheid onttrokken, en al wat men aan haar ontnemt en verbruikt, zonder er iets voor in de plaats te stellen, is verlies.

Het vermogen moet noodwendig toenemen, wanneer de eigenaar zich in de gelukkige omstandigheid bevindt, dat zijne inkomsten zijne vertceering overtreffen; doch even

zoo waar is het, dat het verminderen zal, wanneer het tegendeel plaats heeft. De belasting nu berooft hem van een gedeelte van het zijne; wordt dit echter door meer voortbrenging of minder verbruik vergoed, zoo blijft zijn vermogen hetzelfde: de belasting treft alsdan slechts zijn inkomen en laat de bezittingen ongemoeid. Is zij echter zoo hoog, dat hij zelfs bij de meeste inspanning en spaarzaamheid, de van hem gevorderd wordende bijdragen niet door meer voortbrenging of minder verbruik kan te boven komen, zoo vermindert zij onvermijdelijk zijn vermogen, en dus zijne middelen tot wedervoortbrenging: want zij ontnemt den schattingplichtige niet alleen de som door de regering bepaald, maar nog daarenboven de gelegenheid om het geleden verlies te herstellen, en armoede moet er het noodzakelijk gevolg van zijn.

Slechts door den onvermoeiden ijver der Engelsche natie heeft hare nijverheid de drukkende belastingen kunnen dragen, welke sedert de Fransche omwenteling van haar zijn gevorderd, zoodat zij in weerwil daarvan zich meer ontwikkeld heeft, en zelfs rijker geworden is. De bevolking is er toegenomen, de landbouw uitgebreid; handel en scheepvaart bloeijen er; nieuwe kanalen, dokken en eene menigte wegen zijn er aangelegd, en dit alles ten gevolge daarvan, dat, hoe drukkend de lasten ook waren, zij steeds binnen de grenzen bleven, en den schattingplichtigen de gelegenheid lieten ze steeds uit zijn inkomen te bestrijden, zonder

zijn kapitaal, dat hij tot voortbrenging behoefde, aan te tasten.

Dit neemt echter niet weg, dat die zware lasten voor Engeland wel degelijk eene groote schade geweest zijn. De sommen, toen door de regering verbruikt, waren anders in de kassen der ingezetenen gevloeid, en zeker met meer voordeel aangewend dan zulks door het bestuur geschied is. En al waren die kapitalen niet in de nijverheid aangewend, al waren zij door de natie zonder wedervoortbrenging verbruikt, zoodat er geene vermeerdering van vermogen het gevolg van was geweest, ook dan nog ware dit veel wenschelijker, daar alsdan de natie gedurende zoo vele jaren ruimer en beter geleefd en dus meer genoten had. Er was dan meer overvloed, meer weelde geweest, en dit had schoone kunsten en wetenschappen bevorderd. Deze toch kunnen niet bloeijen, wanneer ieder genoodzaakt is al zijne krachten in het werk te stellen, om zich het noodige onderhoud te verschaffen, en zich staande te houden in den stand, dien men bekleedt, zonder aan vooruitgang of zelfs aan een pligtmatig genot van het verkregene te kunnen denken. De beoefening der kunsten en wetenschappen vordert, dat men zich uitsluitend daarop toelegge, en diegenen, die zich dezen werkring hebben uitgekozen, kunnen slechts of uit hetgeen zij reeds vooraf verkregen, of uit den overvloed en weelde hunner landgenooten hun bestaan vinden.

Belasting vermindert altijd de bezittingen of het inkomen: doch is zij gematigd, zoo kan zij een spoorslag wezen tot meerdere nijverheid en spaarzaamheid, daar niemand gaarden stand verlaat, waarin hij zich vroeger geplaatst zag, en de meesten zich liever onvermoeiden arbeid getroosten, dan dat zij met eene mindere levenswijze zouden tevreden zijn.

Sommigen hebben echter beweerd, dat eene belasting, naarmate zij hooger opgevoerd wordt, in diezelfde mate den arbeid en de zuinigheid verdubbelt, en daardoor altijd bevorderlijk aan de nijverheid is. Zij, die dergelijke drogredenen beweerden, handelen waarschijnlijk evenmin ter goeder trouw als hij, die eens durfde hetoogen, dat de schuld een land niet verarmt, maar dat elke *f*1000, door den staat geleend en verteerd, in het land blijft, en daarenboven eene obligatie scheidt van gelijke waarde, zoodat *f* 1000 derhalve als door eenen tooverslag tot *f*2000 vermeerderd worden.

M^c. CULLOCH zegt zeer juist, dat eene zware belasting dezelfde uitwerking heeft voor den staat, als een groot aantal kinderen voor een huisgezin. Gelijk deze toch den huisvader tot meerderen arbeid en spaarzaamheid dwingen, opdat hij de zijnen voor honger en armoede beware, zoo noodzaakt ook de belasting tot betrachtiging dier twee hoofddeugden in de algemeene huishouding der volken. Ongetwijfeld heeft de verhooging der Engelsche belasting in 1793 de ingezetenen tot meerderen ijver en besparing

aangespoord. Zoowel hoop als vrees heeft hen daartoe uitgelokt. De mensch toch heeft eene natuurlijke neiging om zijnen stand in de maatschappij te verhoogen en de schrik voor vernedering, die zijne eigenliefde zoo zeer kwetst, doet hem het uiterste beproeven. Is echter de belasting zoo hoog, dat zij de middelen der ingezetenen te boven gaat, ook dan heeft zij dezelfde uitwerking als een groot aantal kinderen in een huisgezin: evenmin als de huisvader aan deze het noodige verschaffen kan, even zoo min is de natie in staat zooveel op te offeren als de regering van haar eischt, en zoowel zedelijke als stoffelijke verzwakking en ellende moet er het gevolg van zijn.

Eene geheel tegenstrijdige meening is die van hen, die beweeren, dat Engeland thans zoo veel armer is als de opgebrachte belasting bedragen heeft, en dat alle geldsommen, die door de regering verbruikt zijn, zich anders bij het nationaal vermogen zouden gevoegd hebben. SMITH laat zich hierover aldus uit: »Hadden deze oorlogen geene bepaalde rigting aan dit zoo groote kapitaal gegeven, dan zoude het grootste gedeelte daarvan natuurlijk tot onderhoud van voortbrengende handen zijn aangewend geworden, wier arbeid met voordeel de geheele waarde van hetgeen zij verbruikt hadden zouden teruggegeven hebben. De waarde der jaarlijksche voortbrengselen van grond en arbeid zoude jaarlijks aanzienlijk zijn toegenomen, en de aanwinst van elk jaar zoude die van het volgende nog meer verhoogd hebben. Meer huizen zouden er gebouwd, meer landen

ontgonnen zijn geworden, en die, welke reeds vroeger ontgonnen waren, zouden beter bebouwd zijn geworden. Meer fabrieken zouden zijn opgericht, en die reeds vroeger bestonden, zouden meer zijn uitgebreid; en met moeite kan men zich voorstellen tot welke hoogte zich de stoffelijke welvaart en de inkomsten van het land gedurende dezen tijd zouden hebben verheven 1).” Doch ook dit is overdreven. Ongetwijfeld hebben de zware lasten de Engelschen tot eenen ijver genoodzaakt, welke zij wellicht anders niet aan den dag gelegd hadden. Engeland ware misschien zonder die zware belastingen niet veel rijker geweest dan het thans is, doch zijne ingezetenen hadden gedurende dat tijdsverloop ruimer, overvloediger geleefd, meer genoten.

Onder de voornaamste belastingen, die het vermogen der natie treffen, behooren die op erfenissen, en op overgang van eigendom.

Over de eerste zegt RICARDO 2): „Zoo een legaat van 1000 £ onderworpen is aan eene belasting van 100 £, dan beschouwt hij, die het legaat ontvangt, dit slechts als zijnde 900 £, en heeft geene begeerte om van het

1) Wealth of nations, p. 153.

2) In Engeland toch bestaat er eene belasting op de bewijsstukken der testamenten en op de overgang van eigendom van dooden op levenden.

regt van 100 £ op zijne verteering uit te winnen, en het gevolg daarvan is, dat het nationale kapitaal vermindert. Maar zoo hij werkelijk 1000 £ ontvangen had, en men hem 100 £ belasting deed betalen van zijn inkomen, wijn, paarden, bedienden, dan zoude hij waarschijnlijk zijne verteering voor eene gelijke som vermindert, of niet verhoogd hebben, en het nationaal kapitaal ware hetzelfde gebleven." Men zoude hiertegen kunnen inbrengen, dat het voor iemands verteering vrij onverschillig is, of hij de rente van 900 £ zonder belasting, dan wel die van 1000 £ met eene belasting van 100 £ verteert; doch van meer belang is het, dat de genoemde 100 £ aan zijne nijverheid wordt onttrokken; dat hij die niet voortbrengend zal kunnen aanwenden, en dat de regering ze voor hem moeijelijk zoo voordeelig zal gebruiken, als hij dat zelve had kunnen doen.

Wij zouden te uitvoerig worden, indien wij onderzoeken wilden, welke bijzondere gevolgen eene belasting op verkooping en de onkosten der registratie met zich brengen, en vergenoegen ons derhalve met aan te merken, dat alle deze belastingen op overgang van eigendom dit gemeen hebben, dat zij het fonds, hetwelk tot voortbrengenden arbeid bestemd was, verminderen: „Allen zijn zij," zegt SMITH, „min of meer verkwistende belastingen, die het inkomen van den soeverein vermeerderen. Deze nu onderhoudt over het algemeen slechts arbeiders, die niets voortbrengen,

ten koste van het kapitaal des volks, dat van zijnen kant niets dan voortbrengende arbeiders onderhoudt." Doch zij hebben nog meer nadeelen: zij verhinderen ook het nationaal vermogen, om zich zoo voordeelig mogelijk onder het volk te verdeelen. »Pourquoi," zegt SAY, »cet homme veut-il vendre sa terre? C'est parce qu'il a en vue l'établissement d'une industrie dans laquelle ses fonds lui rapporteront davantage. Pourquoi cet autre veut-il acheter la même terre? C'est pour placer des fonds qui lui rapportent trop peu, ou qui sont oisifs, ou bien parce qu'il la croit susceptible d'améliorations. La transmutation augmente le revenu général, puisqu'elle augmente le revenu des deux contractants. Si les frais sont assez considérables pour empêcher l'affaire de se terminer, ils sont un obstacle à cet accroissement du revenu de la société."

Zij zijn evenwel ligtelijk in te vorderen, en dit heeft haar door velen en vooral van den kant der regering de voorkeur doen geven. YOUNG vermeldt, dat de belasting der zegels in Engeland, die aan de schatkist 1,330,000 £ oplevert, slechts 5,691 £ aan invordering kost, hetgeen dus nog geen $\frac{1}{2}$ ten honderd bedraagt.

Velen hebben getracht de leer der belasting op eenige vaste regelen te bouwen, welke haar tot grondslag zouden kunnen verstrekken. Hoe moeilijk het evenwel is, eene juiste theorie te leveren voor een onderwerp van

bestuur, dat aan zoo vele wijzigingen onderhevig is, naar gelang van den stand der personen, die door de belasting getroffen worden, en van de behoeften van den staat, die deze noodzakelijk maken, zoo is men evenwel geslaagd in het bepalen van zekere grondstellingen, welke als onontbeerlijk bij de beoefening daarvan zijn aangenomen, en in de meeste gevallen geene uitzondering toelaten. Vooral zijn de grondstellingen van SMITH als zoodanig merkwaardig; zij zijn door de meeste staathuishoudkundigen als beginselen voor hunne theorie aangenomen, en schoon velen ze van onvolledigheid beschuldigende, getracht hebben aan te vullen, weinigen hebben het durven wagen ze te verwerpen, en door betere te doen vervangen.

Zij zijn de volgende:

I. „De onderdanen van iederen staat zijn verplicht tot ondersteuning der regering, zooveel mogelijk in evenredigheid van hun vermogen 1) bij te dragen, dat is, in evenredigheid van de inkomsten, welke ieder hunner onder de bescherming van den staat geniet 2). De uitgaaf der

1) Wij bedoelen hier door *vermogen*, het Engelsche *ability*, het in staat zijn der ingezetenen tot het dragen der belasting, daar ons woord geschiktheid of bekwaamheid dit niet juist uitdrukt. — *Fit* beteekent geschikt of bekwaam.

2) »Il faut que tous les individus contribuent au trésor, selon leurs facultés.” (HOGENDORP, Lettres sur la prospérité publique).

regering is voor de individuen eener groote natie, gelijk de uitgaaf van het bestuur voor de gezamenlijke huurders of gebruikers van een groot landgoed, welke verplicht zijn bij te dragen naar verhouding van hun bijzonder belang bij dat landgoed. In de beoefening of het verzuim van deze grondstelling is gelegen, hetgeen men de gelijkheid of ongelijkheid der belasting noemt 1)."

II. „De belasting, welke ieder verplicht is te betalen, moet vast bepaald en niet willekeurig zijn. De tijd, de wijze en de hoegrootheid der betaling, moeten alle klaar en duidelijk zijn, zoowel voor den belastingschuldige, als voor ieder' ander'. Waar dit het geval niet is, wordt iedereen, die aan de belasting onderworpen is, min of meer onder de magt gesteld van den ontvanger, die of de belasting op eenigen belastingschuldigen verhoogen, of, door

1) 1°. „The subjects of every state ought to contribute towards the support of the government as nearly as possible in proportion to their respective abilities; that is, in proportion to the revenue which they respectively enjoy under the protection of the state. The expense of government to the individuals of a great nation is like the expense of management to the joint tenants of a great estate, who are obliged to contribute in proportion to their respective interests in the estate. In the observation or neglect of this maxim consists what is called the equality or inequality of taxation.” (SMITH, Wealth of nations, 1 vol. p. 371).

de vrees voor eene dergelijke verhooging, eenig geschenk of voordeel voor zich zelve vorderen kan. De onbepaaldheid der belasting moedigt den overmoed aan, en bevordert de omkoopning van eene soort van menschen, die, al zijn zij noch overmoedig, noch omkoopbaar, evenwel bij het volk minder bemind zijn. Het is van zooveel belang, dat de som die ieder verschuldigd is, vast bepaald zij, dat eene groote mate van onbillijkheid, naar het blijkt uit de ondervinding van alle volken, mijns inziens, een veel minder kwaad is, dan eene geringe onbepaaldheid 1)."

---

1) 2°. »The tax which each individual is bound to pay ought to be certain and not arbitrary. The time of payment, the manner of payment, the quantity to be paid, ought all to be clear and plain to the contributor and to every other person. Where it is otherwise, every person subject to the tax is put, more or less, in the power of the tax-gatherer, who can either aggravate the tax upon any obnoxious contributor, or extort, by the terror of such aggravation, some present or perquisite to himself. The uncertainty of taxation encourages the insolence and favours the corruption of an order of men who are naturally unpopular even when they are neither insolent nor corrupt. The certainty of what each individual ought to pay is, in taxation, of so great importance, that a very considerable degree of inequality, it appears, I believe, from the experience of all nations, is not near so great an evil as a very small degree of uncertainty."

Dit laatste komt ons wel eenigzins overdreven voor: want ofschoon de onzekerheid (onbepaaldheid) eener wet, die door hen, die met de inning belast zijn, en bij eene hoogere opbrengst hun voordeel hebben, zoo zelden in het belang der schattingplichtigen wordt uitgelegd, als zeer nadeelig voor de ingezetenen te beschouwen is, zoo is eene onbillijkheid evenwel, naar het ons toeschijnt, in eene wet nog meer af te keuren: deze toch benadeelt onvernijdelijk den schattingplichtigen, daar de wet letterlijk gebiedt hem te verongelijken, terwijl daarentegen eene onzekerheid altijd nog eenigen twijfel overlaat, en den ontvanger ten minste de gelegenheid geeft, haar zoo gunstig mogelijk uit te leggen.

III. „Iedere belasting moet geheven worden op den tijd, en op de wijze, welke voor den belastingschuldigen het meest geschikt schijnen te zijn om daaraan te voldoen. Eene belasting op de pacht van landerijen of de huur van huizen, betaalbaar op denzelfden tijd, waarop de pacht of huur gewoonlijk wordt betaald, wordt geheven op eenen tijd, die waarschijnlijk voor den belastingschuldigen geschikt is om te betalen, of wanneer hij de middelen daartoe in handen heeft. Belastingen op zulke voorwerpen van verbruik, welke men als voorwerpen van weelde beschouwt, worden alle eindelijk door den verbruiker betaald 1), en gewoonlijk op eene wijze, die voor hem zeer geschikt is. Hij betaalt ze bij kleine sommen te gelijk,

1) In hoe verre dit juist is zullen wij later onderzoeken.

wanneer hij de gelegenheid heeft om de goederen zelve te koopen; en daar het hem vrijstaat, ze al of niet te koopen, naar zijn goedvinden, zoo heeft hij het alleen aan zich zelve te wijten, wanneer deze belasting hem eenige moeilijkheid van aanbelang veroorzaakt 1).”

Uit dien hoofde heeft men ook vooral de belasting op erfenissen en die op alle voorwerpen van verbruik als bijzonder regtvaardig aangeprezen, als werden zij dan slechts van den schattingpligtigen geëischt, wanneer deze of het geld in handen had, of zich altijd aan de betaling daarvan kon onttrekken, wanneer hij zich slechts het zich voorgestelde genot ontzeide. Doch deze vrijheid, om zich het verlangde al of niet aan te koopen (*liberty to buy*

---

1) 3°. „Every tax ought to be levied at the time and in the manner in which it is most likely to be convenient for the contributor to pay it. A tax upon the rent of land, or of houses, payable at the same term at which rents are usually paid, is levied at the time when it is most likely to be convenient for the contributor to pay, or when he is most likely to have wherewithal to pay. Taxes upon such consumable goods as are articles of luxury are all finally paid by the consumer, and generally in a manner that is very convenient for him. He pays them by little and little, as he has occasion to buy the goods; and as he is at liberty, too, either to buy or not to buy as he pleases, it must be his own fault if he ever suffers any considerable inconveniency from such taxes.”

or not to buy), welke hij aan voorwerpen van weelde toeschrijft, kan volstrekt niet op nooddrift worden toegepast: aan deze toch kan men zich op geene wijze hoegenaamd onttrekken: want die zich het gebruik van koorn of andere voedingsmiddelen zoude willen ontzeggen, zoude deze onthouding weldra met het leven moeten boeten.

IV. „Iedere belasting behoort zoo ingerigt te worden, dat zij zoo weinig mogelijk aan de kassen der ingezetenen ontneme en onthoude, boven hetgeen daarvan in de algemeene schatkist vloeit 1).”

Dit is van het hoogste belang. De kosten van invordering zijn vooral schadelijk, daar zij den schattingplichtigen een gedeelte van zijn vermogen aan zijne nijverheid ontnemen, waarvoor hij niet het minste genot heeft. Een slecht bestuur der geldmiddelen is voor de ingezetenen eene aanzienlijke verzwaring der belastingen, terwijl de schatkist van de hoogere opbrengst niet het minste voordeel heeft.

De Engelsche regering heeft in dit opzigt steeds een navolgenswaardig voorbeeld opgeleverd. Het grootere vertrouwen, dat zij haren onderdanen en ambtenaren toedroeg, maakte een minder aantal opzieners noodzakelijk, terwijl

---

1) 4°. „Every tax ought to be so contrived as both to take out and to keep out of the pockets of people as little as possible over and above what it brings into the public treasury of the state.”

daarentegen in Frankrijk, zelfs nog onder NAPOLEON, de vrees voor ontduiking der schattingpligtingen, zoowel als voor schelmerij der ambtenaren, de kosten van inning tot eene zoo aanzienlijke hoogte bragten, dat jaarlijks een aantal millioenen hierdoor verloren gingen, terwijl daarenboven de vervolging, waaraan men door dit heirleger van beambten gedurig bloot stond, de belasting gehaat en ondragelijk maakten.

Steeds hebben deze vier grondstellingen van SMITH de welverdiende bewondering tot zich getrokken der meeste staathuishoudkundigen. Doch ofschoon zij aldus steeds ten grondslag voor latere theoriën gelegd zijn, zoo hebben echter anderen het niet overbodig geacht haar verder uit te breiden en tot grootere naauwkeurigheid te brengen. Onder dezen behoort SISMONDI, wiens stellingen hieromtrent onze aandacht verdienen, en die de bovengenoemde grondstellingen van SMITH door de volgende heeft aangevuld:

1°. „Tout impôt doit porter sur le revenu et non sur le capital. Dans le premier cas l'état ne dépense que ce que les particuliers devraient dépenser; dans le second, il détruit ce que fait vivre et les particuliers et l'état.”

Boven hebben wij reeds gezien, dat het drukken der belasting, hetzij op kapitaal, hetzij op inkomen, slechts daarvan afhangt, of de belasting zwaar is of niet, en geenszins op welke van beide zij gelegd is: weshalve zich ook SISMONDI van het woord *porter sur* bediend heeft, hetwelk men zich moet wachten van door *gelegd*

worden te vertalen, en beteekent, dat zij daarop drukt, ten laatste nederkomt.

2°. „Dans l'assiette de l'impôt, il ne faut point confondre le produit brut annuel avec le revenu: car le premier comprend, outre le second, tout le capital circulant; et une partie de ce produit doit demeurer pour maintenir ou renouveler tous les capitaux fixes, tous les travaux accumulés et la vie de tous les ouvriers productifs.”

Wanneer wij later meer opzettelijk de inkomen-belasting zullen beschouwen, zullen wij dit verschil tusschen de jaarlijksche voortbrengst en het inkomen nader ontwikkelen.

3°. „L'impôt étant le prix que le citoyen paye pour des jouissances, on ne saurait le demander à celui qui ne jouit rien; il ne doit donc jamais atteindre la partie du revenu qui est nécessaire à la vie du contribuable.”

SISMONDI heeft hier een geheel verkeerdt beginsel ten grondslag genomen, waarom hij de onbemiddelden van het ondersteunen der staatsbehoeften wil vrijstellen. Wan-

---

1) Het kapitaal is vast of omlopend: het eerste blijft in denzelfden vorm bestaan, terwijl het tweede door de nijverheid menigvuldig van vorm veranderd. Zoo zijn b. v. de gebouwen, magazijnen, en werktuigen eener fabriek vast, de werkloonen en de te verwerken grondstoffen omlopend kapitaal.

neer men van hen geene belasting afvordert, is zulks niet, omdat zij niets genieten, doch eenvoudig omdat zij niets hebben en men dus van hen niets verkrijgen kan. Het is derhalve geene menschevriendheid, wanneer men van hen niets afeischt, doch slechts eene onvermijdelijke noodzakelijkheid, omdat de regering haar regt verliest, wanneer zij, bij wie zij dit wil uitoefenen, niets bezitten, om daaraan te voldoen.

Daarenboven: wie is er, die volstrekt niets geniet? weinigen toch zijn zoo arm, dat zij in het geheel niets bezitten, en juist dat weinige, wat hun toekomt, te behouden door de bescherming der regering, is voor hen van hoog belang. En al waren er menschen, die volstrekt van alle bezitting verstoken waren, zoo volgt daaruit nog niet, dat eene belasting op de inkomsten der minvermogenden onbillijk zijn zoude, zoo lang zij nog door hunnen arbeid iets verdienen kunnen, waarvoor zij zich eenig genot kunnen verschaffen; terwijl eindelijk ook het leven wel degelijk als een genot moet worden aangemerkt, en zoolang de bescherming der regering hun dit verzekert, is er niets billijker, dan dat zij ook hiervoor een gedeelte hunner inkomsten afstaan, welke niet onvermijdelijk tot onderhou van hun leven noodzakelijk zijn.

4°. „L'impôt ne doit jamais mettre en fuite la richesse qu'il frappe; il doit donc être d'autant plus modéré que cette richesse est d'une nature plus fugitive. Il ne doit

jamais atteindre la partie du revenu qui est nécessaire, pour que ce revenu se conserve."

Deze aanmerking is zeer belangrijk. Ontneemt ons de belasting datgene, waaruit wij haar betalen moeten, zoo droogt hare bron spoedig uit, en er bestaat geen middel om hierin verder te voorzien. Dit maakt ook het groote bezwaar uit, waarmede men eene trapsgewijze verhoogde belasting heeft zoeken te bestrijden: want geen rijkdom is vlugtiger (*plus fugitive*) dan van hen, die over groote schatten beschikken kunnen. Zij toch kunnen zich met der woon vestigen waar zij willen, daar hun vermogen hen in staat stelt om zich overal niet slechts het noodige, maar ook het overvloedige in ruime mate te verschaffen, en daar de vreemdeling tegenwoordig in de meeste landen bijna gelijke regten heeft met den inboorling, zoo is de vrees om het vaderland te verlaten, en de gehechtheid aan den geboortegrond zeer verminderd.

ALCIDE FONTEYRAUD zwaait in zijne vertaling van RICARDO aan deze stellingen van SISMONDI eenen uitbundigen lof toe en noemt ze de inblazing der verhevenste democratische ideeën 1). Evenwel meent ook hij, dat zij nog niet geheel voldoende en dus voor verdere uitbreiding vatbaar zijn, zoodat hij er de volgende heeft bijgevoegd.

1°. „L'impôt, pour être régulièrement et solidement assis,

---

1) Oeuvres complètes de D. RICARDO, par A. FONTEYRAND, p. 149.

doit atteindre sur tous les revenus fixes, les propriétés, les différentes branches du travail industriel et commercial, par les contributions directes, les patentes et une application judicieuse de l'income-tax (taxe sur les revenus)' 1).

2°. „L'impôt, pour être équitable, doit ne s'adresser aux revenus incertains, variables de l'employé, de l'artiste, de l'ouvrier, qu'après avoir épuisé toutes les autres sources de recettes.”

Wij erkennen volgaarne de moeilijkheden van eene belasting op onzekere, afwisselende inkomsten, en zullen deze later bij de behandeling der inkomsten-belasting meer breedvoerig aantonen; doch zulks geeft nog geen regt om deze geheel te versoonen, totdat alle andere bronnen van ontvangsten zijn uitgeput. Zoo toch zoude men eene bijzondere klasse van burgers tegen alle regt bevoordeelen ten nadeele der overigen: want voor zoo veel men hen onbelast laat, voor zoo veel te meer moet men de anderen bezwaren.

3°. „L'impôt, pour être réellement proportionnel, doit effleurer seulement les objets de consommation nécessaire pour peser lourdement sur les matières de luxe et d'ostentation. De même une taxe sur les revenus devra tenir

---

1) Zoude de schrijver de patentes en de inkomsten-belasting niet onder de directe belastingen rangschikken, of heeft hij *contributions directes* in eenen anderen zin opgevat?

compte non seulement du chiffre des revenus, mais encore de leur destination et ne pas demander 5 pour cent à un pauvre rentier de 500 fr., comme au Nabab, qui reçoit annuellement 500,000 fr.”

Dit is dus eene wijziging van de derde grondstelling van SISMONDI: deze wil de voorwerpen van volstreckte nooddrift geheel onbelast laten, doch FONTEYRAUD wil ze slechts even aanraken. In een land, hetwelk zulke groote *budgets* heeft als het onze, zal men deze wel nimmer geheel kunnen ontbeeren, daar zij over het algemeen die belasting is, welke het meeste opbrengt, omdat niemand zich daaraan kan onttrekken. Eene zware belasting op weelde en uiterlijk vertoon kan in zoo verre aanprijzing verdienen, als zij strekken moet om eene ondeugd te beteugelen en de ingezetenen tot spaarzaamheid en zedigheid aan te sporen; maar uit een finantiëel oogpunt beschouwd, heeft de ondervinding geleerd, dat er geene belasting is, die minder aan de schatkist oplevert, dewijl men al zeer spoedig zich geneigd gevoelt om zich een genot te ontzeggen, hetwelk aan den anderen kant eene al te groote opoffering zoude kosten. De moeilijkheden, welke het progressive stelsel bevat, hetwelk FONTEYRAUD in de laatste zinsnede dezer grondstelling aanprijst, en de onbillijkheden, waartoe het aanleiding geeft, kunnen wij hier slechts in het voorbijgaan opnoemen, daar wij later daarover meer opzettelijk handelen zullen. Zij zijn namelijk: willekeur in het bepalen der trapsgewijze

verhooging, en van den maatstaf, die daarbij tot grond liggen moet; hardheid door het bepalen der grenzen binnen welke men eene hoogere of lagere klasse van inkomen brengt, en het gevaar waaraan de nationale rijkdom zich blootgesteld ziet van naar elders verplaatst te zullen worden, waar de meervermogenden voor de verdelging van hun vermogen minder vrees behoeven te koesteren. — (Men vergelijk hierbij de vierde grondstelling van SISMONDI, welke FONTEYRAUD heeft aangeprezen en zijne theorie volkomen wederspreekt).

4o. „L'impôt pour être productif doit être modéré, et l'être d'autant plus, qu'il atteindra des objets de consommation générale, qui s'adressent surtout aux humbles, aux pauvres.”

Het is ontwijfelbaar dat eene belasting niet in dezelfde mate meer opbrengt als zij verhoogd wordt. Hare gematigdheid is zeker eene groote weldaad voor de volken en kan niet genoeg worden aangeprezen; doch de meeste landen zijn tegenwoordig onder eenen zwaren last van schulden gebukt, en hebben eene uiterst kostbare huishouding. Hoe zal men dan gematigd kunnen zijn in het eischen van hetgeen in deze behoeften zal moeten voorzien?

Hoewel ook deze regelen derhalve nog voor veel verbetering vatbaar zijn, zoo bevatten zij echter veel goeds en ware het te wenschen geweest, dat zij in de huishouding der staten reeds vroeger in acht waren genomen. Dan zagen zich de vertegenwoordigers der volken thans niet genoodzaakt, om dikwijls hunne stem aan

eene wet te geven, welke alleen de dringende nood regtvaardigen kan. De finantiëele toestand is in vele landen zoo drukkend, dat zelfs de beste grondregelen voor een nieuw in te voeren belastingstelsel onuitvoerbaar schijnen, en men zich tevreden moet stellen met de bestaande zoodanig te wijzigen en te verbeteren, dat hieruit eenige verligting voor de ingezetenen geboren worde. Zelfs al konden deze regelen terstond in uitvoering gebragt worden door eene geheele omverwerping van het bestaande, en de invoering van een geheel nieuw belastingstelsel, zoo zoude de beste uitkomst, die wij hierdoor zouden kunnen verkrijgen, toch nooit meer zijn, dan hetgeen SISMONDI zeer juist aldus uitdrukt: „Observant ces règles, si on ne saurait faire que l'impôt soit un bien, on fera du moins qu'il soit un moindre mal 1).”

Ook HOGENDORP erkende, dat het onmogelijk was alle de regelen, welke eene volkomene billijke verdeeling der belasting voorschreef, gestreng op te volgen. „Elles ne peuvent pas être rigoureusement appliquées, il suffit d'y tendre et de nous en approcher le plus près possible 2).”

Thans staat ons eene moeilijke vraag te beantwoorden, namelijk: op wie de belasting drukt. Er zijn weinige punten in onze wetenschap, waaromtrent de gevoelens

1) SISMONDI II. VI. chap. 8.

2) Lettres sur la prosp. publ.

der schrijvers zoo zeer uiteenloopen, als omtrent dit, of-
schoon het ons zeer eenvoudig toeschijnt.

Bij den eersten aanblik zoude men meenen, dat hij,
die de belasting betaalt, hierdoor eene vermindering in
zijne inkomsten lijdt, en dus door haar gedrukt wordt.
Doch deze meening is verkeerd, want zoo b. v. een her-
bergier eene belasting betalen moet, zoo draagt hij haar
echter niet, daar hij zich door hen, die zijne herberg be-
zoeken, schadeloos laat stellen door den prijs te verho-
gen van hetgeen deze bij hem komen verbruiken 1).

De physiocraten, QUESNAY en zijne volgelingen, die in
de tweede helft der vorige eeuw zoo veel bijval vonden,
en wier theoriën vele staatsmannen in dien tijd mis-
leid hebben, meenden de oplossing van het raadsel ge-
vonden te hebben, door te stellen, dat alle belasting
in het einde op de voortbrengselen van den grond ne-
derkwam. Zij oordeelden, dat alleen de natuur iets waar-
lijk nieuws voortbrengt; dat de handel het bestaande

---

1) Wij hebben dit voorbeeld gekozen, omdat de herbergier
geene mededinging zijner buitenlandsche ambtgenooten te vree-
zen heeft. De voorbeelden toch, welke door andere schrijvers
tot staving dezer stelling worden aangevoerd, die daar-
voor doorgaans fabrikanten nemen, kwamen ons minder
geschikt voor, omdat deze den prijs hunner waren niet ver-
hoogen kunnen, zoolang geene verbodswetten alle buitenland-
sche mededinging hebben uitgesloten.

slechts verplaatst, en de fabrieksnijverheid daaraan slechts eene andere gedaante geeft, doch dat alleen de vruchtbare aarde, die somtijds honderdvoud den graankorrel teruggeeft, die aan haren koesterenden schoot wordt toevertrouwd, nieuwe waarden schept. Daar nu de belasting elk jaar op nieuw wordt gevorderd, zoo zoude zij eindelijk het fonds, waaruit men haar betaalde, geheel uitputten, tenzij dit op eene andere wijze weder werd aangevuld, en omdat, volgens hunne leer, de aarde het eenig kapitaal was, hetwelk voor wederaangroeiing vatbaar zijn kon, daar zij alleen nieuwe waarden voortbrengt, zoo moest de belasting noodwendig hierop nederkomen, dewijl de ondervinding leerde, dat het belastbaar kapitaal nimmer werd uitgeput, maar elk jaar op nieuw de verschuldigde sommen werden opgebracht.

Doch hunne leer, dat handel en fabrieksnijverheid niets nieuws voortbragten, was geheel ongerijmd. De handel geeft wel degelijk eene geheel nieuwe waarde aan een voorwerp, door het van de eene plaats, waar het onnoodig of minder gezocht is, naar eene andere over te brengen, waar men daaraan behoefte gevoelt en het schaars gevonden wordt. Het ijs b. v. heeft in IJsland niet de minste waarde, men denkt slechts aan middelen om het zoo veel mogelijk te verdrijven; doch in warme landen worden schatten verspild om zich door ijs de dranken te verkoelen. De rijst heeft in onze Indische bezittingen eene mindere waarde, daar zij met weinig moeite in groote

hoeveelheid geteeld wordt, en de vruchtbare doch weinig bevolkte grond geenen hongersnood doet vreezen; ons daarentegen is zij veel meer waard, daar onze bodem in de levensbehoefsten eener te veel zamengedrongene bevolking bezwaarlijk voorzien kan.

En zouden wij er nog aan kunnen twijfelen, of de fabrieksnijverheid aan de grondstoffen eene nieuwe waarde geeft, wanneer men slechts die grondstoffen met de uit haar voortgebragte waren vergelijkt?

M^c. CULLOCH daarentegen meent, dat iedere belasting, hetzij direct of indirect, op eenig voorwerp, waarnaar eenige navraag van aanbelang bestaat, gelegd, ten laatste op de verbruikers valt 1). „Eene belasting op hoeden, bij voorbeeld,” zegt hij, „verhoogt den prijs der hoeden, en eene belasting op leder, verhoogt den prijs der schoenen: want indien het anders ware, zoo zouden de winsten der hoeden- en schoenmakers beneden den algemeenen maatstaf afdalen; en daar zij niet met mindere

---

1) »The truth is, that every burden, laid directly or indirectly on any article for which there is any considerable demand, falls ultimately on its consumers.” (M^c. CULLOCH, on Taxation p. 17).

Ook BASTIAT deelt zijn gevoelen: »N'est ce point,” zegt hij, »un axiome incontestable en économie politique que les impôts, à la longue, retombent sur le consommateur.” (FR. BASTIAT, Sophismes Economiques, p. 74.)

winsten dan hunnen naburen zouden tevreden zijn, zoo zouden zij hun beroep laten varen, dat hun zoo weinig voordeel aanbrengt, tot dat door de verminderde voortbrengst van hoeden en schoenen de prijs dier waren tot eene hoogte gestegen was, welke aan de voortbrengers hunne vroegere winsten zoude verzekeren, en de som der belasting hun zoude vergoeden.”

SAY beweert evenwel dat, ofschoon de belasting den prijs der waren verhoogt 1), zij daarom nog niet bij uitsluiting op den verbruiker behoeft te vallen. Want wanneer de prijs der waren door de belasting verhoogd is, zoo zijn er minder menschen in de gelegenheid zich deze aan te schaffen; en wanneer zij geene voorwerpen van volstrekte nooddrift zijn, zoo zal men zich liever het gebruik daarvan ontzeggen, dan dat men zich genoodzaakt zie, daarvoor voortbrengselen van meer belang op te offeren. De belasting toch, welke het genot der verbruikers vermindert,

---

1) »La richesse est en proportion de la valeur des choses qu'on possède, et la valeur est en proportion de la quantité des choses consommables, qu'elles peuvent acquérir.” Wij zijn dus rijker naarmate wij voor hetzelfde *fonds* meer verkrijgen kunnen, en onze rijkdom hangt af van de goedkoopte onzer benodigheden, zoodat de belasting ons noodwendig moet verarmen, daar zij ons zoo wel direct een gedeelte van ons inkomen ontneemt, als te gelijker tijd de voorwerpen van ons gebruik duurder maakt.

vermeedert aan den anderen kant hunne inkomsten niet, zoodat een hoogere prijs bij gelijk vermogen der verbruikers minder navraag geven moet. Is het daarentegen een voorwerp van volstrekte behoefte, welks genot men zich niet ontzeggen kan, zonder zich aan gebrek blootgesteld te zien, zoo blijft de navraag hiernaar wel dezelfde, doch dan moet noodwendig die naar een minder noodzakelijk voorwerp verminderen. Aldus lijdt niet alleen de verbruiker dier voorwerpen, daar hij zich met minder te verbruiken moet te vreden stellen, maar daarenboven wordt de voortbrenger van dat andere minder noodzakelijke voorwerp door de belasting gedrukt, van hetwelk hij óf minder zal afleveren, óf hij zal tegen eenen lageren prijs zijne voortbrengselen moeten verkoopen, opdat hij hierdoor het evenwigt, door de belasting verbroken, tusschen de voortbrenging en de middelen om zich het voortgebragte te verschaffen, herstelle. In het eerste geval, namelijk wanneer het een voorwerp van geene volstrekte behoefte betreft, wordt zoowel de voortbrenger als de verbruiker van dezelfde zaak er door getroffen: de eerste, door dat hij zich met eene geringere winst zal moeten te vrede stellen, en de tweede, door dat hij zich het genot daarvan tegen eenen hooger prijs zal moeten verschaffen. Zelden toch zal de fabrickant er in kunnen slagen, het geheele bedrag der belasting door meer zuinigheid of verbeterde werktuigen uit te winnen.

Het voorbeeld, door M^r. CULLOCH aangehaald, kan slechts

dan als zekere maatstaf dienen, wanneer de fabrikant de eenige in zijn vak van nijverheid is. Dan kan hij, zoo als men zegt, de markt dwingen, en zoo hij niet met eene mindere winst verkoopen wil, dan vermindert hij zoo lang zijne voortbrenging, totdat het evenwigt tusschen navraag en voorraad hersteld is; doch is dit het geval niet, en heeft bij eenen mededinger, die, om hetzelfde debiet te blijven behouden, zich met eene mindere winst te vrede stelt, zoo zal hij ook den prijs van zijn fabriekaat moeten verminderen, en wordt dus noodwendig door de belasting getroffen.

RICARDO meent, dat de navraag dezelfde blijven moet, daar de staat door de opgebragte sommen zoo veel meer verteeren kan, als de ingezetenen daartoe minder gelegenheid hebben; dat het verbruik slechts veranderd is, en daarom aan de nijverheid geen groot nadeel is toegebragt. Wij erkennen, dat door die verandering enkele takken van nijverheid, met name dezulke, die in de staatsbehoeften voorzien, eene grootere welvaart kunnen bekomen, doch dit is altijd ten nadeele der overigen: dezen ontnemt men een gedeelte hunner voordeelen om de opbrengst daarvan op eene andere en doorgaans minder nuttige wijze aan te wenden; en al ware het, dat de regering de haar toevertrouwde sommen even nuttig als de ingezetenen verbruikte, ook dan nog blijft het eene onregtvaardigheid, daar zij door niemand geroepen is, om eene wijziging in de winsten der ingezetenen daar te stellen, terwijl er eindelijk

niets nadeeliger voor den bloei der nijverheid kan worden uitgedacht, dan wanneer men hare vrijheid stremt en aan hare bewegingen eenen anderen loop zoekt te geven, dan de natuur haar aanwees.

Dikwijls ook treft de belasting, al is zij op eenige bepaalde personen gelegd, evenwel geheel andere, wanneer deze zich reeds buitendien in eenen eenigzins gedrukten toestand tegenover hunne medemenschen bevinden.

Wanneer b. v. een rijk man zijn huis verkoopen wil, zoo wordt hij door de belasting op den overgang van eigendom weinig getroffen: want biedt de koper hem uit dien hoofde eenen lageren prijs, dan hij er voor verlangt, zoo verkoopt hij het eenvoudig niet, maar wacht tot dat zich eene betere gelegenheid opdoet, daar hij niet om geld verlegen is. Vindt daarentegen een behoeftig man zich genoodzaakt van zijne woning afstand te doen, zoo valt de belasting op hem in hare volle zwaarte, want de koper biedt hem slechts wat hij er voor geven wil, en de andere moet er uit geldgebrek genoeg mede nemen. Even zoo drukt eene belasting op verbindtenissen altijd hen, die zich in eenen minder welvarenden toestand bevinden, daar de meer vermogende partij slechts het beloop der belasting aan zijne eischen behoeft toe te voegen, om zich schadeloos te stellen.

Voor al evenwel bij de verbruikers doet de verschillende drukking eener belasting zich gevoelen. Al wordt eene

belasting op verbruik ook nog zoo verhoogd, zoo zal zij voor eenen millionair geen bezwaar opleveren: want al moet hij eenige genoegens opofferen, om jaarlijks dezelfde som zijner renten als overschot bij zijne bezittingen te kunnen voegen, als voor de invoering der belasting, zoo zal hem echter nog genoeg overblijven, om in weelde en overvloed te kunnen voortleven; doch den armen daglooner, die nauwelijks in zijne meest dringende behoeften voorzien kan, ontnoemt iedere penning verhooging een gedeelte van datgene, wat hem onontbeerlijk is.

De vraag nu, op wie de belasting in het einde nederkomt, kan niet algemeen beantwoord worden. Men moet dit bij elke belasting afzonderlijk onderzoeken, daar iedere eene op zich zelve staande uitwerking heeft, en deze uitwerking dikwijls van geheel verschillende omstandigheden afhankelijk is. Eene belasting op grondeigendom, b. v., treft bij uitsluiting de grondeigenaren, terwijl die op den invoer van koren daarentegen alleen door de verbruikers gedragen wordt.

Doch op wie de belasting dan ook drukken moge, zoo veel is althans zeker, dat zij op iemand drukt, en dat zij dus altijd als iets schadelijks moet beschouwd worden, zoodat de regeringen nooit haren pligt uit het oog moeten verliezen, dit noodzakelijk kwaad zooveel mogelijk door eene spaarzame aanwending van 's lands geld-

middelen te lenigen, daar toch van alle belastingstelsels datgene de meeste aanbeveling verdient, hetwelk de ingezetenen het meeste genot voor de minste opofferingen verschaft.

Hetgeen de belasting aan den schatplichtigen ontnemt wordt hem in zoo verre vergoed, als de regering dit aanwendt om zijnen eigendom te verzekeren en hem in vrede en welvaart onder de bescherming der wetten te doen leven. Doch elke andere theorie, welke ons tracht in den waan te brengen, dat de sommen, aan de regering opgebracht, op de eene of andere wijze tot de ingezetenen terugkeeren, is ten eenenmale valsch, tenzij de regering daarvoor inrigtingen van algemeen nut daarstelle, of de reeds bestaande verbeterde door het aanleggen van wegen en kanalen, waardoor hunne welvaart bevorderd en hun geluk verhoogd wordt.

Verkeerd hebben sommige gemeend, of althans beweerd, dat de belasting het vermogen der ingezetenen geenszins verminderde, doch hunne opbrengst hun op de eene of andere wijze, nadat zij door verschillende handen was gegaan, terug bezorgd werd. Zij stelden tot voorbeeld, eenen bakker, die jaarlijks *f* 50 belasting betaalde. „Deze *f* 50” zeiden zij, „wordt door hem wel aan de regering afgestaan, doch zij zijn voor hem niet verloren: want zij bezoldigt er hare ambtenaren voor, en zoo deze slechts voor *f* 50 aan brood hij hem koopen, zoo heeft hij zijn

geld reeds weder terug." Doch het ongerijmde dezer stelling valt dadelijk in het oog, daar hij wel is waar de door hem betaalde som weder in handen heeft, doch intusschen voor *f* 50 aan brood armer geworden is. De reden echter, waarom dergelijke drogredenen eenigen ingang gevonden hebben, schijnt men te moeten toeschrijven aan de dwaze meening van het grootste gedeelte der ingezetenen, dat *geld* alleen waarde is, en dat hij dus alleen rijk is, die veel geld heeft.

De diensten, welke ons door de regering bewezen worden, zijn de eenige vergoeding voor de sommen, welke jaarlijks door ons worden opgebracht; doch deze diensten zijn voor ons van geene geringe waarde, zoo als zulks dikwijls door onvergenoegden en onruststokers wordt voorgesteld. Zij toch verschaft ons veiligheid voor onze personen en goederen, onderhoudt een aantal ambtenaren, die de openbare orde handhaven en zorgt voor de uitoefening der regtspleging, waardoor ieder zich het zijne gewaarborgd en voor de verkrachting zijner regten beveiligd ziet. Zij beschermt niet slechts het reeds bestaande, verzekert niet slechts den rijkdom, dien de ingezetenen zich reeds verschaft hebben, doch geeft ook door het daarstellen van nuttige inrigtingen, welke de nijverheid bevorderen, de gelegenheid om nieuwen rijkdom aan te kweken. Wel verre van aan de ingezetenen meer te ontnemen, dan de waarde harer diensten bedraagt, geeft zij doorgaans veel meer terug dan zij van hem afvor-

dert, wanneer men zich de veel grootere opofferingen voorstelt, welke de ingezetenen zich zouden moeten getroosten, zoo zij, ieder op zich zelve, alle die menigvuldige behoeften vervullen moesten, waarin thans van regeringswege voorzien wordt.

Hoe goedkooper zij ons evenwel die diensten bewijzen des te beter, evenals het voor eene huishouding ontwijfelbaar voordeelig moet zijn, wanneer zich een huisvader bedienden weet te verschaffen, die zich met een gering loon voor hunnen arbeid laten tevreden stellen. Doch wanneer de regering voor hetgeen zij jaarlijks verspilt, geene diensten bewijst en niets nuttigs daarstelt, dan is hare verteering volstrekt verlies. Zij wachte zich derhalve voor de misdadige verspillingen, waaraan zich de ijdelheid van sommige regeringen heeft schuldig gemaakt, en welke vooral die van eenen LODEWIJK XIV geschandvlekt hebben, wiens gunstelingen zich met hoog bezoldigde eerposten begiftigd zagen, wiens hovelingen in ongebondenheid en verregaande weelde millioenen doorbragten, wiens feesten dikwijls in eenen nacht de opbrengst van geheele landstreken verteerden, en wiens prachtige paleizen en kunstige doch smakelooze *parcs* een bedroevend schouwspel opleveren van de spilzucht, waartoe een vorst, en de slaafsche onderworpenheid, waartoe een volk zich vernederen kan.

Even ongerijmd is de meening van hen, die hooge belas-

tingen daarom verdedigen en goedkeuren, dat zij het vermogen der ingezetenen slechts verplaatsen en geenszins onnut verbruiken, omdat door haar een aantal ambtenaren gevoed worden, die anders zonder brood zouden zijn; immers is het eene groote onbillijkheid, wanneer zij den eenen zijne inkomsten ontnemen om er eenen anderen mede te voeden en hierdoor in eene gedwongene verdeling van het vermogen ontaarden. Aldus toch neemt de regering den post van armenverzorger op zich, eene betrekking, waartoe niemand haar geroepen heeft. En ware dit nog eenigzins te verontschuldigen, wanneer zij, wie men aldus tot onderhoud hunner medemenschen dwingt, allen rijk waren, zoo vervalt dit thans geheel, daar zij over het algemeen minder rijk zijn, dan de ambtenaren die ten hunnen koste leven.

Te regt heeft SAY hieromtrent aangemerkt 1): » Quand les peuples ne jouissent pas des avantages que l'impôt peut leur procurer, quand le sacrifice auquel il les soumet n'est pas balancé par l'avantage qu'ils en retirent, il y a iniquité. » De regering toch moet hare bescherming zoo goedkoop mogelijk door de ingezetenen doen genieten, en geene lasten heffen van datgene, wat ieder mensch kosteloos verkrijgen kan. » De même que le prix d'une marchandise, lorsqu'il est fondé sur un monopole, et, en vertu de ce privilège, supérieur aux frais de production, est une atteinte à la

---

1) Cours complet d'occ. pol. p. 492, 493.

propriété de l'acheteur, un impôt qui s'élève plus haut que les frais nécessaires pour donner au contribuable la sécurité dont il a besoin, est un attentat contre la propriété du contribuable." Zoodra dus eene belasting meer afeischt dan de bescherming der regering behoeft te kosten, is zij onregtvaardig, zoowel wanneer zij is aangenomen door de vertegenwoordigers van het volk, als wanneer zij de uitvoering is eener ukase van den Keizer aller Russen, of den wil van den Sultan van Turkije.

» Ce n'est point à ce que le peuple *peut donner* qu'il faut mesurer les revenus publics, mais à ce qu'il *doit donner* 1)."

Hoogst onbillijk is de voorstelling van velen, die beweren, dat de thans bestaande belastingen veel drukkender zijn, dan die, welke voor drie of vier eeuwen geleden geheven werden, omdat de tegenwoordige begrootingen van veel grootere sommen gewagen dan de toenmalige. De zwaarte der belasting toch hangt niet zoo zeer van den omvang (het volumen), als wel van de waarde af, welke van ons gevorderd wordt. Wanneer men eene belasting in koren moet opbrengen en de prijs vermindert tot op de helft, dan is het duidelijk, dat men tweemaal zooveel koren even gemakkelijk zal kunnen opbrengen. Evenzoo is het gelegen met het geld, dat de tegenwoor-

---

1) MONTESQUIEU, Esp. de Lois, XIII, 1.

dige waarde is, waarin de belastingen worden opgebracht; en daar de waarde van het geld sedert dien tijd zoowel in verhouding tot de waarde der overige voortbrengselen verminderd is, als de sommen der begrootingen zijn vermeerderd, zoo is het duidelijk, dat daarnaar hare drukking niet kan worden afgemeten.

Van dit verkeerde beginsel uitgaande, hebben velen van den tegenwoordigen staat onzer opbrengsten een veel te donker tafereel opgehangen en daarentegen den toestand onzer voorouders te gunstig afgeschilderd, daar zij slechts de sommen en niet hare waarde in aanmerking namen. Doch in eenen tijd, toen het dagelijksch arbeidsloon slechts weinige penningen bedroeg, viel het even zwaar eene kleinere som op te brengen, als thans het verbazende budget van 70 millioenen. De meerdere welvaart toch, welke nu over het algemeen in ons vaderland gevonden wordt, logenstraft hunne bewering volkomen.

Wil men eene vergelijking maken, tusschen de tegenwoordige en vroegere zwaarte der belastingen, zoo lette men daarbij op de volgende drie punten. Vooreerst vragen, hoeveel werd er toen door de ingezetenen van ons vaderland opgebracht en hoe groot zijn de sommen, waarvan onze tegenwoordige begrooting gewaagt? en wij gelooven, dat tegenwoordig welligt meer dan vroeger van hen wordt afgevorderd. Doch vervolgens vergelijkte men ook het toenmalig bedrag van den nationalen rijkdom met het tegenwoordige, en alsdan meenen wij dat wij tot de over-

tuiging zouden komen, dat zijne vermeerdering naar verhouding aanzienlijker geweest is, dan de betrekkelijke verhooging der belastingen. En wanneer men ten derde de voordeelen in rekening brengt, welke de toenmalige en de tegenwoordige belastingen aan hen hebben opgeleverd, die ze hebben opgebracht, zoo lijdt het geen twijfel of wij moeten ons gelukkig rekenen, onder de tegenwoordige te mogen leven. Wij zouden te breedvoerig worden, wanneer wij eene getrouwe vergelijking tusschen den toestand van ons vaderland wilden daarstellen, zoo als die in de vorige eeuwen gevonden werd, en dien, waarin wij ons thans verheugen kunnen, en vergenoegen ons derhalve met de aandacht te vestigen op de ontelbare wegen en kanalen, die thans onzen handel en fabrieksnijverheid begunstigen; op de veiligheid, waarin zelfs de meest afgelegene landhoeven deelen; op de zorgen, welke de regering voor de openbare rust draagt, terwijl onze voorouders zoo weinige middelen van onderling verkeer bezaten, en ook de veiligheid dikwijls veel te wenschen overliet, zoodat men zich niet dan behoorlijk gewapend of onder sterk geleide op reis durfde te begeven.

De zware opbrengsten, waaronder de meeste volken thans gebukt gaan, en die op hunne welvaart eenen zoo nadeeligen invloed hebben, zijn grootendeels voortgesproten uit de verspillingen, waaraan zich vroegere regeringen hebben schuldig gemaakt, en waardoor zij de staatsschul-

den tot eene zoo aanzienlijke hoogte hebben opgevoerd, dat er aan hare aflossing niet te denken valt, en zelfs de grootste inspanning noodig is, om de renten te betalen, waartoe zij zich bij het aangaan der leeningen verbonden hebben. Deze verspillingen waren meestal het gevolg van de despotieke magt der vorsten, die door hunne onderdanen zoo niet aangebeden, ten minste vereerd en gevreesd waren, en aan hunnen lust tot vertoering geene grens gesteld zagen, zoolang zij nog de eene of andere bron van welvaart konden uitputten, waardoor zij zich geld en door geld soldaten verschaffen, welke hunne magt ondersteunden en met de wapenen elken kreet naar vrijheid en eene billikere verdeeling der lasten verdoofden; terwijl zij door hunne onophoudelijke oorlogen, die doorgaans slechts tot bevrediging hunner heerschzuchtige plannen werden aangegaan dezen schuldenlast niet weinig vergrootten. Zij vonden eenen magtigen steun in de grooten, die hen omringden, en die hen de schatten, aan den nijveren arbeid ontwoekerd, in weelde en ledigheid hielpen doorbrengen, en vooral ook bij de geestelijkheid, die bij de instandhouding van een spilziek hof, welks leden tot afkoop van de zonden hunner jeugd, in hunnen ouderdom de kloosters en andere geestelijke gestichten met aanzienlijke geschenken begiftigden, groot belang hadden, en alles in het werk stelden om den minderen man in eene slaafsche afhankelijkheid en diepe onkunde te houden, opdat hem de kracht, de geestdrift en het verstand zouden ontbreken, om zich aan de

onregtvaardige aanmatigingen des dwingelands te onttrekken. De geschiedenis van Frankrijk levert ons hiervan een treffend voorbeeld op. Schrikkelijk waren de afpersingen, waaraan zich **LODEWIJK XIV** en zijn opvolger schuldig maakten: zij dompelden hun vaderland in eenen poel van schulden, waaruit noch het beleid van eenen **NECKER**, noch de wijze maatregelen van eenen **TURGOT** het redden konden.

Gelukkig moeten wij ons derhalve beschouwen, dat ons het voorregt te beurt viel eene eeuw te beleven, waarin het despotismus voor een vertegenwoordigend bestuur heeft plaats gemaakt. Men vertrouwt den vorsten de eervolle roeping van voor het geluk hunner onderdanen te waken, doch welke zij zoo dikwijls voorbij zagen, niet langer bij uitsluiting toe, maar heeft hun eene andere magt tegenovergesteld, welke de regten der burgers tegen hunne aanmatigingen handhaaft.

Men zoude evenwel te ver gaan en zich met eene te hooge verwachting van de voordeelen eener constitutionele regering vleijen, zoo men meende, dat zij altijd eenen stelligen waarborg opleverde voor een rigtig bestuur der geldmiddelen 1). Zoowel de hoop op aanzienlijke betrekkingen, als de vrees van aan hen ongevallig te zijn, op wier gunst men prijs stelt, noopt niet zelden tot eene te groote toegankelijkheid en doet de roeping,

---

1) Men denke slechts aan hetgeen gedurende de jaren 1813 tot 1840 in ons land verspild is geworden.

om tegen de verkeerdheden, waaraan het bestuur zich schuldig maakt, te waken, vergeten. En wanneer dit het geval is, wanneer én regering én vertegenwoordigers beide zich vereenigen, om elkanders magt onderling te schragen, dan houden wij eene constitutie voor nog gevaarlijker dan eene alleenheersching, daar men alsdan niet aan eenen, maar aan vele heerschers te gehoorzamen heeft, die elk hunne gunstelingen hebben, welken zij op de eene of andere wijze door winstgevende en uitgedachte betrekkingen eenen dienst trachten te bewijzen. Hunne belangen worden wederzijds met de meeste zorg en voorkomendheid behartigd, slechts die van het volk, tot welker handhaving zij geroepen zijn, worden vergeten. Een despoot staat altijd in eene eenigzins vijandige houding tegenover zijne onderdanen; hij vreest hen en wil ze daarom sparen, opdat zij zijne verkeerdheden niet moede worden en hem de gehoorzaamheid opzeggen. Hem toch alleen zullen zij al hetgeen hun hatelijk en drukkend voorkomt, toerekenen; doch de betrekking tusschen volk en vertegenwoordigers is eene soort van vriendschapsband. Het ziet in hen zijne beschermers en twijfelt er niet aan of zij zullen met de meeste getrouwheid zijne belangen voorstaan, zijne regten verdedigen, tot dat eens de treurige gevolgen zijner zwakheid zich openbaren, en de ontdekking van eene ledige schatkist en eenen toenemenden achteruitgang der nijverheid hem den sluijer van de oogen rukt, en hem, doch te laat, doet inzien, dat de gewaande contrôle, waar-

aan de regering door de vertegenwoordigers onderworpen was, slechts een middel was in de hand der eerste, om door eene bedriegelijke gematigdheid en geveinsde zachtheid zich bij wijze van verzoek van die sommen meester te maken, welke het doel van haar streven waren, en die een despotiek bestuur welligt nooit had durven eischen.

Een spaarzaam en ordelijk bestuur is de eenige waarborg voor het heil der volken, onder welken naam he overigens besta. Eene vertegenwoordiging geeft even zoo min de zekerheid, dat de geldmiddelen van den staat behoorlijk zullen worden aangewend, als de willekeur van eenen despoot noodwendig het ongeluk van zijne onderdanen ten gevolge heeft. Welken vorm een bestuur dan ook hebben moge, zoo zal het volk, dat zijne belangen kent, steeds daarvoor moeten zorgen, dat het nimmer de zoo noodzakelijke waakzaamheid uit het oog verlieze, geen maatregel van het bestuur onbeoordeeld late, en zich overal krachtadig verzette, waar zijne regten worden verkort. Hiertoe nu geeft het de vrijheid van drukpers een geschikt middel in handen.

Spaarzaamheid toch kan bij het bestuur der finantiën nooit genoeg worden aangeprezen. Spilzucht leidt tot die verderfelijke fiscale uitvindingen, waarvan de geschiedenis van Frankrijk zulk een bedroevend voorbeeld oplevert in het systema van JOHN LAW, die eene denkbeeldige waarde en een onverdiend crediet zocht daar te stellen, waar-

van het onvermijdelijk gevolg was, dat honderde familiën tot armoede vervielen.

SAY heeft uit de geschiedenis van zijn vaderland vele voorbeelden aangehaald om te bewijzen, dat het een despotiek bestuur niet gemakkelijker valt, om zware belastingen te heffen, dan bij eene vertegenwoordiging. — LODEWIJK XV geene gelegenheid meer ziende om zich geld te verschaffen, was genoodzaakt dit bij zijne bedienden te leenen. CALONNE opende eene inschrijving tot oprigting van hospitalen, doch deed het geld, door de ingezetenen opgebragt tot ondersteuning hunner hulpbehoevende medemenschen, door het hof verkwisten, en trachtte zelfs de som, welke eene voorstelling in de opera had opgeleverd, uit hare kas te ligten. Twee brieven, ons door SAY medegedeeld, van den bestuurder der koninklijke schatkist onder het ministerie van den abt TERRAY, aan den bankier NECKER, bewijzen volkomen de geldelijke verlegenheid waarin zich LODEWIJK XVI bevond. In de eersten namelijk lezen wij: „Nous vous supplions, de nous secourir dans la journée. Daignez venir a notre aide pour une somme dont nous avons un besoin indispensable.” En in den anderen: „On est à la veille du départ pour Fontainebleau; mais les passeports ne sont pas expédiés; ils sont entre vos mains. Le moment presse, vous êtes notre seule ressource.”

MONTESQUIEU ging zelfs zoo verre, dat hij zich eens aldus uitliet: „On peut lever des tributs plus forts a proportion de la liberté des sujets.” Dit is echter onge-

twijfeld overdreven, want een volk, dat waarlijk vrij is, zal geene onregmatig hooge belasting verdragen, en een volk, dat door zijne vertegenwoordigers misleid en door zijne regering onderdrukt wordt, kan men bezwaarlijk als vrij beschouwen.

Voor al ook moet de natie hen weten te waardeeren, die haar welzijn waarlijk beoogen en hare regten tegenover de regering waardiglijk handhaven. Hadden de Franschen hunne belangen beter gekend, zij zouden het ontslag van SULLY geenszins hebben gedoogd, noch den spaarzamen NECKER door den spilzieken en weelderigen CALONNE laten vervangen, wiens eenige aanbeveling was, dat hij aan het hof nieuwe bronnen van geld beloofde, om zijne laakbare verkwistingen ongestoord te kunnen voortzetten, terwijl NECKER als een man, die zijne wereld niet kende, en niet wist wat aan de hoogere standen toekwam, zich bij het hof gehaat en miskend zag.

Hebben wij door het voorgaande getracht aan te toonen, dat eene vertegenwoordiging niet altijd eenen vasten waarborg oplevert voor de behoorlijke aanwending van 's lands geldmiddelen, wanneer zij namelijk hare roeping vergeet, zoo is zij ook niet altijd eene vrijwaring tegen hooge belastingen, zelfs dan, wanneer zij zich van hare pligten behoorlijk kwijt. Het is er verre af, dat onder de Europeesche staten diogene de meeste belastingen zouden te dragen hebben, welke onder een despotisch bestuur zuchten; doch

het groote voorregt, dat eene vertegenwoordiging in dit opzigt aan de ingezetenen door de naauwgezette vervulling harer pligten verschaffen kan, bestaat daarin, dat zij zorg draagt, dat de sommen, welke door het volk worden opgebracht, inderdaad tot zijn nut worden aangewend, en dat zij, door alleen tot nuttige belastingen hare goedkeuring te geven, de ingezetenen waarborgt tegen die onnoodige afpersingen, welke vaak onder een despotisch bestuur plaats grijpen. In Rusland b. v. wordt de zwaarte der belastingen aanzienlijk vermeerderd door het misbruik der ambtenaren, welke zich op eene onwettige wijze voordeelen trachten te verschaffen, door van de ingezetenen voor het bewijzen van diensten belooningen te vergen, waartoe zij niet gerechtigd zijn. Wil men aldaar aan de kantoren der ambtenaren ecnige informatiën omtrent het een of ander inwinnen, zoo ziet men zich genoodzaakt zijne toevlugt te nemen tot het uitreiken van fooijen aan lieden, die ze kosteloos verschaffen moesten. Dit nu is inderdaad eene onwettige verzwaring der belastingen, waartegen eene vertegenwoordiging moet waken.

Het is voor eene natie ook niet altijd voordeelig, wanneer zij laag belast is, indien zij namelijk daardoor de voordeelen moet missen, welke de belastingen haar verschaffen. In Spanje b. v. bedroegen deze onder de laatste koningen slechts zeer weinig; doch intusschen werden de wegen verwaarloosd, en alle middelen tot bevordering der welvaart over het hoofd gezien, waardoor aan het volk

veel meer schade werd toegebracht, dan de zwaarste belastingen hadden kunnen te weeg brengen.

Toen de regeringen het vertrouwen der volken verloren, lieten deze aan hare willekeur de besturing der geldmiddelen niet langer over, maar eischten opgaven van al wat er inkwam en uitgegeven werd. In Engeland zijn de tabellen, waarin de zoogenaamde *ways and means* vermeld werden, onder den naam van *budgets* het eerst in gebruik geweest, en eerst later bij de andere natiën ingevoerd. Deze werden ook vooral noodzakelijk door de toenemende hoogte 1) der belastingen, daar de natie niet gelooven wilde, dat zij noodig waren, voordat haar een behoorlijke staat werd voorgelegd, waaruit zij over de wezenlijke staatsbehoeften konde oordeelen. De invoering der budgets was voorzeker eene groote verbetering en scheen den ingezetenen te verzekeren, dat de door hen opgebragte sommen voortaan minder nutteloos zouden verspild worden; ofschoon het ook later de regeringen nimmer aan voorwendselen ontbroken

---

1) Onder RICHELIEU waren de jaarlijksche uitgaven 160 millioenen franken, onder LODEWIJK XIV 330 millioenen, tijdens de revolutie 531,533,000 livres tournois, in 1830 979 millioenen en in 1847 1446 millioenen franken.

In Engeland onder ELISABETH 600,000 £, onder WILLEM en MARIA 4 millioenen, onder GEORGE I 7½ millioenen, onder GEORGE II 12 millioenen en in 1847 53½ millioenen £.

heeft, wanneer zij zich geld verschaffen wilden: **LODEWIJK XIV** gaf daartoe voor, dat hij de **STUARTS**, de voorstanders der Katholieke kerk in Engeland, op den troon wilde herstellen, en de kroon, welke **ELISABETH** eenmaal, tot groot nadeel der kerk, zich op het hoofd had gedrukt, aan de toen regerende kettische dynastie ontveldigen. **NAPOLEON** eischte ontzettende geldsommen en 600,000 krijgslieden, om de eer van Frankrijk te herstellen, die door Rusland beledigd was, dewijl dit rijk zich niet aan het continentaal stelsel onderwerpen wilde.

De waardigheid der natie, gekrenkte eer, veiligheid en vrees voor vreemde overheersching, zijn doorgaans de leuzen, welke de schatkist de grootste sommen doen toevloeyen, en zeer aardig is de volgende aanmerking van **MONTESQUIEU**: » Les édits des princes affligent même avant qu'on les ait vus, parcequ'ils y parlent toujours de leurs besoins, et jamais des nôtres 1). »

Als een bewijs, hoe weinig het Fransche bestuur zich vroeger verplicht rekende van zijne uitgaven rekenschap aan het volk te geven, kan dienen, dat het den man, die voor allen aan eene *contrôle* moest onderhevig zijn, den minister namelijk, *contrôleur général* noemde. Het beschouwde dan ook steeds hem als den besten bestuurder der finantiën, die, op welke wijze ook, slechts nieuwe bronnen wist te ontdekken, welke door de belasting nog niet

---

1) *Esprit des lois*, XIII. c. 15.

waren uitgeput, en de meeste klinkende munt in de schatkist stortte, terwijl een man als NECKER, die met angstige bezorgdheid den aanwas der schuld, de drukking der nijverheid en den achteruitgang der middelklasse beschouwde, en hieraan door gematigdheid en ingetogenheid zocht te gemoet te komen, de gunst van zijnen vorst verbeurde.

De zoogenaamde *cour des comptes* in Frankrijk dient slechts om te onderzoeken of een ambtenaar, die met de administratie van eenige gelden belast is, inderdaad de sommen heeft uitbetaald, welke als zoodanig worden opgegeven; doch zij onderzoekt niet of het bestuur eenige uitgaaf verordend heeft, welke onnoodig was, en is dus slechts een *contrôle* van minder belang. „C'est le *contrôle des ordonnateurs des dépenses* qui est l'essentiel 1).”

Het budget bestaat uit twee groote afdeelingen, waarvan de eene de inkomsten van den staat, en de andere zijne uitgaven behelst. De laatste is de meest gewigtige en moet daarom vooral aan de beoordeeling der vertegenwoordigers onderworpen worden, omdat zij de maatstaf is, waarnaar de eerste geregeld wordt. Zijn de uitgaven, welke de regering voorstelt, als noodzakelijk aangenomen, zoo rust op haar en de vertegenwoordigers verder de moeilijke verpligting om met onpartijdigheid en billijkheid den

1) SAY, *Cours comp. d'oecc. pol.* p. 488.

last te verdeelen, die door deze uitgaven op de schouderen des volks rust. Deze pligt is door despotieke besturen meestal schandelijk veronachtzaamd, want evenmin als zij zich verbonden rekenden, de opofferingen der menigte tot haar nut aan te wenden, en ze te verantwoorden, evenmin rekenden zij zich gehouden hare opbrengst door eene gelijkmatige verdeeling dragelijker te maken. Sommige lieten de onderlinge verdeeling aan de plaatselijke besturen over, en voorzagen daarin slechts in zoo verre als noodig geoordeeld werd om oproer voor te komen. Het was hun genoeg, wanneer de schatting slechts, op welke wijze dan ook, werd opgebracht, zoo zij slechts de genoegens der verkwisting aan zich behielden.

Bij de opgave der vertering dringt SAY vooral op specialiteit aan. „La nonspecialité,” zegt hij, „est synonyme de l'arbitraire.” Zij toch is inderdaad van het hoogste belang. Bepaalt men slechts eene zekere som voor een uitgebreid veld van administratie, zoo laat men daardoor aan de ambtenaren eene wijde deur voor misbruiken open, terwijl hun de gelegenheid gegeven wordt, de schuld der verkeerde aanwending op elkander te schuiven. Voor een groot rijk evenwel gaat deze specialiteit, zoo als ligtelijk blijkt, met groote bezwaren gepaard, daar zij bij de vertegenwoordiging, die haar beoordeelen moet, eene groote mate van praktische kennis vereischt, welke bij haar niet altijd evenzeer gevonden wordt. Doch hierin kan de vrije drukpers en de openbaarheid der administratie

van onberekenbaar nut zijn. Is ieder, zelfs de geringste burger, in staat, de sommen te beoordeelen, welke door den staat verbruikt worden, zoo heeft hij daardoor de gelegenheid, omtrent die uitgaven, waarvan hij eene praktische kennis heeft, zijne aanmerkingen aan de vertegenwoordigers in te dienen; en wanneer ieder zich aldus bepaalt bij datgene, wat onder zijn bereik valt, zoo kunnen zij te zamen tot het groote doel van verbetering medewerken, en de aandacht der regering op een aantal zoogenaamde kleinigheden vestigen, welke aan haar oog ontsnapt zijn.

Men heeft wel eens beweerd, dat het gevaarlijk was aan de burgerij de verteringen van het bestuur bekend te maken: want dat zij, geene genoegzame kennis dragende van de groote behoeften der maatschappelijke huishouding en slechts het oog vestigende op de ontzettende sommen, welke van haar werden opgeëischt, daardoor tot ontevredenheid gestemd werd. Maar wettigt deze vrees de achterhoudendheid der regering? Kan zij over de goederen der ingezetenen naar willekeur beschikken, zonder rekenschap af te leggen van de wijze, waarop zij deze besteed heeft, of is zij slechts de lasthebber des volks, die uitvoerder zijner belangen, die verantwoording schuldig is van den hem opgedragen last? Daarenboven heeft een regtvaardig bestuur geene openbaarheid te vreezen. Wanneer het aan het algemeen de besteding der toevertrouwde gelden openlegt, en het inlicht omtrent

de behoeften, wanneer het de redenen opgeeft, waarom het die gelden aldus, en niet anders heeft aangewend, dan is het volk zoo onredelijk niet, om zich daardoor tot ontevredenheid te laten stemmen. Doch wanneer het opzettelijk zijne handelingen verzwijgt, en er slechts op uit is om het algemeen aan zijne bemoeijingen geheel buiten te sluiten, dan verwekt het achterdocht bij hen, die wel in de kosten der staatshuishouding willen voorzien, doch die met alle recht eischen, dat hun verklaard worde, waarom en waartoe zij zulks doen moeten 1).

Al geeft ons nu het budget geene volkomene zeker-

---

1) Deze openbaarheid kan integendeel dikwijls strekken om de valsche beschuldigingen der regering te wederspreken. Voor eenigen tijd werd in een onzer dagbladen beweerd, dat de verteering der stad Amsterdam tegenwoordig veel hooger was dan ten tijde der Bataafsche republiek, en ten bewijze hiervan het budget voor een dier jaren aangehaald. DE BOSCH KEMPER evenwel wederlegde dit door eene openlegging der toenmalige en tegenwoordige uitgaven dezer stad en toonde aan, dat wel is waar het budget toen lager was dan nu, doch dat de verteering dier jaren dit verre overtroffen had; en uit de openlegging der tegenwoordige verteeringen bleek het, dat er in vele posten eene veel grootere spaarzaamheid werd aan den dag gelegd dan vroeger, en dat slechts aan inrigtingen van hoog nut en menschlievendheid, de gasthuizen bij voorbeeld, thans eene ruimere hoeveelheid gelden werd toegelegd.

heid, dat de regering niet meer verteeren zal dan daarin wordt voorgeschreven, zoo blijft het echter zeer nuttig, daar de beraadslagingen der vertegenwoordigers dikwijls vele verkeerdheden in de besturing der geldmiddelen aan den dag brengen en verbeteringen aanwijzen. SAX meent, dat bij despotieke regeringen de belastingen minder hoog zullen zijn, omdat daar de geheele verantwoordelijkheid op de ministers ligt, en deze, uit vrees voor het volk, haar niet onmatig durven te verhoogen. Hij voert als bewijs daarvoor aan, dat onder de constitutioneele besturen over het algemeen meer dan onder de monarchale moet worden opgebracht. Doch wij hebben reeds vroeger aangetoond, dat lage belastingen geen voordeel zijn, indien de ingezetenen daardoor de voordeelen missen moeten, welke zij anders opleveren, en wanneer de monarchale besturen deze lage belastingen verkwisten, zoo is dit veel schadelijker, dan wanneer door de constitutioneele de hooge belastingen tot nut der ingezetenen worden aangewend. Daarenboven heeft de geschiedenis, en met name die van Frankrijk, geleerd, hoe weinig invloed deze vrees op zijne ministers gehad heeft, en hoe schandelijk zij de magt, hun toegekend, meermalen misbruikt hebben. Wij erkennen dat de opgebragte sommen toen minder groot waren, doch dit was slechts daar het geld minder waarde had, en er daarenboven eene aanzienlijke waarde in *corvées* en andere persoonlijke diensten werd opgebracht, en vooral omdat er veel minder nuttige inrigtingen bestonden tot be-

vordering van de welvaart en het geluk der ingezetenen. Ook zal een land, dat aan de willekeur van eenen alleenheerscher is overgelaten, doorgaans minder welvaart bezitten dan een ander, welks belangen door hare vertegenwoordigers behoorlijk worden voorgestaan, en waar minder welvaart woont, kan ook natuurlijk zooveel niet door de regering worden geëischt, als waar het volk zich in voorspoed kan verheugen.

Men beschouwe het dus geenszins als het gevolg der constitutionele regering, wanneer een volk te zwaar belast is. Eene vrije vertegenwoordiging toch, die der regering niet uit eigenbelang onderworpen is, zal elk budget verwerpen, waarin van het volk meer geëischt wordt, dan hetgeen tot zijn nut volstrekt noodzakelijk is, en de getrouwe vervulling van dezen pligt zal voor de welvaart des volks de gunstigste uitkomst leveren. Wie zal den voorspoed berekenen, waarin het door de natuur zoo gezegende Frankrijk had kunnen verkeeren, zoo eene constitutie aan LODEWIJK XIV de gelden ontzegd had, welke hij in weelde verspilde, of zoo zij aan NAPOLEON de heffing der schattingen verboden had, welke hem in staat moesten stellen, om den Russischen Czar te bestrijden, waardoor de vijandelijke legers tot binnen de muren der hoofdstad gevoerd werden? Teregt heeft SAY aangemerkt, dat vele volken hun ongeluk, behalve aan de natuurlijke rampen, waaraan zij onvermijdelijk waren blootgesteld, vooral ook aan hunne eigene zwakheid te wijten hebben,

welke zij dikwijls tegenover hunne bestuurders aan den dag legden. Verlichting toch en standvastige kloekmoedigheid zijn de grondslagen, waarop het gebouw der nationale welvaart moet opgerigt worden.

Wij moeten hier nog melding maken van de verschillende wijzen, waarop de administratie der geldmiddelen van den staat gewoonlijk geschiedt. In Frankrijk zijn de zogenoemde *comptes par exercices* in gebruik, dat is, de regering beschouwt de administratie van elk jaar afzonderlijk en laat hare rekening niet doorloopen, doch brengt ook die posten, welke eerst in een volgend jaar geïnd of uitbetaald worden, op de rekening van het vorige jaar, waarvoor zij waren aangenomen en goedgekeurd. Deze wijze van administratie, die ook nog bij ons plaats vindt, leidt tot vele verwarring en omslagtigheid, daar het onmogelijk is, de invordering en uitbetaling der gelden in den loop van het jaar geheel af te doen, en er op het einde des jaars altijd nog eenige posten te innen of te betalen overblijven. Men heeft daarom zijne toevlugt tot supplementaire rekeningen genomen, welke het onvermijdelijk nadeel hebben, dat zij eene dubbele boekhouding vereischen. Veel eenvoudiger en natuurlijker is derhalve de Engelsche administratie, welke, even als een koopman, telkens hare rekening met het einde van het jaar 1) afsluit, en het

1) In Engeland geschiedt dit eigenlijk in het begin van het volgend jaar en wel met den 5 Januarij.

overblijvende op de rekening van het volgende jaar brengt.

Het verdient ook daarom goedkeuring, dat de regering vele materialen bezit, welke onmogelijk op het einde des jaars juist geheel verbruikt kunnen zijn, en dus, al konden alle geldelijke posten afgedaan worden, eene overbrenging op de nieuwe rekening noodzakelijk maken. Het valt echter niet te ontkennen, dat de eerste wijze verkieslijk is voor de contrôle. Wil men zich gestreng aan de begrooting houden, welke juist voor een jaar, van den eersten Januarij tot den laatsten December, wordt vastgesteld, zoo is het moeijelijk na te gaan, in hoeverre de nog te innen posten of te bestrijden uitgaven daarmede zullen overeenkomen, wanneer men namelijk de rekeningen der twee op elkander volgende jaren op de Engelsche wijze laat in één vloeijen.

Het volk eischt eene billijke verdeling van den last, dien de staat op de schouders legt van hen, die onder zijne bescherming leven; en zijn eisch is regtmatig voor zoo verre het verlangt, dat niemand om zijnen stand of betrekking daarvan ontheven worde, maar allen te zamen daartoe het hunne bijdragen. Doch wenscht het eene belasting, welke ieder individu naar zijn persoonlijk vermogen treffe, zoodat ieder juist zooveel opbrengt, dat zijne opoffering volkomen geëvenredigd is aan het genot, dat zij verschaft, zoo is zijn wensch, ofschoon niet on-

regtvaardig, evenwel onuitvoerbaar, want hij gaat de practische mogelijkheid te boven 1).

De verdeeling der belasting blijft intusschen een onderwerp van het hoogste gewigt, en op de regering rust de moeilijke verpligting om zooveel mogelijk aan den bovengenoemden wensch des volks te voldoen, die, al schijnt het doel niet volkomen te bereiken, haar steeds als een ideaal van regtvaardigheid moet voor oogen zweven, daar iedere schrede, waardoor zij tot dit doel meer genaderd is, voor hare onderdanen van groot nut kan wezen.

Alvorens evenwel tot eene nadere behandeling van dit onderwerp over te gaan, willen wij eenige redenen vermelden, die doorgaans de klagten van het algemeen over eene onbillijke verdeeling veroorzaken. Zij toch ontstaan 1°. door eene verkeerde wijze van heffing, wanneer de staat zich groote opofferingen moet getroosten, om slechts kleine sommen te innen, en de belasting door het be-

---

1) «Le principe que j'ai posé (c'est a dire, que les individus contribuent au trésor selon leurs facultés), est non seulement favorable à la prospérité publique, il est encore de la plus stricte justice. Je suis loin de penser néanmoins qu'il puisse être rigoureusement appliqué. L'art de l'administration n'est pas encore parvenu à un assez haut degré de perfection.» (HOGENDORP, Lettres sur la prosp. publ. p. 116.)
Vergelijk hiermede p. 123. ib.

drag dier opofferingen nog aanzienlijk verhoogd wordt; 2°. door den zucht der schatpligtigen om zich aan de opbrengst zoo veel mogelijk te onttrekken, die een hatelijk en gestreng onderzoek, een indringen in de huiselijke betrekkingen noodzakelijk maakt; 3°. en wel voornamelijk door de onkunde des volks, dat de noodzakelijkheid en het nut der belastingen niet inziet of door zijne vooroordeelen die niet *wil* inzien. Men beklagt zich, dat men geen uur ver langs den straatweg iets vervoeren kan, zonder genoodzaakt te zijn eenen zekeren tol te betalen; doch men vergeet, dat die opoffering veel kleiner is dan die, welke men zich zoude moeten getroosten, wanneer men dezelfde hoeveelheid goederen langs eenen ongebaanden weg had moeten vervoeren. Men mort over de drukkende lasten, waaraan het verblijf in de steden onderhevig is; doch men zoude zich daarmede weldra verzoenen, wanneer men zich slechts op eene heide met der woon vestigde, waar het verblijf door geene belastingen bezwaard was, doch waar men een aanzienlijk vermogen zoude moeten bezitten, om zich slechts die genoegens te verschaffen, welke ieder welgesteld burger zich in de stad verwerven kan. Het is opmerkelijk, dat juist de armere klassen, die derhalve het meest tegen de drukkende stads-lasten zouden moeten opzien, bij voorkeur zich in de steden vestigen, omdat hun verblijf aldaar het dragelijkst is. Voor eene regtvaardige regering, die van hare landgenooten niet meer dan het volstrekt noodige afvor-

dert, is het derhalve van hoog belang, dat de burgers meer en meer verlicht en beschaafd worden, en ook zij door dagbladen als anderzins eenige kennis van de huishouding van den staat verkrijgen, opdat zij de voordeelen leeren inzien, die hun van de zijde der regering door de opbrengst der belastingen verschaft worden.

De edelste wijze, waarop in de behoeften van een land voorzien kan worden, is wanneer de inwoners uit eigene beweging het hunne afzonderen, om zooveel tot de instandhouding der bestaande orde en de bescherming der regten bij te dragen, dat daardoor de uitgaven van den staat kunnen bestreden worden. Doch de baatzuchtigheid, die de meeste ingezetenen bezielt, houdt hen van dezen edelen burgerpligt terug. Men draagt veelal ongaarne tot de welvaart zijner medemenschen bij en koestert steeds de vrees, meer wel te doen dan een ander en aldus zijn eigen voordeel voor dat zijner naasten op te offeren. Ten bewijze hiervan kunnen strekken de geringe sommen, die de zoogenaamde *dons gratuits* in het jaar 1846 hebben opgeleverd. Had men aan eene edelwaardige zelfopoffering de belangen der schatkist alleenlijk aanbevolen, zoo ware het met haar deerlijk gesteld geweest, en het bestaande *deficit* waarschijnlijk nimmer aangevuld. Alleen de vrees voor de invoering eener nieuwe belasting, welke hen zoude treffen, die zich aan de vervulling van hunnen burgerpligt onttrokken hadden, en niet

naarmate van hun vermogen tot de behoeften van den staat hadden bijgedragen, heeft onze landgenooten aangespoord om in de geldelijke verlegenheid der regering te voorzien. Moge ook al eens eene kortstondige geestdrift aanzienlijke bijdragen opleveren, zoo zouden evenwel op den duur de vrijwillige opofferingen der menigte veel te gering wezen, om haar als een voldoende middel tot voorziening in 's lands uitgaven toe te passen. Slechts in zeer kleine republieken, waar een dweespachtige ijver voor vrijheid en vaderland allen bezielt, waar de staatsbehoefden uiterst gering zijn en de inwoners ongeveer op eene gelijke hoogte van beschaving en ontwikkeling staan, kan men verwachten, dat aan dezen pligt eenigzins getrouw en genoegzaam voldaan zal worden, doch in grootere staten, waar de onderlinge betrekkingen der inwoners te zeer verwickeld zijn, en derhalve de mogelijkheid tot ontduiking te gemakkelijk is, schijnt men eene vrijwillige opbrengst onder de idealen te moeten rangschikken.

HOFFMANN heeft getracht dit door een voorbeeld duidelijk te maken. Hij zegt namelijk in zijne *Lehre von den Steuern* p. 15: „Sedert dat de Pruissische regering in den loop van het jaar 1820 van hare huishouding een overzicht gegeven heeft, worden er in de verzameling staten van hare inkomsten en uitgaven ingediend, welke tot hiertoe op vijftig millioenen thaler (ƒ90,000,000) of iets daarboven nederkwamen. Zij bevatten echter noch de middelen tot onderhoud van het huis des konings, noch de heffingskosten der

belastingen, noch de geregtskosten en verscheidene uitgaven voor de gewapende magt en de politie, welke door de bijzondere provinciale, districts- en plaatselijke opbrengsten bestreden worden, ofschoon zij minder gemeentelijke dan staatsbehoefden zijn. Wanneer intusschen de gemeentelijke behoeften ook in alle twijfelachtige gevallen onder de algemeene staatsbehoefden gerekend worden, dan zouden zij toch nog bezwaarlijk op zeventig millioenen thaler te staan komen, hetwelk gemiddeld voor iederen mensch, bij eene bevolking van 14 millioenen, 5 thaler jaarlijks of 5 pfennige dagelijks bedraagt. Eene familie van 5 personen had alzoo gemiddeld jaarlijks 25 thaler of 25 pfennige daags op te brengen. In groote steden en levendige handelsplaatsen, waar de familie van eenen daglooner bij drukken arbeid 4 thaler in de week verdient, bedraagt deze belasting een achtste gedeelte van hare geheele verdiensten, en geen staathuishoudkundige zal de opbrengst daarvan aan zulk eene familie overlaten, daar het onmogelijk schijnt, dat zij bevredigd zal worden." Wanneer het nu in een land van veertien millioenen inwoners reeds onmogelijk geoordeeld wordt, dat deze belasting in vrijwillige bijdragen zal worden opgebracht, hoe ongerijmd zoude het dan niet wezen, zulks te vooronderstellen in een land, waar een budget van ruim f70,000,000 door drie millioenen menschen moet worden opgebracht.

Het valt niet te betwijfelen, dat het grootste gedeelte der belastingen door de mindere klassen wordt opgebracht, en vele volksleiders hebben zich deze omstandigheid ten nutte gemaakt, om de menigte in den waan te brengen, dat de hoogere klassen onbillijkerwijze verschoond werden en om haar met wantrouwen en haat jegens de regering en de hoogere standen te vervullen. Doch de reden hiervan ligt niet zoozeer in eene onregtvaardige verdeeling van den last, dien de staat ons oplegt, doch grootendeels hierin, dat de minvermogenden veel talrijker zijn dan de rijken, zoodat de sommen, door de laatsten opgebracht, al zijn zij elke afzonderlijk veel aanzienlijker dan die der mindere klassen, door hun gering aantal minder beduidend worden in verhouding van die, welke door de groote meerderheid der eersten gestort worden.

HOFFMANN 1) heeft getracht voor de heffing der belasting een *factum* uit te vinden, waarop de onderscheiding van de soorten der belasting gegrond is, en als zoodanig de twee volgende grondslagen aangenomen, welke hij als de beweegredenen voor hare heffing beschouwt. Zij zijn namelijk het *bezit* of de *handeling* der ingezetenen, en hiernaar meent hij dat de verschillende wijze van inning plaats heeft, te weten, onmiddellijk van het *bezit* en middellijk ter gelegenheid eener *handeling*. Kan iemand, b. v.,

---

1) Die Lehre von den Steuern. p. 62.

een zeker voorwerp als het zijne beschouwen, en wenscht hij ongestoord in het genot zijner vruchten te blijven, zoo eischt de regering voor hare bescherming van hem als bezitter eenige vergoeding, en zoo ontstaat de belasting op grond, huizen, meubelen, enz.. Heeft hij daarentegen geene bezittingen, doch ziet hij zich door de bescherming der regering in staat gesteld, om, hetzij door handel, of fabrieksnijverheid, of landbouw, zich een levensonderhoud te verschaffen, zoo vordert de staat eene zekere opbrengst voor die handeling 1), en daaruit zijn de belastingen op invoer, uitvoer, verbruik, enz. voortgesprongen.

Hoe men de belastingen ook verdeele, zoo meent hij dat zij altijd op deze twee grondslagen moeten nederkomen. Doch het is dikwijls zeer moeilijk eene juiste grenslijn tusschen beide te trekken, en verscheidene belastingen schijnen zoowel tot de directe als indirecte gebragt te kunnen worden, dewijl het niet altijd duidelijk is, of de aanspraak der regering zich op eene handeling, dan wel op een bezit grondt. De patenten, b. v., worden door hem als directe lasten beschouwt, omdat hij, die eenigen tak van koophandel uitoefent, daartoe het regt *bezit*; doch men zoude het ook aldus kunnen uitleggen, dat de koopman een gedeelte van zijne winsten aan den staat afstaat, wegens zijn bedrijf, dat eene *handeling* be-

---

1) Deze handeling is alzoo volgens hem het aanschaffen en verteeren der voorwerpen.

vat. Die eenig voorwerp verbruikt, *handelt* daarmede, doch is tevens in het *bezit* van datgene, wat door hem verbruikt wordt.

Wij kunnen de dwaling dier staatslieden niet genoeg afkeuren, die door de uitvinding van nieuwe voorwerpen tot heffing eener belasting, een nieuw fonds meenden te ontdekken, hetwelk zich hun ter uitputting aanbod, daar zij hierdoor slechts den vorm, waarin de belastingen vroeger opgebracht werden, veranderden en hare zwaarte vermeerderden, doch geenszins eene nieuwe bron daarvoor openden, omdat de nationale rijkdom, die het eenige fonds is, waaruit zij wordt opgebracht, daardoor niet vermeerderd werd. Daar ieder schatplichtige den last, die hem drukt, van zich op een' ander, zoekt te schuiven, zijn de belastingen als van zelve door den loop der omstandigheden over alle burgers van den staat verdeeld, en het zoude hoogst ongerijmd wezen, zoo men meende, dat eene belasting op deze of gene voorwerpen drukte, omdat zij op het budget daarvoor zijn aangeslagen. Wij hebben deze dwaling reeds vroeger door het voorbeeld eener belasting op herbergiers getracht duidelijk te maken en te wederleggen. De voortbrenger zoekt door verhoogde prijzen zich door den verbruiker het bedrag der belasting te doen vergoeden; doch de meerdere duurte vermindert dikwijls zijn debiet, en bij gevolg ook zijne winst, zoodat beide voor een gedeelte bij de heffing der belasting schade lijden.

RICARDO 1) beweert, dat eene belasting op manufacturen alleen door de verbruikers betaald wordt, omdat de kapitalen zich in de meest winstgevende vakken van nijverheid, trachtenaan te wenden, en de fabrikant, indien hij den prijs zijner waren niet zooveel verhoogden kan, dat deze hem voor het beloop der belasting schadeloos stelt, zijnen tak van nijverheid zal vaarwel zeggen en zich op eenen anderen, die hem meer winst belooft, toeleggen. Dit nu zoude eene mindere voortbrenging ten gevolge hebben, waardoor de prijzen zouden verhoogd, en derhalve bij uitsluiting de verbruikers getroffen worden. Doch hoe logisch deze redenering ook schijne, zoo wordt zij evenwel door de ondervinding wedersproken, wegens de moeilijkheid, welke de fabrikant ondervindt, van uit den eenen tak van nijverheid tot eenen anderen over te gaan, omdat hij zijne kapitalen niet altijd naar willekeur kan verplaatsen, en daarenboven dikwijls jaren van studie en ondervinding behoeft, om zich tot een nieuw en voor hem onbekend vak te bekwamen. Eindelijk zoude wel het evenwigt hersteld worden, doch in den beginne zoude zij vooral den fabrikant benadeelen 1).

---

1) Oeuvres complètes de D. RICARDO p. 217.

2) SAY zegt in zijn C. C. d'Ec. P. p. 497, »Le tort de cette école (DE RICARDO) est de considérer chaque principe trop absolument; et, après l'avoir énoncé sous la forme d'un théorème, d'en tirer des conséquences rigoureuses, qui, très-sou-

De wijze nu, waarop de heffing der belastingen plaats vindt, is, gelijk wij reeds boven met een woord vermeld hebben, tweeërlei, namelijk regtstreeksch en middelijk, welke wij voortaan met de meer gewone benaming van *directe* en *indirecte* bestempelen zullen.

De laatste zijn in de meeste beschaafde landen de talrijkste en ook die, welke het meest in de staatskas doen vloeijen. Hare invordering is, ofschoon kostbaar, evenwel zeer gemakkelijk, en dit is de voorname reden, waarom zij door de regeringen tot zulk eene aanzienlijke hoogte hebben opgevoerd kunnen worden. Terwijl zich het volk ontevreden betoont, wanneer de staat het een hoofdgeld oplegt, zoo betaalt het gedwee en schier onwetend de lasten, welke op zout en granen gelegd zijn, daar het weet, dat het zich deze anders niet verschaffen kan. Zij zijn evenwel in den laatsten tijd door vele staatshuishoudkundigen als hoogst onregtvaardig afgeschilderd, die het deden voorkomen alsof zij slechts uitgedacht waren om het volk te misleiden omtrent den last, die het drukt. Deze nu wilden eene algemeene directe belasting, opdat ieder weten zoude, wat hij opbragt, en zich met kracht zoude

---

vent, ne cadrent pas avec les faits. Il est très vrai que les capitaux cherchent à s'employer dans les occupations, qui rendent le plus, et il n'est pas moins vrai que les capitaux rendent des profits très-divers. Les profits industriels sont plus divers encore, quoiqu'on soit libre, en thèse générale, d'appliquer son industrie à la production la plus lucrative."

kunnen verzetten, wanneer de een meer dan de ander gedrukt werd. Doch deze eisch was overdreven, daar men onmogelijk het juiste inkomen van iemand weten kan, gelijk wij later zullen aantoonen, en aldus eene volkomene gelijkheid onder de vrome wenschen schijnt te behooren. Daarenboven hebben indirecte belastingen een zeer groot voordeel, namelijk, dat zij vrijwillig worden opgebracht: want men behoeft zich slechts het genot van de belaste voorwerpen te ontzeggen, om zich daarvan vrijgesteld te zien, en wanneer men zich die opoffering niet wil getroosten, dan is het duidelijk, dat men meer voordeel ziet in het betalen der belasting, dan in de opoffering van het genot, dat men zich heeft voorgesteld. Slechts dan, wanneer voorwerpen van volstrekte nooddrift, als graan, zout en brandstoffen hoog belast zijn, kan men de belasting als onregtvaardig en drukkend beschouwen, omdat niemand zich het gebruik daarvan ontzeggen kan, en de arme er eene even zoo groote hoeveelheid tot zijn levensonderhoud van noodig heeft als de vermogende, zoodat deze in eene onbillijke verhouding in de behoeften van den staat voorziet. Zijn de minvermogenden daarentegen van de opbrengst van directe belastingen verschoond, zoo is het ook billijk, dat er indirecte belastingen op die voorwerpen gelegd worden, welke ook door de lagere klassen 1) worden gebruikt, opdat

1) Il est odieux de leur demander directement de l'argent.

HOGENDORP. Lettres sur la prosp. pub. I. p. 164.

hierdoor het evenwigt zich eenigermate herstelle, daar toch de rijke, behalve dat hij ook voor zijn aandeel in de indirecte belastingen mede draagt, daarenboven nog door vele en dikwerf zware directe belastingen getroffen wordt 1).

Wij mogen deze gelegenheid niet voorbij laten gaan, zonder melding te maken van hen, die meenen dat eene verhoogde belasting volstrekt geen nadeel doet, indien zij slechts de rijkere standen treft en de minvermogensdigen verschoond worden. Zij beweeren dat het eenige gevolg hiervan zijn zal, dat de rijken hunne schatten niet meer in weelde en vadzigheid kunnende verteeren, tot meer ingetogenheid en spaarzaamheid zullen gedwongen worden, en dat het beter is, dat de regering het door hen opgebragte aanwende tot spijziging van werkende ambtenaren, dan dat zij hun het ongestoord genot late van hunnen rijkdom. Ware dit inderdaad het gevolg, dan zouden wij tegen hunne stelling niet veel in te brengen hebben; doch de ondervinding heeft geleerd, dat het bijna onmogelijk is, de rijken tot het opbrengen der belasting te dwingen, met opoffering hunner eigene genoegens, zonder dat dit allernadeeligst op de mindere klassen terugwerkt.

---

1) »Souvenons nous toujours de deux règles, la première de faire contribuer *toutes* les classes, *même la dernière*, la seconde d'observer une proportion légale. (HOGENDORP, Lett. sur la pr. publ. II. 6).

Iemand b. v., die voor de invoering der belasting gewoon was twaalf dienstboden te houden, zal, indien men eene zware belasting op dienstboden legt als voorwerpen van weelde, zich al spoedig genoopt voelen dit getal tot op de helft te verminderen, en wanneer dit algemeen plaats vindt, zoo zal het gevolg hiervan zijn, dat een aantal menschen broodsgebrek lijdt, zonder dat de rijke hierdoor zich eenige opoffering van belang behoeft te getroosten. Door zes dienstboden kan men even goed en welligt nog beter dan door twaalf gediend worden.

Wordt nu de belasting zoo hoog opgevoerd, dat de vermogenden zich werkelijk eenige opofferingen zouden moeten getroosten, zoo verlaten zij het land hunner geboorte, om onder de bescherming der vreemde wetten, die hunne kapitalen met mindere lasten bedreigen, hunne weelderige levenswijze te kunnen voortzetten, terwijl alleen zij zullen moeten achterblijven, die geene middelen hebben om hun onderdrukt vaderland te verlaten. En wanneer het belastbaar fonds door het vertrek der vermogenden aanzienlijk verminderd is, zal de regering zich meer en meer genoodzaakt zien ook de minvermogenden onmiddellijk tot de opbrengst der zware lasten aan te spreken 1).

Er zijn, die beweerden, dat elk belastingstelsel goed

---

1) Les impôts rendent moins à mesure que la prospérité

is, mits het oud en door lengte van tijd gewettigd zij, omdat allengskens het onderscheid tusschen belasten en niet belasten vereffend wordt, daar de eerste meestal een gedeelte van den last, die hun drukt, op de schouderen der laatsten zullen laden, door den prijs hunner voortbrengselen te verhoogen. Doch dit middel zouden zij alleen dan in werking kunnen brengen, wanneer de geheele wereld op dezelfde wijze belast werd, of in hun vaderland die takken van nijverheid werden uitgeoefend, welke door de overige natiën verwaarloosd werden. Gesteld b. v., dat in ons vaderland het vervaardigen van papier van oudsher zwaar belast was, zoo zoude deze tak van nijverheid evenwel met winst kunnen gedreven worden, zoo lang wij in zijn uitsluitend bezit waren, zoodat de fabrickant zich door eenen hooger prijs de opbrengst der belasting konde vergoeden. Doch zoodra andere natiën hierin onze mededingsters worden en dezelfde voorwerpen voor eenen minderen prijs kunnen vervaardigen en uitvoeren, moet hij ongetwijfeld te gronde gaan.

Daarenboven zijn er belastingen, wier onregtvaardigheid of ongeschiktheid haar voor altijd onraadzaam maken, al waren zij ook sedert eeuwen in gebruik. Niemand toch zal ooit de *corvées* of tienden terugwenschen, op grond, dat zij bij ouds in zwang waren.

---

publique est décroissante. HOGENDORP, Lettres sur la prosp. publ. I. p. 116.

Men heeft verscheidene grondslagen voor de heffing der belastingen aangenomen, daar men in den waan verkeerde, dat, wanneer men slechts eene eenige belasting (*un impôt unique*) invoerde, deze alsdan slechts op enkele inkomsten drukken zoude en de anderen hierdoor onbillijkerwijze geheel zouden verschoond blijven, terwijl men daarentegen wilde, dat allen gelijkelijk daartoe zouden bijdragen. Wij hebben reeds vroeger de verkeerdheid dier meening aangetoond en bewezen, dat eene belasting onmogelijk op enkele inkomsten bij uitsluiting drukken kan, zonder dat ook andere hiervan op de eene of andere wijze de nadeelige gevolgen ondervinden. Doch terwijl men er op uit was om te zorgen, dat niemand der ingezetenen zich aan de belasting konde onttrekken, opdat daardoor eene meer billijke verdeling zoude kunnen plaats vinden, zoo bekommerde men zich zeer weinig om voor te komen, dat door opeenhooping de eene boven den anderen bezwaard werd. Indien men talrijke grondslagen tot heffing der belasting aanneemt, zoo kunnen er zich verscheidene bij eene persoon vereenigen, en wordt deze daardoor veel zwaarder gedrukt dan hij, die het geluk heeft dat slechts weinige daarvan op hem van toepassing zijn.

Het aannemen van vele grondslagen was ook veeltijds een middel in handen der regering om den last, die de ingezetenen drukte, onophoudelijk te verzwaren. Wanneer zij eenen schijnbaar nog onbelasten tak van nijverheid of

voorwerp van verbruik konde uitvinden, dan was haar eerste werk hierop eene belasting te leggen, en, om het volk een hoog denkbeeld van hare billijke bedoelingen te geven, zoo verminderde zij veelal eenigermate den last, die op andere voorwerpen drukte, doch zelden in verhouding van hetgeen zij aan den anderen kant meer deed opbrengen, zoodat het totaal der opgebragte sommen gedurig vermeerderd werd. Sommige inkomsten zijn evenwel in schijn nog onbelast gebleven, en inzonderheid die, welke uit de renten van den staat getrokken worden, op welke men, volgens DE TRACY, voor alle andere eene belasting leggen moest, ofschoon hij niet kan ontveinzen dat zulks inderdaad een staatsbankroet zoude wezen. SAY ziet hierin echter geen bezwaar, daar hij de staatsfondsen als eene geldplaatsing gelijk elke andere beschouwt. „C'est pour un capitaliste un placement comme tout autre,” zegt hij, » que les rentes de l'état. Et quel est le capitaliste qui, en faisant un placement avantageux, n'est pas exposé à voir le fisc venir prendre part à ses revenus? Certes ce serait justice que les créanciers de l'Angleterre payassent une portion du revenu qu'ils reçoivent du trésor public: ils ont reçu, d'après le budget de 1827, pour la dette consolidée, la rente de la caisse d'amortissement déduite, une somme de 27,245,750 £, (fr. 681,143,750) et en outre pour la dette flottante 831,207 £, (fr. 20,780,175). Une taxe d'un dixième devrait paraître aux rentiers modérée en comparaison de ce que payent tous

les autres revenus, et il pourrait en résulter un allègement de plus de soixante et dix millions de francs pour tous les autres contribuables qui se plaignent avec grande raison d'être trop imposés." 1).

Anderen daarentegen beschouwen de staatsfondsen als een wederzijdsche verbindtenis tusschen den burger als geldschietter en den staat als geldleener. De eerste, zeggen zij, heeft zich verbonden om eene zekere som te leveren en heeft aan deze verpligting voldaan, en de andere heeft zich verbonden daarvoor jaarlijks eene zekere rente te betalen. Voldoet deze laatste aan zijne verpligting niet ten volle, zoo begaat hij eene onregtvaardigheid, die daarom te verfoeilijker is, omdat hij de magt in handen heeft, en de geldschietter tegen hem zich niet kan verzetten. Deze zoude de verbindtenis niet tegen eene mindere rente hebben aangegaan. Hij zoude zijn geld voordeeliger hebben kunnen plaatsen, en de mededinging zijner medeburgers heeft hem tot de laagst mogelijke rente, of, wat hetzelfde is, tegen den hoogst mogelijken koers doen inschrijven. Legt de staat nu eene belasting van 10⁰/₀, welke SAY als gematigd beschouwt, op de renten, dan onttrekt hij zich jaarlijks voor een tiende gedeelte aan zijne verpligting, daar hij de renten, welke hij tegen 5⁰/₀ heeft aangegaan, nu op 4¹/₂⁰/₀ teruggebragt heeft. Indien hij echter deze belasting oplegt, zoodra hij de verbindtenis aangaat, zoo heeft

---

1) SAY, Cours Complet d'Ec. pol. p. 499.

zij niets onbillijks, maar mist ook geheel haar doel: want de geldschieters zullen slechts voor zooveel minder inschrijven als noodig is, om zich de schade der belasting te vergoeden; doch voert hij haar later in, zoo is zij eene volstreckte schending van het regt, en eene snoode ontduiking van de verpligting, waartoe hij zich heeft verbonden. Daarenboven is het er wel verre van af, dat zij, wier inkomen uit staatsrenten bestaat, eene bevoorregte klasse zouden uitmaken, die ten nadeele der overige ingezetenen, van alle bijdragen tot ondersteuning van den staat verschoond blijven, daar zij even als iedere andere door de indirecte belastingen gedrukt worden, en indien hun inkomen niet even als dat der nijverheid onmiddelijk getroffen wordt, zoo missen zij daarvoor ook de voordeelen, welke die nijverheid oplevert, en welke doorgaans meer bedragen dan de renten, die de regering aan hare geldschieters betaalt.

Wij zullen thans de redenen, waarom zij de fondsenhouders willen verschoonen, niet wederleggen, doch later bij de beschouwing der inkomen-belasting de gronden aanwijzen, op welke de staat ook hen met alle regt tot voorziening in zijne behoeften aanspreekt.

Door eene belasting op de renten, verliest de staat ongetwijfeld zijn crediet. SAY 1) meent, dat dit wenschelijk zijn zoude, omdat hij daardoor tevens de middelen ver-

---

1) Cours comp. d'Éc. pol. p. 499.

liest om geld te leenen en zijne schuld te vergrooten. Doch wij houden dit integendeel voor hoogst nadeelig, daar hij altijd nog speculanten genoeg vinden zal, die of door eene hooge rente, of door de hoop van in tijds zich met winst van hunne obligatiën te kunnen ontdoen, hem geld zullen verschaffen. Hierdoor toch wordt zijne schuld evenzeer vermeerderd, en dit is zooveel te schadelijker, daar hij voor de hooge renten, waartoe hij zich verbindt, evenwel minder kapitaal ontvangt, dat tot nut der ingezetenen wordt aangewend. Eene vermeerdering van schuld is voor eene natie ook altijd geen nadeel, wanneer namelijk voor de door haar opgebragte sommen nuttige inrigtingen en verbeteringen worden daargesteld, die het geluk der ingezetenen kunnen bevorderen.

De ongelijkheid der belasting wordt ook dikwijls veroorzaakt door de ongelijkheid der geldswaarde, en door eene gelijke belasting te leggen op voorwerpen, die aanzienlijk in waarde verschillen. Dit heeft vooral plaats bij de belasting op wijn en tonnemaat van schepen. Bevat toch een schip eene kostbare lading, speecrijzen b. v., zoo is de belasting op tonnemaat weinig beduidend; doch op eene lading rogge, rijst of katoen is zij van veel belang en een wezenlijk bezwaar voor den handel. Zoo is ook eene belasting op wijn van weinig beteekenis bij den invoer van kostbare wijnen, doch aanzienlijk bij eene lading wijn van de minste soort, welke waarde dikwijls geen tiende gedeelte van die der vorige

bedraagt; namelijk, wanneer zij naar de hoeveelheid en niet naar de waarde geheven wordt.

Bij de verdeeling der belastingen, kan de regering niet voorzigtig genoeg te werk gaan, opdat zij niet zichzelf bedriege door sommige voorwerpen te veel te bezwaren, en in dezelfde dwaling vervalle, als hij, die den boom velde om er de vruchten van te plukken. Wanneer eene belasting den prijs der waren aanzienlijk verhoogt, zullen vele verbruikers zich genoodzaakt zien zich het genot daarvan te ontzeggen. Hierdoor wordt natuurlijk de hoeveelheid der voorwerpen, die in de belasting vallen, minder en zal deze alzoo minder opbrengen. Het tegendeel is evenzeer waar, namelijk dat de belasting doorgaans evenveel opbrengt, wanneer zij gematigd wordt, omdat meer gebruik het aantal der belastbare voorwerpen vermeerdert. De geschiedenis levert daarvoor onloochenbare bewijzen. TURGOT bragt de belasting van den zeevisch, die jaarlijks in Parijs werd ingevoerd, op de helft, en het gevolg was, dat er nu ruim tweemaal zooveel visch verbruikt werd. De opbrengst der belasting bleef dus dezelfde, en de inwoners dier hoofdstad waren intusschen beter gevoed geworden, zoodat deze maatregel van den wijzen minister hun groot voordeel had aangebragt.

SAY geeft ons een treffend voorbeeld van het tegenovergestelde 1). Toen namelijk NAPOLEON zijn continentaal stel-

1) Cours complet d'Oee. pol. p. 501.

sel invoerde, werd daardoor de invoer van suiker van 50 millioenen ponden tot op 14 millioenen ponden verminderd, zoodat de belasting bijna viermalen verzwaaard had moeten worden, voordat zij hetzelfde zoude hebben opgebracht. De Fransche keizer bereikte hierdoor zijn doel, daar zijn oogmerk niet zoozeer was om de schatkist te stijven, dan wel om den Engelschen handel te benadeelen. Doch als finantieële maatregel, zal de verhooging der belasting meestal haar doel missen, zoolang de belasting niet op voorwerpen van volstrekte nooddrift gelegd wordt, aan welker betaling de menigte zich niet onttrekken kan, omdat zij de belaste voortbrengselen niet kan ontbeeren.

RICARDO meent, dat de waarde dier 36 millioenen ponden toen op eene andere wijze is gebruikt en belast geworden, omdat de voortbrenging volgens hem altijd evenredig is aan het kapitaal.

Doch ofschoon deze stelling geenen twijfel overlaat, zoo is het echter niet waarschijnlijk, dat deze waarde op eene wijze is aangewend, waardoor zij zoodanig onder het bereik der belastingen viel, dat van den eenen kant aan de schatkist vergoed werd, wat aan deze van den anderen kant ontviel. Het valt zeer te betwijfelen, dat, indien een kapitaal van eenige millioenen aan eenen tak van nijverheid ontrukkt wordt, omdat de belasting haar te sterk drukt, diezelfde sommen in andere takken van nijverheid zullen aangewend worden, welke evenzeer onder haar bereik vallen. Doch al ware dit mogelijk, zoo

moet men dezen maatregel echter als hoogst onstaatkundig afkeuren, omdat een gedwongene loop der nijverheid haar altijd ten sterkste benadeelt.

SAY voert hiervan nog eenige voorbeelden aan, welke ons evenwel niet allen even juist voorkomen. Hij verhaalt dat de belasting op den invoer van boom-olie in Engeland, tot bevordering der walvischvangst, het branden van lampen in Engeland driemaal zoo duur als in Frankrijk maakt; doch dit bewijst alleen het nadeelige en dwaze van een verbodstelsel, doch heeft op ons onderwerp minder betrekking. „Een werkman,” zegt hij verder, „die de gewoonte had des avonds bij licht te arbeiden, verdiende daarbij 4 *sous* per dag, daar de waren, die hij voortbragt, hem 8 *sous* opleverden en hij 4 *sous* aan licht moest ten kosten leggen; doch nu werd er eene belasting op de vervaardiging van kaarsen gelegd, zoodat zijn licht hem des avonds op 9 *sous* in plaats van op 4 *sous* te staan kwam. Nu kon hij derhalve de onkosten van zijn fabrikaat uit zijne winsten niet langer bestrijden en zag zich genoodzaakt zijne nijverheid te laten varen. Het gevolg hiervan was, dat hij van een gedeelte van zijn bestaan beroofd werd, zonder dat de schatkist hiervan het geringste voordeel had.” Dit was zeker zeer hard voor den ongelukkigen arbeider, die aldus verstoken was van de middelen om door ijver zijnen stand te verbeteren; doch het bewijst niet dat, omdat één werkman hierdoor des avonds niet meer werken kon, het verbruik van licht algemeen

dermate was afgenomen, dat eene verhoogde belasting hierop gelegd, geene meerdere sommen aan de schatkist zoude opbrengen. Het gebruik van lamp- of kaarslicht is zoo algemeen, dat men het bijna onder de eerste behoeften kan rangschikken; verreweg de meeste handwerken moeten en kunnen bij daglicht verrigt worden, en zij, die tot hiertoe de gewoonte hadden hunne huizen des avonds behoorlijk te verlichten, zullen niet ligt door eene hoogere belasting genoopt worden, om voortaan den avond in duisternis door te brengen.

Meer afdoende is het laatste bewijs, dat hij tot staving zijner meening aanvoert. In 1792 bragten namelijk de Fransche posterijen 12 millioenen franken en in 1821 nauwelijks 10 millioenen franken op, doordien het tarief veel verhoogd was. Deze vermindering nu moet ons des te meer verwonderen, daar het onderling verkeer gedurende dien tijd aanhoudend was toegenomen, en het overbrengen van tijdingen dus veel talrijker zoude geworden zijn, wanneer niet de verzwaarde belasting hiervoor een groote hinderpaal geweest ware. Men zal ons welligt tegenwerpen, dat de Engelsche posterijen sedert de verlaging van hun tarief, veel minder dan vroeger hebben opgebracht; doch wij meenen dit slechts daaraan te moeten toeschrijven, dat de regering dit tarief op eens zoo aanzienlijk minder dan het vorige gesteld heeft. Het is toch niet waarschijnlijk, dat door de vroegere duurte der briefportalen de noodwendige tijdingen zullen achterwege zijn ge-

bleven, en door eene goedkoopere overbrengst te gelijker tijd de behoefte aan het zenden en ontvangen van tijdingen op eens eenige malen zoude verdubbeld zijn. De briefwisseling toch is geene weelde, waaraan men zich naar willekeur zonder schade kan onttrekken.

Zeer wenschelijk is het, wanneer men voor de heffing der belasting zulke artikelen vinden kan, welke, ofschoon zij niet tot de nooddrift kunnen gerekend worden, echter tot die voorwerpen van weelde behooren, wier gebruik eene gewoonte is geworden, die men niet dan ongaarne vaarwel zegt. Als zoodanig schijnt in Frankrijk de belasting op snuif en tabak onze aanbeveling te verdienen, hoewel zij zeer hoog is en bijkans 100 % bedraagt. Men zoude zich echter deerlijk te leur gesteld zien, zoo men b. v. meende, dat door de belasting op foelie en noten-muscaat op een derde te verminderen, het verbruik dier vruchten verdriedubbeld zoude worden.

Eene der belangrijkste onderwerpen voor onze beschouwing is de invordering der belasting, omdat hare drukking daarvan voor een groot gedeelte afhangt, en de wijze van invordering op de vrijwillige opbrengst en de tevredenheid der ingezetenen eenen gewigtigen invloed heeft.

De vierde grondstelling van SMITH verdient hier vooral onze opmerking, die ons leert, dat eene belasting zoo weinig mogelijk het beloop moet te boven gaan van dat

gene, wat zij in de schatkist brengt 1), dat is met andere woorden, dat de opbrengst der belasting zooveel mogelijk in de schatkist moet gestort worden. Zij moet gemakkelijk en zonder groote onkosten ingevorderd worden, namelijk zonder een kwellend onderzoek en afpersingen der ingezetenen, en zonder een te groot aantal van ambtenaren te onderhouden, die niets voortbrengen en slechts verbruiken ten koste hunner landgenooten. In deze kunst nu van de besturing der geldmiddelen zijn groote vorderingen gemaakt. Wij vinden in de geschriften van eenen monnik van St. Denis 2), die de Annalen der regering van KAREL VII in 1404 geschreven heeft, dat PHILIPS de Goede, Hertog van Bourgondië, de finantiën van Frankrijk willende verbeteren, daartoe eene belasting wilde invoeren, die op de volgende berekening steunde. Hij schatte het aantal steden, burgten en dorpen van Frankrijk op 1,700,000 (een getal, hetwelk destijds voor iedere plaats 10 bewoners zoude opleveren); hiervan trok hij 7,000,000 af, welke hij meende door den oorlog verwoest te zijn, en wilde nu de overblijvende ieder met 20 *écus* belasten. Deze zouden alzoo 20,000,000 *écus* moeten opbrengen, van welke hij berekende, dat, na aftrek van alle onkosten van invordering, 3,000,000 *écus* in de schatkist zouden vloeijen.

De kosten van invordering zouden alzoo $566\frac{2}{3}\%$ be-

---

1) Wealth of nations III, p. 266.

2) Zie A. MOREAU DE JONNÈS, Elémens de Statistique p. 146.

bedragen hebben, hetwelk ons; zoo niet onmogelijk, evenwel hoogst overdreven toeschijnt. Doch wij zullen ons hierover niet meer verwonderen, wanneer wij uit de *Mémoires* van SULLY 1), die 200 jaren later leefde, vernemen, dat zij, toen hij aan het bestuur kwam, nog 400 $\frac{0}{0}$ bedroegen, dewijl van elke 500 *écus*, die door de pachters geheven werden, er naauwelijks 100 in de schatkist van HENDRIK IV vloeiden. Door zijn wijs en spaarzaam bestuur wist hij een aantal misbruiken uit den weg te ruimen, waardoor hij niet alleen zijnen meester grootere geldsommen verschafte, maar ook de ingezetenen van de meest drukkende lasten onthief, en zich de welverdiende achting van vorst en volk verwierf. Nadat evenwel onder LODEWIJK XIV en LODEWIJK XV in het bestuur der geldmiddelen wederom groote verkeerdheden waren ingeslopen, werden deze door NECKER grootendeels weggenomen en verbeterd, zoodat onder hem de kosten tot invordering van 557 millioenen slechts 58 millioenen bedroegen. In Engeland heeft men het daarin het verst gebragt en de heffingskosten door het afschaffen van overtollige ambtenaren, en vooral door veel aan de goede trouw der schatplichtigen over te laten, op 6 $\frac{0}{0}$ gebragt. In Frankrijk is men op verre na nog zoo ver niet gevorderd. De financiële administratie van BONAPARTE, welke men, zoo als SAY dit uitdrukt, "*dans tout ce qu'il avait de mauvais,*" behouden heeft, is veel te hoog gepre-

1) Zie SAY, *Traité d'Ec. pol.* p. 511.

zen geworden. HENNET, eerste commies der finantiën, verhaalt in eene zijner memorien, dat er in 1813, toen Frankrijk uit 130 departementen bestond, door de schatpligtigen 240 millioenen aan registratie en domeinen werden betaald, waarvan slechts 170 millioenen in de schatkist kwamen, zoodat er 41 % aan inningskosten verloren gingen 1).

In ons vaderland heeft men ook nog veel van het Napoleonisch stelsel behouden, dat zich vooral door kostbaarheid en omslagtigheid kenschetst, doch het is aanmerkelijk gewijzigd en verbeterd. De registratie heeft evenwel in dit opzigt niet gewonnen.

In Frankrijk zijn thans de inningskosten ruim 11 % bij ons $7\frac{3}{4}$ % 2).

SAY betreurt dat de natiën van dezen vooruitgang zoo weinig voordeel hebben getrokken, daar de regeringen, hetgeen eene betere administratie voor de schatkist bespaarde, slechts hebben aangewend om hunne verteeringen te kunnen vergrooten, en de les van den voortreffelijken MONTESQUIEU te weinig behartigden: „Ce n'est point à ce que le peuple peut donner, qu'il faut mesurer les revenus publics, mais à ce qu'il doit donner.” Doch dit neemt niet weg dat wij dit verbeterd bestuur als

1) Zie SAY, Cours complet d'Ec. pol. p. 503.

2) Staateourant. 26 Julij, 11 Dec. 1841.

eenen wezenlijken vooruitgang moeten beschouwen. Indien wij toch dezelfde sommen opbrengen, is het ons gansch niet onverschillig, of zij worden gebezigd om eenige nuttelooze ambtenaren te voeden, dan wel of zij tot verbetering van den toestand des lands en tot meerdere veiligheid worden aangewend. Het valt niet te ontkennen, dat wij thans voor de door ons opgebragte belastingen oneindig meer genieten dan de ongelukkige onderdanen van eenen HENDRIK II of KAREL IX.

De invordering der belastingen geschiedt op tweederlei wijze, namelijk door pachters of door ambtenaren. De eerste wijze is de oudste, doch is in lateren tijd wegens de knevelarijen, waaraan de pachters zich schuldig maakten, in de meeste landen afgeschaft. Deze zijn nu door van staatswege aangestelde ambtenaren vervangen. De haat, waaraan de pachters zich door hunne gewelddadigheden blootstelden, maakte hunne schandelijke, doch winstgevende betrekking dikwijls zeer gevaarlijk. De geschiedenis levert talrijke voorbeelden, dat zij hunne woekerachtige winsten met het leven geboet hebben. In 1747 zijn zij in ons vaderland bijna overal geplunderd geworden. Doch terwijl de menigte op deze wijze aan hare regtmatige woede lucht gaf, verergerde zij het kwaad hierdoor te meer, daar de vrees om geplunderd en vermoord te worden de onderlinge mededinging der pachters verminderde, en hen daardoor in staat stelde om door nog grootere afpersingen zich voor de geledene verliezen schadeloos

te stellen. Ofschoon men thans bijna algemeen de pachters door ambtenaren vervangen heeft, en wij niet aarzelen, zulks als eene groote verbetering aan te merken, zoo vinden wij bij de vroegere en latere schijvers hieromtrent zeer verschillende gevoelens. MONTESQUIEU keurt de heffing door pachters ten eenenmale af en vindt ze volstrekt ongeschikt voor vrije staten. Ook SULLY 1) is er een hevig bestrijder van, waarschijnlijk ten gevolge der onmenselijke wreedheden, waaraan zij zich in zijnen tijd schuldig maakten. Zijn koning HENDRIK IV daarentegen beschouwde ze als zeer geschikt, om zonder vele moeite aanzienlijke sommen voor zijne schatkist te verzamelen. SMITH 2) wilde geene heffing dan door ambtenaren toelaten, opdat de pachters zich niet ten koste van staat en ingezetenen zouden verrijken; doch BENTHAM 3) vond haar zeer geschikt om die ontduikingen tegen te gaan, welke zoo ligt aan het oog der regering ontglippen.

M^c. CULLOCH 4) ziet in de heffing door pachters geen bezwaar. Hij vindt haar volstrekt niet drukkend, mits de belasting slechts overeenkome met de tweede grondstelling van SMITH, namelijk dat zij juist bepaald zij, en geene aanleiding tot willekeur of schadelijke uitlegging

---

1) Mémoires XXIV. Zie SAY, C. C. d'Ec. p. p. 504.

2) Wealth of nations p. 266.

3) Theorie des peines et récompenses II. p. 203.

4) On Taxation p. 33.

geve. Zij brengt voorzeker meer op, daar zij, die voor hun eigen belang zorg dragen, dit doorgaans met meer ijver behartigen dan zij, aan wie de zorg voor het welzijn van het algemeen is opgedragen. Zij is evenwel hoogst gevaarlijk bij eene belasting, welke niet een zeker en zichtbaar voorwerp tot grondslag heeft, zoo als b. v. huizen en vensters, of, indien er geene duidelijke bewijzen voor de schatpligtigheid geleverd kunnen worden, gelijk pachtbrieven of huurcedullen: want laat men aan den pachter eenige navorsching over in de huiselijke of geheime betrekkingen der schatpligtigen, gelijk bij eene inkomen-belasting, zoo stelt men vooreerst eene wijde deur open aan willekeur en knevelarij, en maakt ze daarenboven drukkend en gehaat. Is men reeds weinig genegen, zijne zaken open te leggen voor hen, die van staatswege met de invordering der geldmiddelen tot nut van het algemeen zijn aangesteld, nog veel minder zal men zulks willen doen voor lieden, in wier belang het is de ingezetenen zooveel mogelijk af te persen. Ofschoon het verkeerd is, al wat aan eenen pachter wordt opgebracht, als afpersing te beschouwen, daar hij slechts de uitvoerder der wet is, zoo is dit vooroordeel evenwel zoo algemeen, dat men het eenigzins schijnt te moeten ontzien.

Om onze lezers eenig denkbeeld te geven van de verkeerdheden, waarmede de administratie der geldmiddelen in vroegeren tijd dikwijls gepaard ging, zullen wij hun

kortelijk eenige bijzonderheden mededeelen omtrent het beheer der finantiën in Frankrijk vóór de omwenteling, die in het laatst der vorige eeuw plaats vond. RICHELIEU zelve erkende reeds in zijn *Testament politique*. „Le peuple n'est pas taxé, il est pillé, les fortunes ne se font pas par l'industrie, mais par la rapine,” en MAZARIN, FOUQUET en CALONNE, ofschoon zij voorzigtiger waren in hunne uitdrukkingen, betoonden zich echter niet billijker in hunne handelingen 1).

Deze uitspraak van den geldgierigen kardinaal zal ons echter niet overdreven voorkomen, wanneer wij de wijze van heffing in Frankrijk vóór de omwenteling nader beschouwen. Het koninkrijk was in generaliteiten verdeeld, over welke een intendant was aangesteld, die de hoogste finantiëele magt had, en de belasting naar zijn goedvinden verdeelde, mits hij slechts den adel en de geestelijkheid, de rijksten derhalve, daarvan verschoonde. Zijne vrienden, en zij, door wien hij hopen kon zijn aanzien te vergrooten, of vreesde betrappt en beschuldigd te zullen worden, werden ontzien. Het te kort komende werd door uitzuiging der mindere klassen aangevuld, die door eene menigte drukkende belastingen, onder de verschillende benamingen van *taille*, *capitation* en *vingtièmes* geheel werden uitgeput, zoodat de drukking der belastingen destijds in verhouding stond met de heerschezucht, het aantal vrienden, of de misdaden der intendanten. De *tiers état*

1) Zie SAY, Cours. Comp. d'Ec. pol. p. 483.

was alleen tot de *taille*, de *corvées* en de krijgsdienst verplicht, van welke laatste slechts de gehuwden werden vrijgesteld.

Het baart derhalve geene verwondering, dat het lang geteisterde volk de onderdrukking eindelijk moede werd, en zich op het laatst der vorige eeuw zoo vreeselijk jegens zijne overheerschers gelden deed, toen de derde stand als het grootste en gewichtigste deel der natie, zich het regt tot wetgeving toeëigende en aan de willekeur der ambtenaren en pachters een einde maakte.

Ongetwijfeld was eene heffing door pachters bij de voormalige onbepaaldheid der belasting een geessel voor de ongelukkige schatpligtigen, die aan hunne onbetamelijke geldzucht waren ten prooi gegeven, terwijl de regering, vrezende voor de regtmatige woede der menigte, te vergeefs door de instelling van *chambres ardentes, étoilées et de justice*, of door de pijnbank hunne ongehoorde knevelarijen zocht tegen te gaan: daar, gelijk SAY dit uitdrukt, „slechts de kleine en weinig vermogende pachters er door gevangen werden, terwijl de grootste vampyrs door hunnen veelvermogenden geldelijken invloed doorgaans aan het zwaard der gerechtigheid ontsnapten 1).”

In Turkije staat het belastingstelsel nog altijd op denzelfden lagen trap, waarop de staatkundige ontwikkeling van het Ottomanische rijk zich geplaatst ziet. De belas-

1) SAY, Cours. Comp. d'Ec. pol. p. 504.

ting is aldaar volstrekt onbepaald en ieder ambtenaar handelt naar welgevallen. De sultan bepaalt slechts de som, welke hij verlangt, en laat het geheel aan de willekeur van den pacha over, hoe hij deze zoekt te verkrijgen, terwijl de getrouweheid van dezen wordt afgemeten naar de sommen, waarmede hij de schatkist weet te verrijken. Het recht van eigendom wordt er niet geëerbiedigd, en de nijverheid, welke voorheen die vruchtbare landen tot hooge welvaart bragt, is nu geheel verwaarloosd en aan slaven overgelaten. De ingezetenen worden tot zekeren openbaren arbeid gedwongen, en nog daarenboven door de pacha's en hunne gewetenlooze handlangers op de gruwelijkste wijze uitgezogen. Ontvolking en armoede zijn de noodwendige gevolgen van een despotismus, dat zijne ontbinding meer en meer nadert en zich slechts zoolang zal kunnen staande houden, totdat de overige magten van Europa het over de verdeeling van het rijk zullen zijn eens geworden.

De belasting is er tweeledig, namelijk: de *hazné*, welke als het onmiddellijk eigendom van den grooten Heer beschouwd wordt, en de *miri*, die voor de schatkist wordt opgebracht, onder het voorwendsel, dat zij ten algemeenen nutte wordt aangewend. In hoe verre dit onderscheid wordt geëerbiedigd in een land, waar de wil des heerschers de eenige wet is, en in hoeverre het algemeen de vruchten van zijne opbrengsten trekt, zal niet zwaar vallen te beslissen, wanneer men zich herinnert hoe naauwgezet de

Romeinsche keizers waren, wanneer het de verschillende belangen van den *fiscus* en het *aerarium* gold.

In 1839 gaf de sultan een decreet (*hatti sheriff*) uit, waarin hij eenige beperkingen aan de misbruiken der beambten stellen wilde. Wat baat evenwel het verbod van eenen despoot, die van zijne vasallen afhankelijk is 1)?

Wij hebben de nadeelen eener heffing door pachters eenigzins nader leeren kennen, doch ook die door middel van ambtenaren heeft hare gegronde bezwaren. Vooreerst levert zij doorgaans minder op, dan wanneer de mededinging der pachters deze tot het aanbieden der hoogst mogelijke sommen noodzaakt, en is veel kostbaarder wegens de uitgebreide contrôle, waaraan men de ambtenaren moet onderwerpen, wil men niet dat deze zich ten koste der schatkist verrijken. Om hunnen ijver aan te moedigen hebben vele staten hun een salaris toegelegd in evenredigheid der gelden, die zij in de schatkist storten, doch hierdoor hebben zij eenigzins den aard van pachters bekomen, dewijl het alzoo in hun belang is hunne landgenooten te bezwaren. Zij zijn dan ook niet veel minder dan dezen gehaat, hetgeen vooral nog vermeerderd wordt door de vijandelijke houding, welke velen van hen tegenover het volk aannemen. Den schatplichtigen, die in de termen der belasting valt, beschouwen zij niet als iemand, wiens lasten zij, zoo veel zij kunnen, dragelijk moeten maken, maar zien in hem

1) Zie M^o. CULLOCH, on Taxation p. 25.

hunnen vijand, wien zij zoo veel mogelijk zoeken afbreuk te doen. Hoort men lagere ambtenaren der belasting met elkander spreken, zoo is veelal hun geliefkoosd gesprek over de aanhaling van geslokene goederen, de ontdekking eener geheime zeepziederij en dergelijke. Zelfs hoog geplaatste ambtenaren hebben zich niet zelden beroemd, dat zij door hunnen ijver en kwellende nasporingen faillissementen veroorzaakt en geheele familiën in armoede gedompeld hebben. De waardigheid en het gezag, waarmede vele hunne ophelderingen geven, schrikken niet zelden onkundige schatpligtigen af van hun regt tot klagt gebruik te maken. Het is derhalve wenschelijk dat er eene regtbank van onafhankelijke regters besta, waarvoor de geschillen tusschen ambtenaren en belastingschuldigen beëlist worden, en dat de beoordeeling daarvan niet aan de uitspraak van eenen hooger ambtenaar worde overgelaaten. In Engeland wordt dit onderzoek niet alleen aan ambtenaren, maar ook aan andere deskundige personen toevertrouwd, wier uitspraken openlijk bekend gemaakt worden, om zoowel aan de menigte als aan de ambtenaren betere inzichten te geven. Het is onbillijk de klagten der belastingschuldigen onverhoord te laten, en eene boete op ongegronde klagten is een genoegzame waarborg tegen misbruik van dit regt.

Veelal is men geneigd de belastingen der onderscheidene landen met elkanderte vergelijken, en door de ver-

houding, welke tusschen de bevolking en het bedrag der opbrengsten bestaat, tot hare meerdere of mindere zwaarte te besluiten, terwijl deze beschouwing bij ons dikwijls misbruikt wordt tot een middel, om de ontevredenheid der ingezetenen op te wekken en aan hunne klagten over onderdrukking voedsel te geven. LOWE, een Engelsch statisticus, heeft in 1822 eene tabel opgemaakt van de bevolkingen en de begrootingen der voornaamste staten van Europa, welke door J. B. SAY in zijn *Cours. complet d'Ec. pol.* is overgenomen, en volgens welke men omtrent tot de volgende verhouding zoude kunnen besluiten.

Zweden . . . . f 6 p. hoofd.	Polen . . . . f 5 p. hoofd.
Turkije . . . . » $7\frac{1}{2}$ »	Portugal . . . » 10 »
Spanje . . . . » $6\frac{1}{2}$ »	Zwitserland . . » 3 »
Denemarken . . » 10 »	Pruissen . . . » $8\frac{1}{2}$ »
Oostenrijk . . » $7\frac{1}{2}$ »	Napels . . . » 5 »
Beijeren . . . » $8\frac{1}{2}$ »	Frankrijk . . » 15 »
Kerkelijke Staat » $4\frac{1}{2}$ »	Ierland . . . » $6\frac{1}{2}$ »
Groot-Brittanje » 34 »	Saksen . . . » 9 »
Wurtemberg . . » $8\frac{1}{2}$ »	Nederl.en Belg.
Rusland . . . » 6 »	vereenigd . . » 18 »

De geldelijke behoeften der meeste staten zijn intusschen zoodanig veranderd, dat deze opgave voor den tegenwoordigen tijd onbruikbaar is geworden. De volgende vergelijking zal dit duidelijker maken.

	In 1822.	In 1848.
	bijna	ruim
Budg.v.Frankrijk . . .	f 500,000,000.	f 700,000,000.
» » Groot-Brittanje »	500,000,000.	» 650,000,000.
» » Nederl.en Belg. vereenigd . . . »	100,000,000.	» 70,000,000.
» » Nederl.afzonderl.		» 70,000,000.
» » Pruissen . . . . »	85,000,000.	» 120,000,000.
» » KerkelijkeStaat »	10,000,000.	» 20,000,000. 1).

Uit deze opgaven blijkt, dat door de ingezetenen van den eenen staat veel meer dan door die van eenen anderen wordt opgebracht, doch het zoude hoogst verkeerd en onbillijk wezen, wanneer men daaruit wilde besluiten, dat diegenen het meest gedrukt werden, die in verhouding de hoogste sommen opbrengen. De drukking der belastingen staat niet in betrekking met de grootte der bevolking, maar met den rijkdom van een land: want indien zij door weinigen worden opgebracht, zoo worden deze daardoor niet meer verdrukt, wanneer zij slechts een grooter vermogen bezitten dan hunne meer talrijke naburen. Geen Engelschman zal zijnen toestand met dien van eenen Napolitaan willen verwisselen, ofschoon hij zes malen meer

---

1) Wij hebben de onderscheidene geldswaarden in Nederlandsche guldens uitgedrukt, en, dewijl de koers van het geld niet altijd dezelfde blijft, slechts ronde sommen opgegeven. Men kan de opgaven naauwkeuriger vinden in de *Annuaire d'Ec. pol.* 1848.

dan deze aan de schatkist moet opbrengen. Men vergete ook niet, dat het budget van den staat niet de eenige belasting uitmaakt, maar bedenke dat bovendien nog veel aan gemeentelijke en stedelijke besturen wordt opgebracht, hetwelk men dus ook in berekening zoude moeten brengen.

Daarenboven moet men niet alleen vragen, wat de regering van hare onderdanen vordert, maar ook vooral wat zij hun daarvoor teruggeeft. Vele inrigtingen tot openbaar nut, welke hier aan de zorg der regering worden toevertrouwd, en als zoodanig onder de uitgaven op het budget voorkomen, worden elders aan bijzondere personen overgelaten. Het onderhoud der wegen, b. v., dat in Engeland door afzonderlijke maatschappijen wordt verzorgd, behoort in Frankrijk tot het bestuur der regering. En wanneer men eindelijk den toestand van Nederland, Frankrijk en Engeland, die door de zwaarste belastingen gedrukt worden, met dien der overige landen van Europa vergelijkt, zoo zoude men al zeer onregtvaardig moeten wezen, wanneer men niet erkende, dat de opofferingen, welke van de ingezetenen uit genoemde staten worden gevorderd, grootendeels door de weldaden eener betere staatshuishouding worden opgewogen 1).

---

1) Het valt echter niet te ontkennen, dat in sommige landen, zelfs in verhouding van hunnen rijkdom, de belastingen tot eene aanzienlijke hoogte zijn gestegen. Vooral zijn de Roomsch-Katholieken in Engeland op eene onbillijke

De belasting verhoogt de kosten der voortbrenging, doet den prijs der waren stijgen, vermindert het verbruik en werkt door de daaruit volgende verminderde navraag ook nadeelig op de voortbrenging terug. Het is derhalve eene dwaalleer, dat zware belastingen deze zouden bevorderen. Men moet wel is waar toegeven, dat de nijverheid gedurende de laatste jaren in Engeland zelfs onder de zwaarste heffingen aanzienlijk is toegenomen; doch dit is niet als een gevolg dier belastingen te beschouwen, maar men moet zich veel eer bevreemden, dat zij desnietteenstaande zulke vorderingen gemaakt heeft. Slechts aan de geestkracht en het vindingrijk vernuft der Engelsche natie, die alle bezwaren heeft weten te overwinnen, moet men zulks toeschrijven. De verhoogde belasting moge den nijveren man

---

wijze bezwaard. De Episcopale kerk heeft aan de Katholieke hare goederen ontnomen en heft bovendien nog 4,500,000 £ aan tienden. Deze moeten de Katholieken evenzeer als de Episcopalen opbrengen, en dewijl de regering de geestelijken der andere gezindheden, welke niet als godsdienst van den staat erkend zijn, niet bezoldigt, zoo zijn de Katholieken genoodzaakt zelve hunne priesters te onderhouden. Zeer aardig zegt SAY hieromtrent: » C'est ainsi que les malheureux catholiques d'Irlande, après avoir payé le clergé papiste pour qu'il entretienne leur ignorance et leurs préjugés, payent les dîmes au clergé Anglican pour qu'il les persécute." (Cours Comp. d'Ec. pol. p. 490.)

dwingen alles in het werk te stellen, ten einde het verlies, dat zij hem veroorzaakte, zich te vergoeden, maar dit is nog geen bewijs, dat de hoop op meer winst bij hem niet hetzelfde zoude uitgewerkt hebben als de vrees voor verlies, en dat hij buiten de invoering der belasting niet dezelfde uitvindingen in het belang der nijverheid zoude gedaan hebben. Had hij alsdan het geheim zijner uitvinding voor zich behouden, zoo zouden aanzienlijke winsten zijn kapitaal hebben doen aangroeijen, hetwelk hij wedervoortbrengend had kunnen aanwenden. Ware zij het algemeen bekend geworden, zoo had de mededinging zijne winsten wel verminderd, maar aan den anderen kant den prijs der voortbrengselen verlaagd. Er ware dus meer voortgebracht, en gevolgelijk meer en door meerderen genoten, en in beide gevallen ware het nationaal vermogen met zoo veel vermeerderd, als nu door de belasting niet voortbrengend is verbruikt geworden.

Wij meenen derhalve de leer van JOHN BRISTED 1) te moeten bestrijden, die het volk zware belastingen wil leeren dragen, opdat het land behoorlijk zoude kunnen verledigd worden, en de regering in staat gesteld wierd de instellingen te verbeteren, de kunsten en wetenschappen te bevorderen. Zijn toch de verbeteringen, door de regering daargesteld, overeenkomstig in waarde met de opofferingen, door het volk gedaan, zoo kan men de belastingen niet zwaar noemen, omdat hun eene gelijke

1) Zie SAY, Cours Comp. d'Ec. pol. p. 508.

waarde tegen eene andere wordt ingeruild; doch is dit het geval niet, zoo kan men haar van verkwisting niet vrijpleiten. Heeft zij die gelden nuttig aangewend, de burger, wien zij ze ontnomen heeft, had ze welligt nog nuttiger kunnen aanwenden, en in alle geval heeft zij hem in zijne vrijheid gekrenkt, daar zij hem onnoodig het bestuur over een gedeelte van het zijne ontnomen heeft.

GARNIER 1) staat eene nog dwazere meening voor, namelijk dat de arbeidende klasse, nadat zij in hare behoeften voorzien heeft, ook arbeiden moet voor hen, die door de belastingen onderhouden worden, zoodat hij den nijveren man eene gedwongene aalmoes oplegt, en de regering als armenverzorger doet optreden. Eenen ambtenaar, die onnoodig is, op kosten van den staat te onderhouden, is onregtvaardig. Men ontnemt de waarde zijner bezoldiging aan de burgerij, en geeft haar niets daarvoor terug; men vermindert daarenboven het voortbrengend kapitaal en ontruikt eenen burger aan de maatschappij. Een onnoodig ambtenaar is dood voor de maatschappij. Ware hij niet aangesteld geweest, zoo ware hij voor haar behouden gebleven, daar hij genoodzaakt was geweest zich door landbouw of nijverheid het genot van het leven en de bescherming der wet waardig te maken. Welk huishoudkundige zal eenen arbeider onderhouden, voor wien hij geene nuttige bezigheid heeft? Wanneer hij het belang zoowel van zijn huisgezin, als dat van dien arbeider wel

1) Zie A. SMITH, traduit par GARNIER, Préface p. 68.

inziet, zoo is hij verplicht hem uit den dienst te ontslaan. Is dit nu de pligt van hem, die zijne eigene goederen bestuurt, hoe veel meer is de regering daartoe verbonden, die niet over hare eigene goederen kan beschikken, maar slechts verantwoordelijk bestuurder van de goederen des volks is?

Wanneer men eenen onnoodigen ambtenaar daarentegen ontslaat, en hem evenwel zijne bezoldiging geheel of gedeeltelijk doet behouden, zoo is dit geschenk, dat men hem toekent, een verlies voor de natie, daar zij het even als eene aalmoes weggeeft zonder er iets voor terug te ontvangen. Doch dit schaadt nog minder dan zijn onnuttig dienstbetoon: want een onnoodig beambte, behalve dat hij geheel op kosten der natie leeft, is ook daarom nadeelig, dat hij door zijne nuttelooze administratie niet zelden de vrije handelingen der burgerij belemmert en tegenwerkt.

De leer der vroegere Fransche regering was: „*dat de boeren arm moesten wezen, opdat zij niet lui werden.*” Doch is er wel een meer uitlokkend middel tot werkeloosheid, dan wanneer men den nijveren landman de gelegenheid ontnemt van zijnen arbeid beloond te zien, wanneer men hem als het ware deze les voor oogen houdt: werk zoo hard gij kunt, doch niet opdat gij zelve de vruchten van uwen arbeid zoudt plukken, doch opdat de regering, hetgeen gij zoo zuur verdient, onbelemmerd zoude kunnen verspillen?

Gelijk de belastingen eenen nadeeligen invloed uitoefenen op de voortbrenging, zoo belemmeren zij vooral ook het onderling verkeer, die groote weldaad voor de menschheid, waardoor ieder in de gelegenheid is, zich voor het noodige, waarvan hij zich zoekt te ontdoen, het noodige, waarnaar hij verlangt, te verschaffen. Grenskantoren en tollèn zijn wezenlijke rampen voor ons geslacht, en schijnen slechts uitgevonden om het weldadige streven der natuur te verhinderen. Uit vrees, dat goederen zouden verbruikt worden, welker invoer verboden was, daarmede men ze liever duur en slecht van eenen inlandschen fabrikant dan goedkoop en deugdzaam van het buitenland ontving, heeft men zelfs in sommige landen den doorvoer dier goederen verboden, die aan een land steeds zooveel vertier en voordeel oplevert, omdat de nijverheid van den doorvoer gedeeltelijk met vreemd kapitaal gedreven wordt.

Sax 1) geeft als voorbeeld van den nadeeligen invloed der verbodswetten, dat in Engeland de invoer van Noordsche dennen verboden was ten behoeve der kolonie Canada, welke insgelijks dennen aan het moederland aflevert. Ten voordeele der kolonie noodzaakte men aldus de inwoners van het moederland slechte en dure dennen te gebruiken, terwijl men ze van vreemden goed en goedkoop bekomen kon. Het gevolg hiervan was, dat de kooplieden, daar de prijs der Noordsche dennen aanmerkelijk lager dan

---

1) Cours Comp. d'Ec. pol. p. 510.

dan die der Canadasche was, de eerste dikwijls eene reis naar Canada lieten maken, om ze vervolgens van daar naar Engeland te vervoeren, en als voortbrengselen uit de kolonie te laten doorgaan. De Engelsche regering heeft dan ook later het verkeerde daarvan leeren inzien, en deze verbodswet opgeheven.

Nog schadelijker evenwel is de maatregel der Fransche regering, welke den invoer van suiker zwaar belast, en daardoor de ingezetenen op tweeërlei wijze benadeelt: zij dwingt hen dure en slechte suiker te gebruiken, en ontnemt hun door den beetwortel-bouw, welke door het verbod der vreemde suiker bevoordeeld wordt, eene menigte gronds, die aangewend wordt tot voortbrenging van een artikel, dat men beter en goedkooper uit de koloniën ontvangt.

Zware belastingen hebben ook dikwijls op de zedelijkheid van een volk eenen nadeeligen invloed, daar zij tot bedrog en meened uitlokken, omdat ongeoorloofde winsten het loon van hem zijn, die ze weet te ontduiken, terwijl hij, die naauwgezet aan zijne verplichtingen jegens het vaderland voldoet, zich niet zelden genoodzaakt ziet de mededinging met zijne ambtgenooten op te geven.

Uit het oogpunt der zedelijkheid heeft men vooral ook de loterijen afgekeurd, welke, ofschoon zij geene eigenlijke belasting uitmaken, evenwel tot de middelen behooren, waardoor in de behoeften van den staat wordt voorzien.

SAY vooral heeft ze ten sterkste bestreden, en wilde ze volstrekt niet toelaten, al waren zij ook voor de schatkist onmisbaar, daar zij tot werkeloosheid, verkeerde speculatiën, armoede en misdaden aanleiding geven: „Il n'est aucun prétexte de dépense,” zegt hij, „qui autorise la provocation au crime 1).” Doch dit zag vooral op de speelhuizen in Parijs, die voor hare bewoners zoo schadelijke gevolgen hebben gehad. Bij ons evenwel hebben zij in MELJER 2) eenen verdediger gevonden. Behalve toch dat zij aan onze schatkist aanzienlijke sommen opleveren, schijnen zij ook nog daarom eenige verontschuldiging te verdienen, dat, wanneer de staat eene loterij oprigt, deze de particuliere ondernemingen van dien aard doorgaans veel afbreuk doet. Al werd de koninklijke Nederlandsche loterij opgeheven, zoo zoude daarom nog de zucht tot spelen, welke velen onzer landgenooten bezielt, niet worden uitgedoofd, maar zouden deze zich waarschijnlijk naar buitenlandsche of geheime inlandsche loterijen wenden, om daarin hun geluk te beproeven, waarbij zij echter doorgaans aan bedrog zich zullen zien blootgesteld. In Engeland en Frankrijk althans, waar de staatsloterijen zijn opgeheven, hebben de geheime loterijen zich meer en meer ontwikkeld, en op de zedelijkheid niet minder schadelijk gewerkt. Daar-

---

1) SAY, Cours Comp. d'Ec. pol. p. 511.

2) Mr. A. D. MELJER, Onderzoek over het gebruik van een openbaar spel.

enboven worden de gelden, die de loterij aan onze regering verschaft, tot algemeen nut aangewend, terwijl zij daarentegen bij particuliere loterijen slechts dienen, om eenige weinigen, die op het ongeluk hunner medemenschen hunne speculatiën bouwen, te verrijken ten koste van hen, die de slagtoffers hunner ongeoorloofde ondernemingen zijn.

Het ware evenwel te wenschen, dat de regering de ingezetenen niet tot het spel uitnoodigde, maar hen veel eer daarvan trachtte terug te brengen. De loterij toch ontnemt niet alleen jaarlijks aanmerkelijke geldsommen aan de mindere klassen, doch onttrekt ook dikwijls den nijveren man aan den arbeid, die alleen waren rijkdom kan verschaffen, en lokt hem door het uitzigt op eene winst, welke verkrijging geene moeite of inspanning vordert, uit, om zijne spaarpenningen aan de kansen der fortuin op te offeren. Als zoodanig meenen wij het uitventen en splitsen van loterijbriefjes, waardoor hem de gelegenheid tot spelen gemakkelijk wordt gemaakt, ten sterkste te moeten afkeuren.

HOOFDSTUK II.

DIRECTE BELASTINGEN.

Tot dusverre hebben wij de belastingen steeds in het algemeen beschouwd, hare bronnen aangewezen, en vooral getracht de verkeerde meeningen omtrent hare drukking, hare billijkheid en den invloed, dien de vorm der regering op hare zwaarte hebben kan, te wederleggen. Het is evenwel van het hoogste belang ook hare onderscheidene soorten nader te leeren kennen, daar deze op de welvaart en de tevredenheid der volken dikwijls eene zeer verschillende uitwerking hebben kunnen. Terwijl wij *eene* *eenige* belasting, welke door velen als wenschelijk wordt voorgesteld, als onvoldoende voor de staatsbehoefden en derhalve als onaannemelijk meenen te moeten afkeuren, zoo zien wij ons evenwel aan den anderen kant genoopt te erkennen, dat eene belasting, welke in te veel afdeelingen gesplitst is, door de bezwaren en kos-

ten harer inning weinig aanbeveling verdient. Het verlangen naar eene verandeing van het thans bestaande belastingstelsel, begint hoe langer zoo meer veld te winnen, en vooral openbaart zich schier overal de wensch, om de indirecte belastingen, welke men als zeer ongelijk verdeeld en drukkend afschildert, door directe te zien vervangen. Eene betere kennis der laatste evenwel zal, naar wij vertrouwen, hare voorstanders veel van de aching, welke zij haar toedragen, ontnemen, en hen doen inzien, dat ook zij groote bezwaren, zoo wat hare verdeling als invordering aangaat, opleveren.

GRONDBELASTING.

Deze heeft men algemeen als de zekerste opbrengst voor den staat aangenomen, daar het bezit van den grond moeilijk aan de kennis der regering kan ontgaan 1). Zoo lang deze in wezen blijft, zal ook de belasting daarop gelegd der regering een zeker middel tot voorziening in hare behoeften verschaffen. Daar echter de grond voor verbetering en vermindering vatbaar is, zal ook eene belasting, welke met het inkomen, dat hij oplevert, in nauwe be-

---

1) Zij is tevens eene gewigtige ondersteuning der staatsbehoefden. Bij ons brengt zij jaarlijks f 10,000,000 op.

trekking staat, zich daarnaar moeten regelen. HOFFMANN 1) meent derhalve, dat men haar slechts als zeker beschouwen moet, wanneer de veranderingen in de waarde van den grond langzaam en trapsgewijze voortgaan, zoodat men ze bijna berekenen kan. Maar terwijl overstromingen dikwijls geheele streken aan den landbouw en daardoor ook aan de belasting ontnemen, zoo worden niet zelden voor heen onbebouwde landen door het aanleggen van kanalen in vruchtbare streken veranderd, en leveren eene nieuwe bron voor de behoeften der staatskas op, zoodat, ofschoon de grondbelasting als eene zekere opbrengst kan worden aangemerkt, die niet dan met het verlies van den grond zelve kan te niet gaan, men op de berekeningen omtrent hare opbrengst uit de waarde van den grond voortgesproten niet altijd staat zal kunnen maken.

De grondbelasting treft uitsluitend den grondeigenaar. Reeds SMITH 2) zag dit in, zeggende: dat de pacht hem zooveel minder zal opleveren als de belasting bedraagt. Anderen daarentegen beweren, dat de opbrengst der belasting vergoed wordt door den hooger prijs, die de grondeigenaar of de pachter voor zijne voortbrengselen zal kunnen bedingen. Het ligt evenwel niet in zijne magt dezen prijs naar willekeur te verhoogen, en het on-

1) Die Lehre von den Steuern. p. 94.

2) Wealth. of Nat. III. 268.

gegronde dier stelling zal ons weldra blijken, wanneer wij meer naauwkeurig nagaan, aan welke oorzaken de rijzing of daling der prijzen is toe te schrijven. Even als alle andere waren worden ook de voortbrengselen van den landbouw door middel van kapitaal en arbeid daargesteld, welke hunne vergoeding vorderen en den natuurlijken prijs regelen. Doch de opofferingen van kapitaal en arbeid, welke hunne voortbrenging noodzakelijk maakte, verschillen aanmerkelijk naarmate van de vruchtbaarheid en ligging van den grond 1). Terwijl een vruchtbare grond, welks voortbrengselen gemakkelijk en zonder groote kosten naar de marktplaats vervoerd kunnen worden, weinig kapitaal en arbeid vereischt, zoo vordert de bebouwing van eenen afgelegen en onvruchtbaren grond zware opofferingen. Doch het is niet altijd deze natuurlijke prijs, die voor de vruchten van den landbouw besteed wordt. De koper vraagt niet of hare voortbrenging veel of weinig gekost heeft, doch hij regelt den prijs, welken hij daarvoor aanbiedt, naar den voorraad en de navraag dier voortbrengselen. Deze prijs nu is de zoodanige, welke voor die voortbrengselen vereischt wordt, die onder de ongunstigste omstandigheden zijn voortgebracht. Het spreekt van zelve, dat men bij voorkeur dien grond zal bebouwen, die het vruchtbaarst en gunstigst gelegen is, en derhalve de min-

---

1) Zie ACKERSDIJK, Bedenkingen over de korenwetten, p. 5.

ste opofferingen vordert. Doch wanneer de bevolking en dus ook de behoefte toeneemt, ziet men zich genoodzaakt tot minder vruchtbare en verder afgelegene gronden zijne toevlugt te nemen, en daar niemand iets zal willen voortbrengen, tenzij hij berekenen kan zijn kapitaal en arbeid, daarvoor besteed, beloond te zien, zoo zijn het juist deze gronden, welke den marktprijs regelen, omdat men met hunne ontginning en bebouwing slechts zoo lang voortgaat als zij den voortbrenger eene genoegzame winst opleveren. De eigenaars van vruchtbaardere en beter gelegene gronden evenwel bekomen ook die hoogere prijzen, ofschoon zij geene meerdere opofferingen behoeven te doen. Op deze meerdere winsten nu is de pacht of huurwaarde gegrond, waarvan door den eigenaar belasting betaald wordt.

Hangt de prijs der waren van de bovengenoemde oorzaken af, zoo is het duidelijk, dat de grondeigenaar ze niet naar willekeur zal kunnen verhoogen om zich voor de door hem betaalde belasting schadeloos te stellen, maar genoodzaakt wordt deze geheel alleen te dragen.

Ms. CULLOCH beweert dat de grondbelasting den eigenaar niet benadeelt 1). De landeigenaar, zegt hij, is niet alleen eigenaar van den grond, maar ook van het kapitaal, dat hij daarop geplaatst heeft, namelijk, door de verbeteringen, welke hij op zijnen grond heeft daargesteld, en de pacht, welke hem betaald wordt, is eene interest van beide deze kapitalen.

---

1) Ms. CULLOCH, on Taxation, p. 43.

Ontneemt hem de belasting een gedeelte van zijne renten, zoo zoekt hij zich hiervoor schadeloos te stellen, door het kapitaal, dat hij anders tot verbetering zoude hebben aangewend, zich zelven als rente toe te eigenen, tot dat de prijs van het koren zooveel verhoogd is, dat hij weder zijne vroegere rente ontvangt, en dus een gedeelte van zijn kapitaal tot verbetering kan aanwenden.

Doch de grondeigenaar, die zijnen grond niet verbetert, benadeelt daardoor zich zelven het meest. Zijn toch de prijzen van oorzaken boven zijne magt afhankelijk, zoo zal hij alle mogelijke verbeteringen moeten aanwenden, om zooveel mogelijk vruchten van zijnen grond te trekken, opdat het voordeel, dat zijn betere grond hem tot nog toe heeft opgeleverd, niet verloren ga, doordien er minder vruchtbare gronden bebouwd worden, die het aanbod zullen vermeerderen en bij gevolg den prijs verlagen. Slechts dan, wanneer de grootte der bevolking den landbouw genoodzaakt heeft ook de minst vruchtbare gronden te bebouwen, en de invoer van buitenlandsche voortbrengselen daarenboven door zware inkomende regten wordt verhinderd, meenen wij dat deze belasting den prijs zal kunnen verhoogen, omdat de meerdere navraag door geen meerder aanbod zal worden opgewogen, en de natuurlijke prijs, die door de opoffering van arbeid en kapitaal wordt geregeld, tevens de marktprijs zal worden.

De grondbelasting is als het ware eene soort van mede-eigendomsregt, dat de staat op den grond heeft, en waar-

voor hij eene zekere rente eischt. Heeft zij vroeger niet bestaan en wordt zij op eens ingevoerd, dan is zij ongetwijfeld eene belasting op de eigenaren; doch heeft zij van ouds bestaan, gelijk in de meeste landen van Europa het geval is, zoo is zij voor hen niet bezwarend, omdat hij, die zich den grond heeft aangekocht, er zooveel minder voor betaald heeft wetende dat hij aan den staat als mede-eigenaar een gedeelte van zijne vruchten moet afstaan 1).

---

1) » Quand je veux acheter une terre ou un bâtiment, je m'informe du montant de l'impôt foncier et je règle en conséquence le prix que je me propose d'offrir. . . . .
Quand j'acquiers des terres et des bâtimens par héritage, ils sont évalués dans la masse de succession comme tous les autres effets, et le partage se fait en conséquence entre les héritiers . . . . . L'impôt foncier est devenu un prélèvement sur les rentes que l'état fait tous les ans. L'état est saisi d'une partie de la rente et par conséquent du capital représenté par elle. C'est une espèce de domaine acquis par l'Etat pour employer la rente au service public.

. . . . l'Etat est devenu propriétaire d'un tantième de la valeur de toutes les terres et de tous les bâtimens.

Il en serait autrement si un impôt foncier était introduit aujourd'hui. D'abord la charge ne serait point nationale, mais les seuls propriétaires de bâtimens et de terres en seraient grevés . . . . .

On ferait la même injustice en doublant l'impôt foncier primitif. Car les cent pour cent qu'on ajouterait, seraient es-

Wordt zij nu afgeschaft, dan ontvangt de grondeigenaar van staatswege een geschenk, welks waarde gelijk staat met een kapitaal, waarvan de rente zooveel als de vroegere belasting bedraagt, omdat hij alsdan den grond beneden zijne waarde betaald heeft.

Tegen het verhoogen evenwel der belasting op grondeigendom, welke eens gevestigd is, en als zoodanig geen bezwaar heeft, zijn gewigtige bedenkingen ingebracht.

De pacht, welke den grondeigenaar wordt uitbetaald, is niet alleen de zuivere rente van zijnen grond, maar zij is daarenboven eene gedeeltelijke vergoeding voor het kapitaal, dat hij aan gebouwen en verbeteringen daarop geplaatst heeft. Hij kan dus slechts datgene als de rente van zijnen grond aanmerken, wat hem overblijft, na aftrek van den interest van genoemd kapitaal en hetgeen die gebouwen door slijting in waarde verminderd zijn. Bij pas ontgonnen land is het zeer gemakkelijk deze twee bestanddeelen van elkander te onderscheiden; doch wanneer de gebouwen en verbeteringen door den tijd als het ware één met den grond zijn geworden, zoo wordt dit schier onmogelijk. Vandaar dat de belasting op pacht gelegd met vele moeilijkheden gepaard gaat; want legt men haar op het bruto-bedrag, zoo als dit meestal het geval is, dan wordt de uitbreiding van

---

sentiellement un nouvel impôt foncier." (HOGENDORP, *Lettres sur la prosp. publ.* I, p. 185).

den landbouw daardoor tegenwerkt, omdat die gronden, wier pacht grootendeels aan kosten van bebouwing verloren gaat, en wier belasting, wanneer zij van haar bruto-bedrag geheven wordt, aldus slechts voor een klein gedeelte van de winsten wordt opgebracht, door het geringe voordeel, dat hunne bebouwing aanbiedt, onbebouwd zullen blijven liggen.

Doch zelfs wanneer men die twee bestanddeelen behoorlijk onderscheiden konde, zoude toch eene verhooging der grondbelasting altijd de ontwikkeling van den landbouw in den weg staan, daar zij aan den eigenaar een gedeelte van het kapitaal ontnemt, dat hij tot zijne verbetering zoude hebben kunnen aanwenden, omdat hij, zoo als wij boven zagen, buiten de gelegenheid is, om door hoogere prijzen zijner waren zich schadeloos te stellen.

Dikwijls worden de landeigenaars als geldgierige rijken afgeschilderd, die in weelde en ledigheid de vruchten van den arbeid van anderen plukken, en derhalve voor alle anderen door zware belastingen getroffen moeten worden. Doch aldus schijnt men te vergeten, dat de grondeigenaars, zoo als RICARDO zeer juist aanmerkt, niet zelden vroegere kooplieden of fabrickanten zijn, die de kapitalen, welke hunne nijverheid hun heeft opgeleverd, in landerijen hebben geplaatst, zoodat zij wel degelijk de vruchten van hunnen eigenen, doch vroegeren arbeid oogsten.

Mc. CULLOCH 1) wederlegt de meening van hen, die beweren, dat in een land gelijk Noord-Amerika, hetwelk nog zoo vele onbebouwde streken bevat, de regering zich den eigendom dier streken moest voorbehouden en ze openlijk verhuren. Deze huurders toch zouden veel minder kapitaal tot droogmaking, beplanting en verbetering aanwenden, wanneer zij zich slechts als kortstondige bezitters moesten beschouwen, dan wanneer het als eigenaars in hun belang is hunnen eigendom zooveel mogelijk te verbeteren. Zij zouden er slechts van trekken zooveel zij konden en zich weinig bekommeren in welken staat zij den grond aan hunne opvolgers achterlieten. Men kon wel is waar opzieners aanstellen, die hen tot een beter onderhoud van den grond noodzaakten, doch dit zoude groote kosten en bezwaren medebrengen en eene wijde deur voor bedrog en voorkeur van de zijde der ambtenaren openstellen. Daarenboven zoude het alle gehechtheid aan den grond benemen, dien men aldus slechts voor korten tijd bezat, en zijne bebouwers de toekomst met onbezorgdheid doen te gemoet gaan. Het regt van eigendom is derhalve ook in landen bij hunne eerste ontwikkeling onmisbaar: het maakt den mensch verknocht aan den grond, dien hij als zijnen eigendom mag beschouwen. Zonder dat regt is geene geregelde zamenleving mogelijk. De eerste stap, waardoor de wildste volken tot

---

1) Mc. CULLOCH, on Taxation. p. 49.

eenige beschaving kunnen gebragt worden, is de invoering van het regt van eigendom, daar het den mensch uitnoodigt, om zijne krachten aan den arbeid te wijden, zoodra hij berekenen kan daarvan eenmaal de vruchten te zullen inoogsten.

De nadeelige gevolgen, welke de voorbehouding der regering van het regt van eigendom medebrengt, zien wij reeds in de Engelsche koloniën van Hindostan, waar de regering eigenaar is van den grond, en zij, die hem bebouwen, hem slechts zoo lang bezitten als zij de belasting betalen. Dit is echter reeds eene groote toenaadering. Niemand wordt van het bezit verstoken, ten zij hij zich dit door eene slechte betaling der belasting op den hals hale; maar dewijl dit door hare drukkende zwaarte veeltijds het geval is, zoo is dat bezit niet veel zekerder dan een gewoon huurcontract. Eene armoedige en slechte bebouwing is hiervan het onvermijdelijk gevolg.

Men kan evenwel niet ontkennen, dat het eigendomsregt der regering ook eenig voordeel heeft, daar zij namelijk de verbeteringen van den grond op eene grootere schaal kan bewerkstelligen, dan zulks door kleine eigenaren met vrucht geschieden kan.

Uit een geschiedkundig oogpunt beschouwd staan de tienden met de grondbelasting in verband en verdienen dus ook hier eenige vermelding, ofschoon daarbij een geheel verschillende maatstaf tot grondslag ligt. De

tienden toch worden van de ruwe opbrengst, de grondlasten daarentegen slechts van de winst der grondeigenaren geheven. Daar echter de tienden bijna overal als inkomsten van den staat zijn afgeschapt, en nog slechts als heerlijke regten, of wel tot onderhoud van de geestelijkheid geheven worden 1), meenen wij hierbij niet lang te moeten stilstaan.

De oudste belastingen werden in natuur-voortbrengselen opgebracht, en eerst in lateren tijd kwam men op het gelukkig denkbeeld, ze door geldelijke bijdragen te doen vervangen. Reeds in de vroegste oudheid bragten de landbouwers tienden van hunne vruchten der godheid ten offer, die door de priesters opgelegd, en met weinig moeite opgebracht werden, daar zij niet als een hun opgelegde last, maar als een bewijs van dankbaarheid voor de weldaden hun door den god bewezen, beschouwd werden. Niemand durfde zich daaraan onttrekken, daar hij zijne geduchte wraak vreesde. Naar mate evenwel in de meeste landen de priesterregering door een koninklijk bestuur vervangen werd, ontaarde ook weldra de strekking der tienden, die nu niet langer aan de tempels werden geheiligd, maar weldra als eigendom des konings beschouwd werden en in zijne schatkist

---

1) In Engeland wordt nog van ieder *quarter* koren, welks waarde ongeveer 4 £ bedraagt, 8 shilling aan de geestelijkheid betaald.

vloeden 1). De bijgeloovige verpligting tot de opbrengst der tienden verdween spoedig meer en meer, en de vorsten zagen zich genoodzaakt, tot handhaving van hun regt tot harde en drukkende maatregelen hunne toevlugt te nemen. Zoo werd de tiende zeer gehaat, en hetgeen men vroeger met blijdschap en dankbaarheid ten offer bragt, werd nu met groote moeite door de hardste dwangmiddelen ingevorderd, daar men ze niet langer als een geschenk, maar als eenen eisch der dwingelandij beschouwde.

De tiende komt ons als belasting daarom vooral verwerpelijk voor, dat zij de bruto-opbrengst van den grond treft, zonder op de kosten te letten, welke de voortbrenging der vruchten den landbouwer gekost hebben. Zij is schijnbaar gelijk, daar men van meer vruchten ook meer belasting moet betalen, doch inderdaad is zij hoogst onbillijk. Een vruchtbare grond kost slechts zeer weinig

---

1) Volgens het Mozaisch regt, genoot de stam van LEVI de tienden van den landbouw, omdat aan dezen bij de verdeeling van het land Kanaän in twaalf stammen geen grondgebied was toegewezen.

Veel zwaarder dan de tiende der natuurlijke vruchten van den grond, was de zoogenaamde bloed-tiende, welke van het vee werd opgebracht, daar dit door zijne sterfelijkheid meer aan vermindering onderhevig is dan de grondvruchten. De opbrengst der eerstelingen, welke de Mozaische wet voorschrijft, was nog drukkender, daar vele dieren geen tien jongen voortbrengen.

aan arbeid en bemesting, en levert echter meer vruchten op dan eene pas ontgonnene heide, welke meer dan het dubbel van bemesting en arbeid behoeft. Wel is waar, dat die vruchtbare grond den eigenaar ook meer bij inkoop gekost heeft, en dat dit doorgaans tegen de meerdere kosten van bebouwing der slechtere gronden opweegt; doch er bestaat hiervoor een *minimum*. Zoolang de kosten van bebouwing slechts even door de waarde der vruchten overtroffen worden, gelijk dit bij heidegronden doorgaans het geval is, zal de landbouwer geene moeite ontzien, om den tot hiertoe onbebouwd gebleven, grond vruchtbaar te maken. Ontneemt hem echter de tiende een tiende gedeelte zijner vruchten, zoo moet de waarde der vruchten de kosten van bebouwing meer dan 10 ten honderd overtreffen, en is dit het geval niet, zoo blijven zij onbebouwd, en worden een aantal gronden aan de menschheid onttrokken, die, wel bebouwd zijnde, aan velen voedsel en welvaart konden verschaffen.

De arbeid en de vruchten van den landbouw staan in geene doorgaande verhouding tot elkander: viermalen zoo veel arbeid levert nauwelijks tweemaal zoo veel vruchten op.

De tiende is ook zeer ongelijk met betrekking tot de ligging der gronden. Vruchten op gronden geteeld, die aan een kanaal liggen, en daardoor gemakkelijk naar de markt-plaats kunnen vervoerd worden, zijn op den akker bijna evenveel waard als op de plaats waar zij te koop wor-

den aangeboden, terwijl zij, die verre van deze gekweekt worden, oneindig minder waarde hebben, omdat zij eerst de kosten van vervoer dragen moeten, eer zij met de andere kunnen wedijveren. Zoo doende kan het gebeuren dat de overblijvende negen tienden niet voldoende zijn om de kosten van de voortbrenging en het vervoer goed te maken.

Zeer algemeen waren ook vaste natuurlijke opbrengsten, die uit de vruchten van den grond geheven werden en als het ware een overgang waren van de tienden tot de thans bestaande grondlasten. Zij waren beter dan de tienden, daar zij de verbetering van den landbouw minder tegenwerkten, van geene misgewassen afhankelijk waren, en den landman bewaarden voor het hatelijk opzigt der regering, hetwelk de invordering der tienden noodzakelijk maakte. Daar de boer geene vrees behoefde te koesteren, dat de staat zich een deel der meerdere vruchten van zijnen arbeid zoude toeëigenen, was het in zijn eigen belang zijn grond door bemesting en arbeid te verbeteren, en te onderzoeken welke vruchten hij met het meeste voordeel op zijn akker telen kon. Daar evenwel ook deze belastingen grootendeels uit natuurvoortbrengselen bestonden, leverden zij zoowel voor den staat als voor den schatpligtigen groote bezwaren op. Hunne waarde was dikwijls moeilijk te bepalen, en de ambtenaren waarborgden zich voor verlies door eene zoo laag mogelijke schatting. Hun vervoer naar de staatsmagazijnen was niet zelden

kostbaar, vooral betrekkelijk kostbaar voor de kleine opbrengsten. Het bestuur, dat de kosten der bewaring droeg, leed bovendien geene geringe verliezen door het bederf, waaraan de opgebragte goederen waren blootgesteld, wanneer het deze niet spoedig kon verkoopen. In lateren tijd werden zij derhalve door geldelijke opbrengsten vervangen en slechts in kleine gemcenten, waar de kosten van vervoer naar de plaats der bestemming minder waren, en geen verschil in maten of gewigten bestond, is de oude wijze van opbrengst nog lang behouden en heeft ook minder bezwaren opgeleverd 1).

De gelijke verdeling der belasting *in natura* kon

---

1) Deze opbrengsten *in natura* kunnen alleen daar eenig voordeel opleveren, waar geene markten of handel gevonden worden. In Rusland b. v. en ook in Oostenrijk vindt men streken, waar meer koren groeit dan tot onderhoud der bewoners noodzakelijk is, doch waar in deze voortbrengselen geen handel gedreven wordt. Het is derhalve gemakkelijker voor deze lieden een gedeelte van hunne vruchten op te offeren dan geldelijke bijdragen te leveren, wegens de schaarschte van geld, die bij hen gevonden wordt. In Oostenrijk wordt dan ook nog eene dergelijke natuurlijke belasting gevonden, welke daarin bestaat, dat de regering sommige gedeelten van het leger in die landen verspreidt, welke in de geldhuishouding het meest ten achter zijn, en hunne bewoners oplegt om deze troepen van levensmiddelen te voorzien.

slechts zoo lang behoorlijk geschieden, als ieder lid der gemeente denzelfden grond op dezelfde wijze bebouwde, en de landbouw nog in zijne eerste beginselen was. Zoo lang de grond niet bezaaid was, diende hij voor gemeenschappelijke weide, en zoowel voor de bezaaijing als voor den oogst hield men zich aan dezelfde tijden en gewoonten. Hiervan was het gevolg, dat hij bijna overal gelijke vruchten opleverde, en dat eene mindere opbrengst meestal aan verwaarloozing moest worden toegeschreven, terwijl verbeteringen door bemesting of arbeid bij de menigte weinig ingang vonden, die steeds aan hare oude vooroordeelen gehecht bleef. De meerdere of mindere vruchtbaarheid der akkers werd intusschen eenigermate bij het heffen der belasting in achtgenomen.

Als een gevolg van de valsche leer, dat de grond alleen nieuwe waarden voortbrengt, en dat dus alle belasting in het einde daarop moet nederkomen, wilde QUESNAY, tot voorkoming van de moeilijkheden en groote kosten van invordering, welke het thans bestaande ingewikkelde belasting-stelsel inhoudt, slechts eene eenige belasting, namelijk die op den grond aannemen. Doch hij begreep niet, dat de stof op zich zelve geen nut aanbrengt, en dat het alleen de arbeid is, die aan de aarde hare voortbrengselen ontlokt. Het ongegronde zijner meening valt terstond in het oog, wanneer men de geringe opbrengst der grondlasten beschouwt in vergelijking van de ontzettende sommen, welke jaarlijks door de natien ten

behoefte harer schatkist worden opgebracht, en die in sommige landen bijna de geheele pacht, welke van alle landerijen te zamen betaald wordt, evenaren, zoodat zij omtrent het geheele inkomen der natie zouden verzwellen 1).

Even zoo verkeerd is de meening, dat alleen de landbouw op de mildheid der natuur gegrond zoude zijn. De wind, die de schepen van den handelaar over den oceaan voortstuwt, de magneet, waardoor de zeeman zijnen koers rigt, het vuur, dat de mineralen voor den smid vlocibaar maakt, de uitzettende kracht van het water, die de grootste stoomwerktuigen in beweging brengt, zijn even zoo zeer gaven der milde natuur, als de groeikracht der aarde, die het graan op onze akkers doet ontkiemen.

In onbeschaafde landen, waar handel en fabrieksnijverheid nog slechts weinig uitbreiding hebben bekomen, zijn de grondlasten de zwaarste, omdat aldaar geen ander inkomen dan

---

1) NECKER heeft aangetoond dat in Frankrijk, wanneer men het stelsel van QUESNAY wilde doordrijven, achtentwintig *vingtièmes* van den grond zouden moeten geheven worden om de staatsbehoefte te kunnen bestrijden.

Ten tijde van A. YOUNG 1) bedroegen de renten van den Engelschen landbouw 20,000,000 £ en de staatsbegroting vorderde 17,000,000 £, zoodat vier vijfden van het nationaal inkomen aan belasting zouden moeten opgebracht worden.

---

1) Zie YOUNG, Travels in France, I, p. 591.

dat van den grond bestaat. In het oosten en ten tijde van de nadeelige werking van het leen-stelsel in Europa waren zij bijna de eenige bron voor de inkomsten van den staat. Onder het bestuur van CROMWELL werden zij in Engeland gedeeltelijk door accijnsen en subsidiën vervangen, doch bij de herstelling der koninklijke waardigheid kreeg deze ook hare regten van leenheer terug. Weldra echter werden haar deze weder door Act. 12. Ch. II c. 24 gedeeltelijk ontnomen, en werd de schade, welke zij hierdoor leed, door eene verhooging der accijnsen vergoed. In 1692 werden de grondlasten op 4 sh. per £ huurwaarde vastgesteld, en tot 1798 bleven zij aldus behouden naar de schatting van ruim eene eeuw vroeger, met vergunning tevens aan de landeigenaars, ze tegen eene bepaalde waarde af te koopen. Uit dit voorbeeld der Engelsche geschiedenis kunnen wij derhalve zien, dat zij in dezelfde mate verminderd zijn, als de nijverheid zich langzaam ontwikkeld en nieuwe bronnen tot voorziening in de staatsbehoefte geopend heeft. Thans bedragen zij nog slechts 1,149,148 £ 's jaars. In Pruisen daarentegen, waar de nijverheid minder vorderingen gemaakt heeft dan in Engeland, maken de grondlasten nog een aanzienlijk gedeelte der staatsinkomsten uit. Zij bedragen aldaar 9,790,859 thaler, terwijl het geheele budget tot slechts 66,034,697 thaler stijgt.

Wij hebben reeds vroeger melding gemaakt van het nadeel, dat er voor den landbouw in gelegen is, wanneer

de belasting geëvenredigd wordt aan de renten, welke de grond oplevert. Is toch de grondbelasting onveranderlijk, zoo is zij slechts eene rente, welke den staat als medeëigenaar toekomt. Doch is zij veranderlijk, dan wordt zij eene belasting op de aanwending van het kapitaal, dat in de verbeteringen bestaat, die op den grond worden aangelegd. Zij houdt alsdan den landman van het maken dier verbeteringen terug en laat den landbouw in eenen staat van onvolkomenheid, waardoor hij niet alleen met het buitenland niet kan wedijveren, maar ook voor de behoeften der ingezetenen onvoldoende wordt. Men heeft dit bezwaar getracht voor te komen door de innerlijke waarde van den grond te schatten na aftrek van de daarop aangebragte verbeteringen, en deze innerlijke waarde tot maatstaf voor de belasting te nemen; doch deze onderscheiding is hoogst moeilijk en zoude in de thans bestaande waarde der landerijen eene groote omwenteling veroorzaken, daar deze door een lang tijdsverloop en door de mededinging, welke steeds het evenwigt bewaart, grootendeels gewijzigd is. M^c. CULLOCH 1) stelt derhalve een ander middel voor, dat zich door zijne eenvoudigheid en practische mogelijkheid aanbeveelt. Hij wil namelijk de landerijen naar hare wezenlijke waarde schatten en deze onveranderlijk bewaren tot maatstaf der grondlasten: „*the tax be proportioned to a valuation*

1) M^c. CULLOCH, on Taxation, p. 66.

that cannot be augmented.” Hierdoor toch wordt de verbetering der landerijen aangemoedigd, daar men ongestoord de vruchten van zijnen vermeerderden arbeid en het grootere kapitaal daarbij aangewend zal kunnen genieten. Ook verder wil hij aan de eigenaren van gronden, die zonder hunne schuld eene mindere waarde verkregen hebben, het regt tot aanvraag eener nieuwe schatting en daardoor verminderde lasten toekennen.

Doch ook dit plan heeft een bezwaar, namelijk dat hierdoor allengkens de opbrengst der grondlasten zoude verminderen. Er zijn toch landerijen, welker waarde onvermijdelijk van tijd tot tijd of door overstromingen, of door eene verplaatsing der algemeene markt, of door welke oorzaak ook, vermindert. Deze nu zouden volgens het plan van M^c. CULLOCH eene vermindering van lasten erlangen, en dus een verlies voor de staatskas opleveren, hetwelk niet door de hoogere waarde der verbeterde landerijen zoude gedekt worden. De eenige wijze evenwel, waarop men dit nadeel zoude kunnen voorkomen, zoude, naar het ons toeschijnt, daarin kunnen bestaan, dat men het te kort komende door eenen gelijken omslag van eenige opcenten over alle gronden te zamen zocht te vereffenen. Hierdoor toch zoude hij, die door vlijt zijnen eigendom eene hoogere waarde trachtte te geven, minder lijden, dan wanneer de belasting in dezelfde mate verhoogd werd als de waarde van zijnen grond was toegenomen, terwijl ook zijne minder ijverige naburen evenzeer door die verhooging zouden getroffen worden.

Men heeft ook wel den inkoopsprijs der gronden tot maatstaf der belasting willen nemen, omdat men meende dat ieder voor zich zelven hunne waarde het best zonde berekenen; doch HOFFMANN 1) beschouwt eene grondbelasting, waarvoor de inkoopsprijs tot maatstaf is, als eenen slechten vorm van belasting, daar deze prijs niet altijd het vermogen van den eigenaar tot het dragen van lasten bepaalt, omdat de betrekking tusschen den grond en zijne bebouwers niet altijd dezelfde is. Het is toch de doode grond niet, die de belasting moet opbrengen, maar de levende en werkende mensch, die dezen bebouwt, en het inkomen, dat hij oplevert, hangt zoowel van des landmans persoonlijke omstandigheden als van de grootte en vruchtbaarheid der landerijen zelve af. De prijs, dien een verstandig landman voor een stuk gronds besteedt, kan slechts in zooverre dienen om het inkomen daarvan te schatten, als hij de waarde berekent, welke het voor zijne persoon heeft, en hij voor zich zelven best weet, hoeveel kapitaal, geest- en ligchaamskrachten hij behoeft om zich dat inkomen te verwerven. De toekomst kan hij niet voorzien en nog veel minder regelen, doch hij kent zijne krachten, zijn vermogen of zijn crediet, waardoor hij zich voordeelen verschaffen of nadeelen afwenden kan. Indien men echter den prijs naar het inkomen berekent, komt de

---

1) Die Lehre von den Steuern. p. 105.

persoon des koopers niet in aanmerking, en de openbare veiling, waarop zoowel waaghalzen en gelukzoekers als verstandige huishoudkundigen hun voordeel zoeken, kan ons tot geenen vasten maatstaf verstrekken. De prijs, welke voor een goed geboden wordt, verschilt dikwijls aanmerkelijk van de waarde, waarop de verkooper dat geschat heeft. De pacht is een zekerder maatstaf voor de schatting van het inkomen dan de inkoopsprijs, daar op hare hoogte de persoon van den pachter minder invloed uitoefent wegens haren korteren duur, welke minder onvoorziene omstandigheden toelaat. Ook is het doel van den pachter alleen om zich voordeelen uit den grond te verschaffen, terwijl aan den anderen kant voor landgoederen dikwijls hooge prijzen besteed worden, omdat zij voor sommige familiën als eigendommen harer voorouderen of als gezochte buitenverblijven hoogere waarde hebben. De maatstaf der pacht blijft evenwel nog zeer onvolkomen, en wordt voornamelijk geregeld door de mededinging, welke de meer of minder talrijke bevolking eener provincie veroorzaakt.

Hij zegt verder dat pachten meestal onder de waarde der schatting blijven, daar de pachters zoo weinig mogelijk bieden en de verpachter een te hoog aanbod mistrouwt. In weinig bevolkte landen is zulks mogelijk, doch bij ons heeft de mededinging de pachten zeer hoog opgevoerd, en het aantal pachters, die zich jaarlijks tot den stand van arbeiders vernederd zien, omdat hunne

winsten de hooge pachten niet bestrijden kunnen, leveren hiervan een treurig bewijs op.

Ten einde de grondlasten met grootere naauwkeurigheid te verdeelen en aan de regering een duidelijk overzicht der belastbare gronden te geven, heeft men het kadaster uitgedacht, eene uitvinding, welke voor de inwendige administratie van den staat allerbelangrijkst is. Het behoort wel is waar tot de kostbaarste en moeilijkste ondernemingen der regeringen, doch de uitkomst vergoedt alle die kosten en moeiten, daar het eene vrij volledige kennis van allen grondeigendom der ingezetenen geeft. Het Fransche kadaster, onder het bestuur van LODEWIJK PHILIPS grootendeels voltooid, bevat zoowel de natuurlijke als staatkundige verdeeling van den grond, de landbouwkundige topographie, en de verdeeling der bevolking en der belasting. HOFFMANN stelt als grondslagen voor het kadaster 1): 1°. De grootte der landerijen, welke door de meetkunst tot de hoogste naauwkeurigheid kan gebragt worden, terwijl hare opneming vroeger slechts bij gissing of wel door afstappen of omrijden geschiedde. 2°. De vruchtbaarheid of geschiktheid van den grond, welke door deskundigen moet bepaald worden, hetgeen wel is waar nu en dan tot willekeur aanleiding kan geven, doch tevens de onregmatige klagten over onvruchtbaarheid en de deswegen menigvuldige aanzoeken om versooning van belasting buiten

---

1) Die Lehre von den Steuern. p. 101.

sluit. 3°. De wijze, waarop de grond bebouwd of gebruikt wordt, namelijk tot weiden, akkers, boomgaarden, wijnbergen, moesgronden, tuinen of bosschen. Dit gedeelte veroorzaakt minder moeilijkheden dan het vorige, daar het dadelijk in het oog valt tot welk einde de grond gebruikt wordt; doch dit is tevens aan vele veranderingen onderhevig, welke eene telkens herhaalde herziening noodzakelijk maken. De hoeveelheid der vruchten wil hij berekenen naar de gewone opbrengst, namelijk, zooveel als de grond gemiddeld voortbrengt, wanneer de bebouwing voortdurend op dezelfde wijze geschiedt, en waarbij de opbrengst der naburige landen dient in aanmerking te worden genomen. 4°. De kosten, die voor de bebouwing van den grond vereischt worden, en welke men uit die van vroegere jaren kan leeren kennen. Wanneer men deze twee verschillende wijzen van kadastrering met elkander wilde vereenigen, zoude men dit gedeelte der huishouding van den staat tot eene hooge volkomenheid kunnen brengen, daar het ons eene vrij volledige schilderij van den landbouwkundigen rijkdom zoude verschaffen. Men zoude echter tot eene volmaakte kennis daarvan nimmer kunnen geraken, daar de landbouw aan gedurige veranderingen is blootgesteld, en dus ook het kadaster tot in het oneindige zoude moeten herzien en verbeterd worden.

Het kadaster, waarvan zich onze regering nog bij de verdeeling der grondlasten bedient, is reeds in het jaar

1808 onder het bestuur van koning LODEWYK NAPOLEON aangevangen en onder zijnen broeder gedurende onze inlijving met Frankrijk voortgezet. De omwenteling van het jaar 1813 deed vooreerst deze werkzaamheden stärken; doch in April 1817 werden zij weder hernieuwd, tot dat men na eenen langdurigen en moeijelijken arbeid zich in de lente van 1830 in zijne voltoojing konde verheugen. Terwijl er echter in de Zuidelijke provinciën nog eenige wijzigingen en verbeteringen werden aangebragt, brak intusschen in September van hetzelfde jaar de Belgische omwenteling uit, die het in werking stellen van het kadaster weder vertraagde, tot dat het eindelijk in October 1832 voor de Noordelijke provinciën werd ingevoerd.

Ons kadaster onderscheidt zich vooral door de sierlijke bewerking en uitvoerigheid der kaarten, waarop de eigendommen zijn aangewezen. Er bestaan hiervan twee soorten, namelijk: de zoogenaamde *sectie-bladen*, welke gedeelten van gemeenten voorstellen, en waarop ieder perceel, behoorlijk genummerd, met de meeste naauwkeurigheid staat uitgedrukt, en de *verzameling-kaarten* die zamengevoegd zijn uit een aantal *sectie-bladen* op eene kleinere schaal en dus een meer oppervlakkig overzicht van eene grootere uitgestrektheid geven 1).

---

1) Bij het vervaardigen dezer kaarten heeft onze regering eenen misslag begaan, die het kadaster veel kostbaarder maakt heeft dan zulks noodzakelijk was. Zij betaalde na-

Tot verdeling nu der grondlasten heeft men een register opgemaakt, hetwelk de *perceelsgewijze legger* genoemd wordt. Deze bevat 1°. den naam van den eigenaar van het perceel; 2°. de vermelding van alle de percelen, die aan denzelfden eigenaar in de gemeente (iedere gemeente heeft haren afzonderlijken perceelsgewijzen legger) toebehooren; 3°. het nummer van het perceel; 4°. zijne hoedanigheid, of het namelijk een huis, een akker, eene weide is, enz.; 5°. de inhoudsgrootte; 6. het approximatief inkomen, dat het jaarlijks oplevert (doch deze opgaven zijn meestal onjuist, daar zij geregeld zijn naar de gemiddelde huurwaarde, die het van het jaar 1812 tot 1826 heeft opgebracht); 7°. wat het perceel jaarlijks aan polder- of dijklasten moet opbrengen; 8°. de veranderingen, welke het van tijd tot tijd ondergaat.

Daarenboven bestaat er nog een register, dat de zogenaamde aanwijzende tafels bevat, welke eenen *index* uitmaken, die op de artikelen van het andere register terugwijzen.

Uit deze opgaven kunnen wij cenigzins over de uitvoerigheid van ons kadaster oordeelen. Doch hoewel voor het tegenwoordige alles met groote naauwkeurigheid is

melijk de ambtenaren naar het aantal percelen, dat zij afwerkten, en daar het dus in hun belang was het land in zooveel percelen te splitsen als mogelijk was, hebben zij deze verdeling dikwijls veel te uitvoerig gemaakt.

afgemeten en bepaald, zoo vreest men evenwel, dat de groote versnippering, waaraan onze landerijen bij verkoop of erfopvolging zijn blootgesteld, na eenige jaren tot verwarringen zullen aanleiding geven.

Daar het in het belang van den eigenaar is de grondlasten af te lossen, welke door hare verhooging de verbetering van den landbouw kunnen benadeelen, zoo is het wenschelijk, dat den ingezetenen de gelegenheid worde aangeboden, zich van dien last te bevrijden, zonder dat daardoor de staatskas evenwel aanmerkelijk benadeeld wordt. (Gelijk toch ieder verstandig huishoudkundige zijne goederen zal trachten te bevrijden van de stremmende drukking, welke eene hypotheek daarop uitoefent, zoo moet ook ieder landbouwer naar de gelegenheid uitzien, zich van de betaling der grondlasten te ontheffen.)

Teregt heeft daarom de Engelsche regering besloten de grondlasten aflosbaar te stellen, en den landeigenaar aldus de gelegenheid te geven van zich op eens tegen de betaling eener zekere som van de opbrengst der grondlasten vrij te koopen, om dus meer onbelemmerd met de bebouwing zijner gronden te kunnen voortgaan. Andere regeringen daarentegen, vreezende een middel te verliezen, waardoor zij zich van een vast inkomen voor de schatkist konden verzekeren, en dat zij des noods naar willekeur zouden kunnen verhoogen, hebben de grondlasten willen behouden en geene aflossing toegelaten, welke haar echter twee belangrijke voordeelen aanbiedt. Voor-

eerst toch ontheft zij den staat van de zware onkosten, welke de schatting der landerijen, de omslag en de inning der grondlasten medebrengen, en ten tweede biedt zij haar de gelegenheid aan, de sommen, welke haar tot aflossing worden uitbetaald, tot vermindering der staatsschuld aan te wenden, een voordeel, dat bij de thans bestaande zware schulden, waaronder de meeste natiën gebukt gaan, niet te hoog gewaardeerd kan worden. Daarenboven is de vrees van door de aflossing der grondlasten zich verstoken te zien van een middel om de belastingen later te kunnen verhoogen, geheel ongegrond: want hetgeen men alsdan niet meer onder den vorm van grondlasten zoude kunnen heffen, kan altijd onder den vorm eener belasting op de inkomsten van alle ingezetenen, en dus ook op die der landeigenaren, vergoed worden. Sommigen hebben evenwel deze aflosbaarheid ten sterkste bestreden, vooral op grond, dat de staat alzoo niet alleen zijne inkomsten verteert, doch ook nog daarenboven zijn kapitaal aantast, dat hem die inkomsten verschaft. Dit is echter slechts toepasselijk wanneer de regering de sommen, waarvoor de belastingen der landerijen zijn afgekocht, terstond tot bestrijding der staatsbehoeften aanwendt; doch wanneer zij haar daarentegen bezigt tot vermindering der staatsschulden, zoo vermindert zij daardoor hare behoeften in dezelfde verhouding als hare inkomsten.

Zeer verkeerd was intusschen het streven van eenige

Duitsche regeringen, om zich het regt tot heffing van grondlasten aan te koopen van die landerijen, welke vroeger lastvrij waren. Hierdoor toch vermeerderden zij hare schulden, haalden zich onnoodige kosten op den hals en offerden eene zekere en reeds bestaande waarde tegen eene onzekere en toekomstige op. Men trachtte alzoo alle bebouwde gronden en dus ook de domeinen stelselmatig en gelijk te belasten. Waar nu de inkomsten der domeinen in dezelfde kas vloeiden, bleef de uitwerking dezelfde, daar de pachters dier domeinen terstond zooveel minder pacht betaalden, als de opbrengst der nieuwe grondlasten bedroeg, behalve dat de staat nu kosten van invordering moest bestrijden, waarmede hij vroeger niet te maken had. Doch het maakte een groot verschil, wanneer die goederen de uitsluitende eigendom der landheeren uitmaakten, terwijl de belastingen van de bewilliging der stenden afhankelijk waren, en deze beide magten in den staat alzoo in eene eenigzins vijandelijke houding tegenover elkander gesteld waren.

De bezittingen der geestelijkheid en instellingen van openbaar nut en liefdadigheid bleven echter van grondlasten verschoond. Werden deze nu van staatswege onderhouden, voor zooverre hare goederen niet in hare behoeften voorzagen, zoo was haar vrijdom slechts in naam; doch meestal overtroffen de inkomsten, vooral der geestelijke goederen, verreweg de behoeften, en werden zij alzoo op eene onbillijke wijze ten koste der overige bevoorregt. In

lateren tijd zijn vele kloosters opgeheven, en hunne goederen belast geworden, voor zooverre zij niet, gelijk vooral in Engeland het geval was, in andere meer nuttige instellingen van liefdadigheid werden herschapen. Wanneer deze dus op kosten van den staat onderhouden worden, zoo late men ze onbelast; doch zijn zij op zich zelve staande zedelijke lichamen, die uit hunne eigene goederen onderhouden worden, zoo moeten zij, even als ieder ander, in de behoefte van den staat mede bijdragen, omdat niemand ten koste van een' ander' mag bevoorregt worden, en het daarenboven dikwijls moeilijk is te bepalen, welke stichtingen men als nuttig en liefdadig moet beschouwen.

HOFFMANN 1) wil de grondeigenaren door eenen lagen afkooops prijs (b. v. 20 malen de waarde der grondlasten, wanneer daarentegen de gewone renten slechts 4 ten honderd bedragen) tot het aflossen hunner belasting uitnoodigen, om den geheelen vrijdom van alle eigendommen spoedig tot stand te brengen. Doch zulks kan moeilijk geschieden, zonder dat de regering zich aan onregtvaardigheid schuldig maakt: want stelt zij de grondlasten tegen eene 20 malen hoogere waarde aflosbaar, terwijl de gewone renten slechts 4 ten honderd bedraagt, en het kapitaal aldus 25 malen grooter dan de rente is, zoo geeft zij bij elke f 100,000, die zij wil aflossen, f 25,000 aan den afkooper ten geschenke, en deze f 25,000 moet derhalve op eene andere

---

1) Die Lehre von den Steuern. p. 116.

wijze door de overige ingezetenen worden opgebracht. Aldus begunstigt zij den eenen onderdaan boven den anderen en misbruikt de gelden, welke haar tot bestrijding der staatsbehoeften zijn toevertrouwd, tot het uitreiken van premiën. Daarenboven komt ons elk middel tot aanmoediging der aflossing overbodig voor, daar het voor den landman reeds een voldoende spoorslag is 1), wanneer hij geheel vrij en onbelemmerd de vruchten van zijnen arbeid zal kunnen plukken, en het verwondert ons des te meer, zulk een middel door HOFFMANN te zien aanbevelen, nadat hij kort te voren betoogd had, dat elk verstandig landman zijnen grond van schulden en hypotheeken zal trachten te bevrijden, en de werking der grondlasten als gelijk met die der hypotheeken beschouwd had. Ook zien wij met hem niet in, dat de aflossing der grondlasten slechts als eene hersenschim te beschouwen is, en dat het nog wel eene eeuw duren kan, eer zij algemeen bij de landeigenaren ingang vindt. Dat zij in Engeland over het algemeen zooveel bijval vindt, is niet omdat de regering den afkooper eene premie uitlooft, ten einde hem tot het aflossen der grondlasten uit te noodigen,

---

1) Hij zal dit althans zelden verzuimen, wanneer hij over eenig kapitaal beschikken kan, dat hij op geene meer voordelige wijze kan aanwenden, omdat hij aldus zich waarborgt, dat de lasten, op zijnen grond gelegd, nooit zullen kunnen verhoogd worden.

doch omdat de landgoederen in Engeland zich veelal in handen van bemiddelden en zelfs rijke ingezetenen bevinden, die zonder groote moeite de som tot aflossing voldoen kunnen; terwijl die van het vaste land meer in kleine deelen versnipperd zijn en aan kleine landeigenaren toebehooren, wien het zwaar zoude vallen in eens de vereischte som af te doen, zonder een gedeelte hunner goederen te verkoopen. De reden der vrijwillige aflossing in Engeland is vooral ook gelegen in het vertrouwen, dat de onderdanen aldaar hunne regering toedragen, dewijl zij niet vreezen dat, wanneer zij eens hun land hebben vrijgekocht, hun later nog eene belasting zal worden opgelegd.

De voorstelling, dat de staat als opperleenheer zijn land afstaat tegen eene aflosbare erfpacht, is niet onjuist te noemen; doch het denkbeeld dat de grond slechts de kracht van den staat zoude zijn, en de mensch slechts het werktuig om dien te bebouwen en vruchtbaar te maken, is eene volstrekte miskenning van de waarde van den mensch, welke de kracht der stof ten onregte boven de werking van den geest verheft. De menschelijke arbeid alleen geeft waarde aan hetgeen de aarde voortbrengt, en deze is slechts het werktuig, waarvan de mensch zich bedient, om die waarde daar te stellen.

In groote staten, zoo als b. v. Pruisen en Oostenrijk, welke uit een aantal kleinere landen en daardoor uit zeer verschillende bestanddeelen zijn zamengesteld, bieden de

grondlasten dikwijls eenige moeilijkheid aan, doordien zij in de meeste dier kleine staten reeds voor hunne vereeniging bestonden, en niet dan met groote bezwaren veranderd kunnen worden. Ook in ons vaderland, dat vroeger uit zeven provinciën bestond, waren de grondlasten aanmerkelijk verschillend, en gelukte het nimmer hierin eene gelijkvormigheid in te voeren 1). Der regering nu moet het uiterst moeilijk vallen, deze verscheidenheden uit den weg te ruimen, daar zij eene provincie hare eigendommelijke regten bezwaarlijk ontnemen kan, om willekeurig haar doel, de naauwere vereeniging der verschillende bestanddeelen, te bereiken, terwijl zij aan den anderen kant in een welgeördend bestuur geene ongelijkheden dulden kan. In dit geval dus meent HOFFMANN vooral de aflosbaarheid als aanbevelenswaardig te moeten voorstaan, daar zij eene volkomene gelijkheid aan de eigenaren voorstelt, waarvan ieder des verkiezende gebruik kan maken. Doch tenzij de regering tot het onregtvaardige middel zijne toevlugt neme, van door het uitloven van premiën de ingezetenen daartoe uit te noodigen, meenen wij dat zij door deze voorgestelde aflosbaarheid haar doel niet altijd zal kunnen bereiken, wanneer de landeigenaren zich niet tegelijkertijd

---

1) Over het vereenigen van onze grondbelastingen tot hetzelfde stelsel vergelijke men HOGENDORF, *Lettres sur la prosp. publ.* I. 187.

in staat gesteld zien daarvan gebruik te maken. Deze ongelijkheid der grondlasten evenwel moge voor de administratie eenige bezwaren medebrengen, doch overigens geeft zij veel minder belemmeringen dan eene ongelijkheid der accijnsen, welke het onderling verkeer in den weg staat.

Ten bewijze van de moeilijkheden, welke de verdeling der grondlasten oplevert in een land, hetwelk uit verschillende kleine staten is zamengesteld, kan de volgende geschiedenis der grondlasten in Pruisen sedert den vrede van Tilsit dienen, die ons door HOFFMANN 1) wordt medegedeeld, en waarvan wij den hoofdzakelijken inhoud zullen vermelden. De vrede van Tilsit in 1807 veranderde geheel de Pruisische staatshuishouding en deed sterk naar eene wijziging en verbetering van het belastingstelsel verlangen. Hiertoe diende het edict van 1810, dat het geheel omwerkte en allen vrijdom van lasten, zelfs dien der domeinen, afschafte. Doordien meer land alzoo door de lasten gedrukt werd, zoo werden zij voor ieder afzonderlijk ligter: want zelfs in dien tijd van dringende behoefte aan geld, durfde men ze wegens hunne toen reeds zware drukking niet verhoogen. Aan een volledig kadaster evenwel was wegens den onzekeren toestand des lands nog niet te denken. De gelegenheid hiertoe bood zich aan na 1813, toen voor het lang ge-

---

1) Die Lehre von der Steuern. p. 123.

schokte Europa een tijd van vrede scheen te zullen aanbreken; doch de bijvoeging van twee geheel nieuwe provinciën, die in zeden, gewoonten en staatsinrigting zoo zeer van de anderen verschilden, verzwaarde niet weinig deze onderneming. De vervaardiging van een volledig kadaster vorderde een tijdsverloop van een aantal jaren en hoe meer intusschen de nijverheid zich in het land ontwikkelde, des te moeilijker en gevaarlijker werd eene geheele omwerking van het toen bestaande belastingstelsel, op hetwelk reeds zoovele berekeningen van handel, landbouw en fabrieksnijverheid gegrond waren.

De wet, die den 30 Mei 1820 werd uitgevaardigd, diende niet zoo zeer om het belastingstelsel behoorlijk te regelen, als wel om eenige middelen aan te wijzen, welke in den bestaanden finantiëelen nood zouden kunnen voorzien. Zij liet te veel onbepaald en behield de verschillende inrigting voor iedere provincie, terwijl de verbetering der belastingen werd opgedragen aan de provinciale staten, welke daarover verschillende wetten uitvaardigden tot het jaar 1827. Er werd intusschen vastgesteld dat de grondlasten, in 1789 opgelegd, één vijfde der zuivere opbrengst, en die der voorheen lastvrije domeinen één zesde daarvan zouden bedragen. Doch men was hiermede niet tevreden, en vooral de westelijke provinciën verlangden eene nadere en betere verdeling, welke haar in 1833 werd toegestaan, mits zij zelve de kosten der opmeting en schatting dragen wilden, terwijl de vroeger vastgestelde

opbrengst dezelfde bleef. Tot dus verre toch had men als maatstaf eene belasting gebruikt, welke in den Franschen omwentelings-oorlog voorloopig was opgelegd geworden. De nieuwe verdeeling bevredigde evenwel de wenschen der ingezetenen nog in geene deele. Zij slechts, die daardoor zich eenigzins verligt gevoelden, berusten daarin met vreugde; doch zij, die, al was het ook regtvaardig, hunne opbrengst vermeerderd zagen, klaagden onophoudelijk, vooral over de onregtvaardige schatting der ambtenaren, wanneer zij op de nieuwe wijze van verdeeling geene aanmerking maken konden 1).

De verhouding der grondlasten tot het aantal der inwoners is in de verschillende provinciën dikwijls zeer onderscheiden; doch men zoude zeer verkeerd handelen, wanneer men daarnaar de meerdere of mindere drukking der belasting wilde afmeten, daar zij voornamelijk van de grootere of geringere vruchtbaarheid van den bodem afhangt, en het verschil dus op het vermogen berust om waarde voort te brengen en dien ten gevolge lasten te dra-

---

1) De Pruisische grondlasten bedroegen gedurende de jaren 1821 tot 1838, jaarlijks gemiddeld 10,049,241 thaler of omtrent *f* 18,088,634, hetwelk bij eene bevolking van 12,626,379 inwoners, op eene belasting van 23 sgr. en 10,52 pf. of *f* 1,42 per hoofd nederkomt, terwijl zij voor elke vierkante mijl, waarvan Pruisen er 5077,41 bevat, 1979 th. 6 sgr. 2 pf. d. i. *f* 3562,57 bedraagt.

gen. Zoo is de gemiddelde grondbelasting per hoofd in de provincie Pruissen 11 sgr., in Saksen daarentegen 35 sgr.

In Oostenrijk ondervond de regeling der grondlasten niet minder tegenkanting. Ook daar waren zij zeer onregelmatig, zoodat JOSEPH II besloot hen tot een geregeld stelsel te brengen. Doch deze maatregel verwekte bij het algemeen, vooral bij de vroeger bevoorregte standen, de adel en de geestelijkheid, zooveel ontevredenheid, dat zijn opvolger LEOPOLD zich weldra genoodzaakt zag, aan de vele deswegens aangehevene klagten gehoor te geven en het door zijnen voorganger ingevoerd stelsel te herroepen. Later evenwel begon men het verkeerde hiervan in te zien, en werd het stelsel van JOSEPH weder tot grondslag eener nieuwe regeling der grondlasten gelegd 1).

Ten laatste moeten wij nog melding maken van den invloed, dien de ligging der landerijen op hare waarde heeft. Hierbij komt vooral de digtheid der bevolking in aanmerking, welke hare waarde aanzienlijk verhoogt, omdat hare voortbrengselen alsdan terstond kunnen verbruikt worden, en er geene middelen van vervoer noodig zijn, om hetgeen de grond meer dan de behoeften zijner inwoners oplevert, naar elders over te brengen. Vandaar ook de hoogere waarde der landerijen in de nabijheid van groote

1) SCHUBERT, Handbuch der Allgemeine Staatskunde von Europa. II. 1. p. 457.

steden, als Londen en Amsterdam, welke thans evenwel begint af te nemen, nu de spoorwegen het vervoer veel gemakkelijker gemaakt hebben en ook meer afgelegene landen in de gelegenheid stellen, hunne voortbrengselen daarheen te zenden.

BELASTING OP DE HUURWAARDE.

De directe belastingen zijn *reëel* of *personeel*. Tot hiertoe beschouwden wij slechts de eerste, de verponding namelijk of grondlasten, en gaan nu over tot de behandeling der laatste, die meestal naar de vertering geëvenredigd zijn, en waartoe die op de huurwaarde en de voorwerpen van weelde behooren.

De belasting op huurwaarde is, wanneer zij geëvenredigd of zelfs trapsgewijze verhoogd is naar de meerdere huurwaarde, niet onbillijk, daar de woning meestal een kenmerk is van de hoogere of mindere welvaart der bewoners. De huurwaarde is een billijker maatstaf voor belasting dan het aantal van deuren en vensters, hetwelk niet altijd het aanzien der huizen en de weelde hunner bewoners bepaalt, daar de geringere huizen dikwijls naar evenredigheid ruimer van deuren en vensters voorzien zijn dan die der aanzienlijke ingezetenen. Eene belasting hierop gelegd heeft ook op de gezondheid eenen nadeeligen invloed, omdat zij noopt tot het bouwen van donkere en dompige huizen

en deze van den weldadigen invloed van licht en lucht berooft.

Ten onrechte heeft de Engelsche regering de huizen-belasting afgeschaft en haar door eene inkomen-belasting vervangen. Zij heeft dit gedaan om aan het volk genoeg te geven, dat zijne stem luide tegen haar verhief, en zich beklaagde dat de belasting naar de huurwaarde en niet naar de wezenlijke waarde der huizen geregeld werd, waardoor herbergen 1) somtijds evenveel als de prachtige woningen der lords moesten opbrengen. Men had deze zwaarigheid evenwel kunnen vermijden, door beide deze waarden in aanmerking te nemen. Het bestuur heeft nu alle reden om zich over dezen maatregel te beklagen, daar het volk met de inkomen-belasting, welke haar vervangen heeft, nog veel minder tevreden is. Er bestond inderdaad geene grondige reden voor de afschaffing eener belasting, die voor de ontwikkeling der nijverheid geene nadeelige gevolgen had, moeilijk te ontduiken was, en wat hare schatting betrof, weinig moeilijkheden opleverde, daar ieder huur-contract de hoogte der huurwaarde bewees, en men het vinden

---

1) Ook bij ons beklagden zich dikwijls de herbergiers over de zware drukking der belasting op huurwaarde. Zij rekenden het onbillijk, dat hunne herberg, welke slechts tot uitoefening van hun beroep diende, even als een woonhuis belast werd, terwijl zij reeds van hun beroep genoodzaakt waren een patent te betalen.

der wezenlijke waarde door onderlinge vergelijking der percelen tot groote naauwkeurigheid konde brengen. De mindere klasse had vooral geene reden om zich tegen haar te verzetten, daar alle huizen, welker huurwaarde nog geen 10 £ bedroeg, daarvan verschoond bleven, en alleen de meer aanzienlijke getroffen werden.

Deze vrijstelling der kleinere woningen was echter een voorregt aan de mindere standen toegekend ten nadeele der meer gegoeden, daar nauwelijks een vijfde gedeelte der bestaande huizen eene huurwaarde hadden, welke 10 £ te boven ging. Men zag tegen de moeilijkheden der invordering op, welke de belasting der mindere woningen zoude medebrengen; doch deze had men ligtelijk uit den weg kunnen ruimen, wanneer men ze niet door de huurders, maar door de eigenaren had laten opbrengen, die meestal gegooede burgers zijn en zich door eene verhoogde huur schadeloos konden stellen. In 1836, het jaar vóór hare afschaffing, bragt de belasting op huizen 1,262,754 £ (£ 15,000,000) op, en wanneer zij ook de mindere huizen getroffen had, zoo zoude, daar de som der gezamenlijke huurwaarden in 1840 23,386,401 £ bedroeg, eene belasting van 10 % daarop gelegd, 2,338,640 £ (£ 28,000,000) hebben opgebracht 1). De groote zwaarigheid, welke zich tegen het belasten der mindere woningen voordoet, is hierin gelegen, dat de lagere klassen zich thans reeds genoodzaakt zien tot sléchte en onge-

1) Zie Mr. CULLOCH, on Taxation, p. 71.

zonde woningen hunne toevlugt te nemen, welk nadeel door eene verhooging der huurwaarde, het noodwendig gevolg dier belasting, zoude bevorderd worden.

Bij eene belasting op de huurwaarde lette men op het verschillend gebruik, dat van de huizen gemaakt wordt, en vooral of zij tot uitoefening van eenen tak van nijverheid of alleen tot woning dienen. In winkelhuizen, fabrieken of magazijnen belaste men derhalve dat gedeelte, wat tot woonhuis, en dat, wat tot uitoefening van een bedrijf gebezigd wordt, afzonderlijk. Eene matige trapsgewijze verhooging der belasting naarmate van de meerdere huurwaarde komt ons niet onbillijk voor, daar hem, die in de gelegenheid zich gesteld ziet, een prachtig huis te betrekken en van huisraad te voorzien, de middelen ook niet ontbreken zullen, om eene meer dan naar evenredigheid verhoogde belasting te betalen.

Men heeft wel eens beweerd, dat eene belasting op de huur van huizen bij uitsluiting de eigenaren treft, daar zij als het ware eene bijgevoegde huur uitmaakt, en door hare verhooging de navraag naar huizen vermindert, terwijl hun aantal daardoor niet verminderd wordt en dus het aanbod even groot blijft. Wanneer nu, zeide men, de navraag vermindert en het aanbod hetzelfde blijft, zoo moet het gevolg daarvan zijn, dat de eigenaar zich genoodzaakt ziet zijne huizen tegen eene mindere huur af te staan.

Deze redenering zoude juist zijn voor het oogenblik dat de belasting wordt ingevoerd, of wanneer het aanbod van huizen

altijd hetzelfde bleef. Doch zoodra de navraag naar huizen vermindert, worden er van de bestaande huizen wel niet terstond afgebroken en wordt daardoor het evenwigt hersteld, doch de eigenaren zullen ze verwaarloozen, allengs in waarde doen verminderen en eindelijk geheel slechten, zonder er nieuwe voor in de plaats te stellen, tot dat de huur zoo veel verhoogd is, dat zij met vrucht ze weder verhuren kunnen, en de kosten van aanbouw en onderhoud bestrijden. Hierdoor zouden wij met SMITH tot het besluit komen, dat het inderdaad de huurder is, die door deze belasting getroffen wordt, om dat hij zich aldus genoodzaakt ziet ten gevolge van het mindere aanbod meer huur te betalen. Is toch de belasting op huurwaarde laag, zoo zal hij zich deze betrekkelijk kleine uitgave gaarne getroosten, om het huis, waaraan hij dikwijls gehecht is, te kunnen blijven bewonen, daar hij tegen de nog grootere kosten van verhuizing opziet; doch is zij hoog, zoo ziet hij zich gedwongen eene mindere woning te huren, en dus wordt hij, hetzij in zijn geldelijk vermogen, hetzij in zijn genot, benadeeld.

Doch tusschen het oogenblik van de invoering der belasting en den tijd, dat de huizen zullen worden verwaarloosd en afgebroken, bestaat een lang tijdsverloop, hetwelk hare drukking tusschen den eigenaar en den huurder verdeelt. De eigenaar zal zich liever met eene mindere huur tevreden stellen, dan dat hij zijne huizen verlaten en aan eenen zekeren teruggang in waarde blootgesteld ziet,

terwijl de huurder niet altijd de gelegenheid heeft zijne woning willekeurig te veranderen, en ook de huizen van minderen rang bezet zal vinden. Noopt nu de hoogte der belasting iederen huurder zijnen stand te verminderen, zoo daalt deze vermindering van de prachtigste tot de armoedigste woningen af; doch eindelijk heeft men eene grens bereikt, en tenzij de laagste klasse zich vergenoege om voortaan den blooten hemel tot haar dak te kiezen, zoo is eene voortdurende afdaling van betere tot slechtere woningen onmogelijk. Het belang derhalve van den eigenaar, dat medebrengt zijne huizen niet onbewoond te laten, en de bezwaren, die de huurder zal ondervinden in het verlaten zijner woning, zal beide nopen het verschil onderling te deelen, en elkander alzoo van beide kanten, al kunnen zij elkander niet geheel schadeloos stellen, evenwel te gemoet te komen.

De belasting op huizen drukt echter gewoonlijk op de eigenaren van den grond, waarop zij gebouwd zijn. De waarde van dien grond is zeer verschillend naar de dichtheid der bevolking, en bedraagt in groote en sterk bevolkte steden dikwijls tien malen zoo veel als op het land, terwijl ook de mode en de zucht om een gezocht oord te bewonen daartoe het hunne bijdragen. Indien nu de huurders door eene belasting op de huurwaarde tot meerdere spaarzaamheid gedwongen worden, dan zullen de huisgezinnen zich meer ineen dringen, en, al worden er ook nog geene huizen geslecht, zoo zal de aanbouw van nieuwe

woningen echter ongetwijfeld worden tegengehouden, waardoor eene mindere behoefte aan grond ontstaat. SMITH 1) keurt het zeer goed, wanneer de grondeigenaren door haar gedrukt worden, omdat de rijkdom en de nijverheid van een land er niet door lijden, en zij slechts voordeelen genieten, zonder zich daarvoor eenige zorg of moeite te getroosten. Doch RICARDO heeft hem wederlegd door de aanmerking, dat het altijd onregtvaardig is, wanneer eene bijzondere klasse van menschen door de belasting gedrukt wordt, waarin allen gezamenlijk behooren te deelen. De grondeigenaren zijn ook niet altijd, zoo als wij reeds vroeger zeiden, rijke lieden, die zonder arbeid zich schatten verzamelen. Meestal hebben zij zich door arbeid een kapitaal verworven, waarvoor zij later gronden aankochten, en de rente, welke deze opleveren, zijn derhalve het loon van hunnen vroegeren arbeid. Het maakt echter een groot verschil, of deze gronden reeds sedert langen tijd die voorkeur hebben genoten, dan wel of hunne waarde door de eene of andere omstandigheid op eens aanzienlijk verhoogd is geworden. In het eerste geval hebben de eigenaren voor den grond, waarvan zij eene hooge rente genieten, ook eenen hoogen koopprijs besteed; doch in het tweede genieten zij onverwacht aanzienlijke winsten, en is het dus niet onbillijk wanneer de staat op een gedeelte hunner voordeelen aanspraak maakt.

---

1) Zie Oeuvres complètes de RICARDO, p. 172.

De *Assemblée constituante* voerde in 1791 in Frankrijk de *contribution mobilière* in, grootendeels bestaande in eene belasting op de bewoners van huizen in evenredigheid hunner huurwaarden. Zij stond tegenover de *contribution foncière*, welke op landerijen en andere vaste goederen gelegd werd. De eerste kwam derhalve met onze belasting overeen, welke insgelijks door den huurder van de huurwaarde betaald wordt. Op deze wijze nu werd er van de huizen, even als nog bij ons, eene dubbele belasting gevorderd, namelijk van den eigenaar als *contribution foncière* en van den gebruiker of huurder als *contribution mobilière*. De *Assemblée* verklaarde in het rapport, dat daarover werd uitgebragt, dat zij de jaarlijksche huurwaarde der huizen als het beste practicale kenmerk beschouwde voor den rijkdom der bewoners en hun vermogen om de lasten van den staat te dragen. In 1831 wilde de regering de *contribution mobilière* brengen op 6% van alle woningen; doch de kamers wijzigden zulks door voor haar en voor de *contribution personnelle* eene vaste som te bepalen van 34,000,000 fr., welke over de departementen zoude verdeeld worden; en deze, met inbegrip der later bijgevoegde opcenten, bedroeg in 1842 56,235,340 fr. Hierdoor echter drukt zij niet overal gelijk, en ofschoon zij om de tien jaren op nieuw voor de departementen gewijzigd wordt, zal zij toch nooit over alle ingezetenen gelijk kunnen verdeeld worden.

De belasting op de huurwaarde heeft geene schadelijke ge-

volgen. Zij leidt slechts tot spaarzaamheid, daar hij, die zijne huur van *f* 100 met *f* 10 bezwaard ziet, trachten zal zich eene woning van *f* 90 te verschaffen, of deze *f* 10 op eene andere wijze in de uitgaven zijner huishouding te bezuinigen. In Frankrijk, Oostenrijk en Pruisen wordt zij even als bij ons geheven en vindt in het algemeen weinig wederstand.

BELASTING OP VOORWERPEN VAN WEELENDE.

Ofschoon vele dezer voorwerpen op zich zelve belast zijn, en de lasten, welke daarop drukken, door den verbruiker indirect worden opgebracht, zoo wordt zij ook van vele direct geheven, en dus meenen wij daarvan op deze plaats melding te moeten maken. Zij is misschien de meest regtvaardige van allen, doch tevens ook diegene, welke het minst in de schatkist stort. Schier overal hoort men den wensch uiten, dat men toch de weelderige levenswijze der grooten door belastingen treffe, daar deze toch niemand het noodige onthouden, maar slechts een gedeelte van datgene doen afstaan, wat anders in overvloed en vermaken zoude verkwist worden. Men meent in eene belasting op voorwerpen van weelde eene rijke bron voor de behoeften der staatskas te zullen vinden, en wenscht den minvermogenden van alle opbrengst te ontslaan, verwachtende dat de rijke dit gemis ruimschoots zal vergoe-

den. Doch de ondervinding heeft geleerd dat zij slechts eene schrale te gemoetkoming is in de behoeften van den staat, en dat de weelde voor zware belastingen onvatbaar is, daar niets ligter dan zij aan de eischen der regering ontsnapt.

De voorwerpen van weelde zijn geheel onnoodig. Alleen de gewoonte, de smaak, en de zucht om eenen hooger stand uiterlijk te vertoonen doen hun gebruik in stand blijven. Zoodra evenwel eene belasting daarop gelegd wordt, die hun genot bezwaarlijk maakt en den schatpligtigen in zijnen maatschappelijken toestand zoude doen teruggaan, zegt deze het gebruik dier voorwerpen vaarwel, welker genot hem eene te groote opoffering aan den anderen kant veroorzaakt, daar zij niet voor zijn onderhoud noodzakelijk zijn. Wel is waar, dat velen uit eene valsche schaamte niet ligt eenen minderen rang in de maatschappij voor het uiterlijke zullen innemen, doch wanneer de belasting op alle weelde drukt, zoo hebben zij dat met allen gemeen, met wie zij vroeger tot den zelfden stand behoorden, en hunne vermindering is dus slechts met betrekking tot diegenen, boven wie zij zich eertijds verheven rekenden. Daarenboven is het getal van hen, die in weelde leven, zoo uiterst gering in verhouding tot hen, die zich in meer bekrompene omstandigheden bevinden, dat hunne opbrengst die der laatsten vele malen moet overtreffen, zal zij eenigermate het verlies vergoeden, dat de schatkist lijdt, wanneer zij van

de opbrengst der minvermögenden verstoken blijft. Wanneer dit geschiedt, zoo kan de weelde niet lang een voorwerp van belasting blijven: want binnen korten tijd zullen de vermogende standen zoodanig zijn uitgeput, dat er bijna geene weelde meer gevonden wordt, en alzoo de meeste ingezetenen buiten het bereik der belasting vallen.

Het is niet te ontkennen, dat het bezitten en gebruiken van voorwerpen, die niet tot onze behoeften behooren, doch slechts strekken moeten, óf om onze genoegens te verhoogen, ons eene gemakkelijke levenswijze te bezorgen, óf een vertoon van pracht aan den dag te leggen, eenen hoogen trap van welyaren en voorspoed te kennen geven, die den belastingschuldigen in staat stellen den last der staatsbehoeften gemakkelijk te dragen. Doch het ontoereikende van de opbrengst eener belasting daarop gelegd, maakt ze ongeschikt om geheel in de staatsbehoeften te voorzien, zoodat zij slechts als een bijvoegsel, als eene geringe ondersteuning der overige belastingen kan worden aangemerkt. Uitgaande van de leer, dat die belastingen de beste waren, welke op voorwerpen rustten, welker prijs niet geregeld werd door den arbeid, die daaraan besteed werd, maar veeleer door den smaak en het vermogen van hen, die ze zich wilden aanschaffen, heeft men als zoodanig ook de voorwerpen van weelde als zeer geschikt voor het heffen eener belasting aangenomen. Verkeerd heeft men echter gemeend, dat zij alleen op den rijken verbruiker drukte en daardoor de nijverheid

niet belemmerde. Men hield het er namelijk voor, dat de fabrikant de prijzen der voorwerpen slechts zooveel behoefde te verhoogen, dat hij daardoor zijn uitschot aan belasting zich vergoed zag; doch er is niets, welks navraag spoediger vermindert, wanneer de prijs er van verhoogd wordt, dan juist die voorwerpen van weelde, welke volstrekt onnoodig zijn en welker genot men zich zonder wezenlijke opoffering ligtelijk kan ontzeggen. Wanneer nu de behoefte daaraan vermindert, zoo zal de fabrikant genoodzaakt zijn ze voor eenen minderen prijs te vervaardigen, wil hij zijn debiet niet aanmerkelijk verminderd zien, en zoo doende ondervindt hij door de mindere winst, die zijnen arbeid beloont, onvermijdelijk een gedeelte van de drukking der belasting. De staathuishoudkundigen van de zeventiende en achttiende eeuw, wier begrippen omtrent dit onderwerp nog weinig helder waren, en die niet inzagen, dat het belasten der weelde en het bevorderen der nijverheid twee plannen waren, die elkander volkomen tegenwerkten, zochten onvermoeid om nieuwe voorwerpen van weelde uit te vinden, welke zij als zoodanig konden belasten; doch sedert de meer verlichte denkbeelden der wetenschap in de laatste jaren ingang hebben gevonden, zijn deze belastingen meer en meer gematigd.

Het gebruiken van voorwerpen van weelde, is ook niet altijd een bewijs van grooten rijkdom. De stand, waarin men zich verplaatst ziet, en de betrekking, die

men vervult, vorderen dikwijls een uiterlijk vertoon van aanzien en vermogen, dat door een nader onderzoek niet zelden gelogenstraft wordt. De hoogste posten zijn doorgaans naar evenredigheid van de uitgaven, welke zij noodzakelijk maken, te laag bezoldigd, en het vermogen, dat de vader zijnen zoon nalaat, is dikwijls in geene verhouding van den hoogen stand en naam, waarvan hij tevens erfgenaam is. Vele kooplieden en fabrikanten daarentegen, wier betrekking geen bedriegelijk vertoon van grootheid en rijkdom vereischt, leven in overvloed, ofschoon de voorwerpen van hun genot niet tot diegene behooren, welke men als het kenmerk der hoogere klassen beschouwt, en als zoodanig onder den naam van voorwerpen van weelde door belastingen zoekt te treffen.

De weelde-belasting heeft ook nog dit bezwaar, dat zij een naauwkeurig onderzoek der huisselijke omstandigheden noodzakelijk maakt en daardoor voor de ingezetenen lastig en hatelijk wordt. Het is b. v. dikwijls moeilijk na te gaan, in hoeverre bedienden voor het beroep of voor de huisselijke diensten hunner meesters gebruikt worden, waardoor tot veel misbruik en twijfeling aanleiding wordt gegeven.

Als voorwerpen van weelde worden vooral beschouwd bedienden, paarden, honden, rijtuig, huisraad en versierselen van goud of zilver 1).

1) Ons personeel is grootendeels eene belasting op voor-

kleedingstukken toe; doch thans blijven deze meestal van de belasting verschoond, behalve voor zoo verre daartoe het dragen van versierselen behoort, welke belast zijn door de daarop geslagene stempels. Deze schijnt ons toe de billijkste van alle belastingen op voorwerpen van weelde te zijn: want indien zij de nijverheid der goud- en zilversmeden al eenigermate in den weg staat, zoo kan dezelfde hoeveelheid goud en zilver al ligt op eene nuttigere wijze worden aangewend, dan wanneer men ze tot veelal onbevallige en onnatuurlijke sieraden misbruikt 1). De overige daarentegen hebben over het algemeen eenen minder of meer nadeeligen invloed. Eene zware belasting op bedienden berooft vele menschen der meer afhankelijke klassen van brood; eene zware belasting op paarden benadeeld de aanfokking van deze schoone en nuttige dieren; eene zware belasting op rijtuigen en huisraad belemmert de nijverheid der rijtuigmakers en schrijnwerkers;

werpen van weelde: te weten het mobilair, de dienstboden en de paarden. Ook de huurwaarde is, wanneer zij hoog is, veelal een bewijs van eene ruimere levenswijze, en het aantal deuren, vensters en haardsteden, ofschoon het niet altijd een maatstaf is om er de pracht der woningen naar af te meten, geeft echter in de meeste gevallen eene betere inrigting der huizen te kennen.

1) Zij brengt evenwel weinig op. Bij ons bedraagt het recht op den waarborg van goud en zilverwerk naauwelijks f 140,000.

Zelfs die op deuren, vensters en haardsteden kan, wanneer zij hoog is, eene schadelijke uitwerking hebben op eene doelmatige inrigting der huizen, die voor de gezondheid der bewoners van groot belang is. Eene belasting op honden evenwel, al is zij onbeduidend wat hare opbrengst aangaat, komt ons aanbevelenswaardig voor, wanneer zij namelijk op diegene gelegd wordt, die geen werk verrigten, daar zij de maatschappij van een aantal onnuttige schepselen bevrijdt, die voor het leven en de gezondheid der menschen gevaarlijk zijn kunnen.

Ons Personeel, dat eene vrij hooge opbrengst is en vele uitgebreide artikelen omvat, is evenwel nog slechts eene schrale tegemoetkoming voor de staatsbehoeften. Het levert jaarlijks geen *f* 6,000,000 op, terwijl de accijnsen daarentegen ruim *f* 19,000,000 opbrengen.

Onder de voorstanders van belastingen op weelde behoorde ook GOGEL, doch het ontoereikende harer opbrengst overtuigde ook hem weldra van hare ondoelmatigheid 1). Zij werden onder zijn bestuur onder den naam van *klein zegel* geheven, welk zegel aan alle zoogenaamde *voorwerpen van weelde en overtolligheden*, als hoeden, zijden kousen, andere zijden waren, vesten, galanteriën, parfumeriën en dergelijke moest worden vastgehecht, wanneer zij verkocht werden, terwijl dit zegel ook op alle entrée-biljetten tot

1) De *timbre sur les objets de commerce et de luxe* bragt in 1806 slechts *f* 104,857—18—0 op (zie *Compte gén. du trésor pub.* 1808).

openbare vermaken, comedien, concerten, bals, societeiten enz. gedrukt werd 1).

Daar het evenwel onmogelijk was over deze voorwerpen, wanneer zij verkocht werden, eene voldoende contrôle te houden, zoo werd de belasting meestal ontdoken, omdat de winkeliers ze aan de verbruikers zonder zegel afleverden, en de regering bij iederen verbruiker onmogelijk konde nagaan of de kleedingstukken b. v., waarvan hij zich bediende, wel behoorlijk van zegel voorzien waren.

De moeilijke omstandigheden, waarin de Pruissische regering in het jaar 1810 zich bevond, deed ook haar tot eene belasting op voorwerpen van weelde, en wel op dienstboden, paarden en honden, de toevlugt nemen. Zij was gematigd en trapsgewijze opklimmende naar het aantal dienstboden, paarden of honden, dat men in gebruik had, en zoude welligt als een model voor eene dusdanige belasting hebben kunnen dienen. Niemand dan alleende zeer vermogenden moesten groote sommen opbrengen, en evenwel was zij zoo gehaat, en ondervond hare invordering zoo groote bezwaren, dat de regering reeds na 4 jaren besloot, hare geringe opbrengst, welke nauwelijks 160,000 thaler jaarlijks bedroeg, liever op te offeren, dan hare ingezetenen langer daar mede te kwellen. Alleen de belasting op honden bleef in werking, niet zoo zeer als inkomst voor den staat, maar als politie-maatregel 2).

1) Publ. en Notif. betr. de alg. Bel. I. p. 48.

2) HOFFMAN, die Lehre von den Steuern. p. 226.

BELASTING OP BEDRIJVEN (PATENTEN).

De patenten hebben de gilden en het verlot, dat vroeger door de regering aan hen werd toegekend, die eenigen tak van nijverheid wenschten uit te oefenen, vervangen, toen deze door de omwenteling in het laatste der vorige eeuw zijn afgeschaft. Wanneer men nu in aanmerking neemt de groote kosten, welke zij zich getroosten moesten, die in het gild wenschten opgenomen te worden, en de moeilijkheden, waarmede het verlot verkregen werd, zoo moet men de invoering der patenten als een' waren vooruitgang eene verbetering voor de nijverheid beschouwen.

Zij zijn evenwel door velen afgekeurd, die ze als eene belemmering voor de nijverheid en als eene boete beschouwden, aan den nijveren man opgelegd, wien men veeleer eene premie tot belooning der gewigtige diensten, die zijn ijver aan de maatschappij bewijst, moest toekennen. Om een bedrijf te kunnen uitoefenen, is men aldus genoodzaakt aan den staat eene zekere som op te brengen, voor dat men nog met eenige zekerheid weet, welke winsten dat bedrijf zal opleveren, en of het wel ooit de kosten der belasting vergoeden zal. Velen meenen zij dat daardoor zullen worden afgeschrikt, daar men niet gaarne eene zekere bezitting voor eene onzekere winst wil opofferen, terwijl aan hen, die geen vermogen bezitten, tevens de mogelijkheid ontnomen wordt, het bedrijf, waarop zij zich welligt met ijver hebben toe-

gelegd, en aan hetwelk zij nuttige verbeteringen zouden kunnen aanbrengen, uit te oefenen. Een aantal bekwame lieden zouden alzoo aan de nijverheid ontrukkt worden, die misschien haren vooruitgang en hare ontwikkeling zouden bevorderd hebben.

Anderen daarentegen hebben ze verdedigd en als billijk voorgesteld, daar velen uit hunne bedrijven zoo groote winsten trekken, dat zij zonder eenige moeite de sommen kunnen opbrengen, welke de staat van hen vordert. Doch het valt niet te ontkennen, dat men deze door eene belasting op winsten of inkomsten dikwijls beter had kunnen treffen, daar de grondslagen, welke men voor de heffing der patenten heeft aangenomen, en waaruit men tot het vermoedelijk inkomen van het bedrijf meent te kunnen besluiten (zoo als b. v. het aantal werklieden, waarvan men zich in de uitoefening van zijn bedrijf bedient), niet altijd een juiste maatstaf daarvoor zijn, maar tot verkeerde uitkomsten leiden, en tot het genot van winsten doen besluiten, die de belastingschuldige nooit verkregen heeft. Gesteld b. v., dat een fabrickant eene aanneming van publicke werken gedaan had, tot voldoening van welke hij een grooter aantal knechts had aangenomen, doch waarbij hij in plaats van gewonnen een aanzienlijk verlies geleden had, zoo zoude volgens den aangenomen maatstaf zijn patent verhoogd worden, ofschoon hij zich in minder gunstige omstandigheden dan vroeger bevond.

Het vaststellen van juiste grondslagen voor de heffing

dezer belasting is derhalve van het hoogste gewigt, opdat de opofferingen, welke de regering van den nijveren man aldus vordert, evenredig zijn aan de middelen, welke hij tot ondersteuning van den staat bezit. Is men nu daarin geslaagd, zoo meenen wij dat de patenten bij eene matige hoogte op de nijverheid, welke zich reeds eenigermate naar hen gewijzigd heeft, eenen minder nadeeligen invloed zullen hebben, en althans weinigen van hare beoefening zullen afschrikken, wanneer zij verwachten kunnen dat de regering slechts op een gedeelte hunner winsten aanspraak zal maken.

Bij eene belasting op bedrijven is het echter dikwijls moeilijk te bepalen, tot welke soort men het eene of andere bedrijf moet rekenen te behooren, en onder welken naam het derhalve moet worden aangeslagen. Eene groote zwaarigheid ligt vooral daarin, of men den belastingschuldigen als koopman dan wel als werkman belasten moet: want niet allen, die hetgeen zij vervaardigd hebben, verkoopen, kunnen nog met regt als kooplieden beschouwd worden, en het komt er alsdan veelal op aan te onderscheiden, of de vervaardiging der voorwerpen, dan wel het verkoopen daarvan zijne voornaamste bezigheid uitmaakt. Bekend zijn de moeilijkheden, waartoe de bepaling van kooplieden in ons handelsregt aanleiding heeft gegeven.

Tot kenmerk, waarnaar men den aard van een bedrijf zoude kunnen beoordeelen, heeft men ook wel een aantal bepaalde verrigtingen gedurende eenen zekeren tijd aangenomen;

daar echter deze verrigtingen meestal bezwaarlijk door de ambtenaren kunnen worden nagespoord, zoo heeft dit willekeur en onzekerheid ten gevolge. Het belang van den werkman zelve brengt evenwel mede, dat hij de voortbrengselen zijner nijverheid niet voor het algemeen verborgen houde, maar ze veeleer aanbiedt, opdat hij daarvoor koopers vinde. Wanneer hij derhalve zijn werk niet aanbiedt, maar het in stilte vervaardigd, zoo ligt hij onder de verdenking van daarmede oncerlijke bedoelingen te koesteren, en stelt zich aan een onderzoek deswege bloot. De mededinging intusschen van hen, die hetzelfde vak beoefenen, levert een geschikt middel op, om voor te komen dat eenig bedrijf onbekend en daarom onbelast blijve: de nijd toch van eenen mededinger, die met wangunst de voordeelen beschouwt, die zijn buurman geniet door zich aan den plicht te onttrekken van het zijne tot ondersteuning van den staat bij te dragen, is veelal een beter middel tot ontdekking der waarheid dan een aantal kommissen, die hierbij minder belang hebben.

Er zijn bedrijven, welke sommige regeringen naar evenredigheid zwaarder dan de overige belast hebben, omdat zij ze als nadeelig voor het algemeen beschouwden. Hier toe behooren vooral de kramers in Duitschland. De Pruisische regering meende namelijk dat de landlieden zich van de voorwerpen, die hun door de kramers werden aangeboden, even goed uit de winkels der groote steden, waarheen zij zich doorgaans wekelijks ter markt begeven, voor

zien konden, en dat aldus aan de nijverheid der winkeliers door de kramers een gevoelig nadeel werd toegebracht, terwijl zij voor de landbewoners onnuttig waren. Doch de voorwerpen, door de kramers aangeboden, zijn meestal de zoodanige, die voor het landelijk bedrijf het meest geschikt zijn, en de weinig kostbare wijze, waarop zij worden rondgebracht, maakt dat de kramers voor den boerenstand een groot gemak opleveren. Meestal ook staan de kramers met de winkels in verband, uit welke zij of de genoemde voorwerpen zich aanschaffen, of door welke zij dikwijls zelve uitgezonden worden 1). Daarenboven ware het eene grove onbillijkheid den winkelier ten nadeele der kramers te willen ondersteunen en bevoordeelen, daar toch de laatsten even veel regt hebben als de eersten, hunne nijverheid onder de bescherming der wetten uit te oefenen 2).

HOOFDELIJKE BELASTINGEN.

Reeds vroeger hebben wij de leer van HOFFMANN, die meent dat elke belasting eene bezitting of eene handeling tot

1) Zie SLOET, Tijdschr. voor Staatsh. I. IV. 71.

2) Over de patenten vergelijkte men nog GOGEL, Mém. en Corresp. bl. 47. HOGENDORP, Lettres sur la prosp. pub. I. 176. BOURICIUS, Gedachten over de accijnsen en dir. bel. bl. 48.

grondslag hebben moet, bestreden, op grond dat het dikwijls moeilijk is te bepalen, tot welke van beide iets behoort, wanneer het zoowel tot de eene als tot de andere soort kan gebragt worden. Doch er zijn ook belastingen, welke zoo min eenige bezitting als eenige handeling vooronderstellen, die haar tot maatstaf zoude kunnen verstrekken. Wij bedoelen hiermede de zoodanige, welke onder den naam van hoofdelijke belastingen bekend zijn, en die de ingezetenen allen zonder onderscheid treffen, dewijl hierbij geene bezitting of handeling vereischt wordt.

De heffing dezer opbrengsten grondt zich op het denkbeeld, dat ieder staatsburger door zijn bestaan reeds in de gelegenheid is door arbeid en onder de bescherming der regering in zijne behoeften te voorzien. Hieruit volgt dus dat men daarvan hen moet uitzonderen, die, het zij wegens hunnen jeugdigen leeftijd, hetzij wegens hunnen ouderdom, buiten staat zijn hieraan te voldoen. De Pruisische regering stelt iederen grijsaard van zestig jaren van de opbrengst der *Klassensteuer* vrij. Doch minder gemakkelijk schijnt men te kunnen vaststellen, op welken leeftijd de mensch in staat wordt voor zich zelven te zorgen, wanneer hij als het ware zijne intrede in de maatschappij doet en als zoodanig aan de belasting moet onderworpen worden. Het verdient intusschen te worden opgemerkt dat, naar mate een land meer beschaafd is, men dien leeftijd later heeft gesteld, en den tijd voor des menschen ontwikkeling en vorming ruimere grenzen heeft toegekend. De sultan van Tur-

kije vordert van zijne Joodsche en Christelijke onderdanen een hoofdgeld van hun twaalfde jaar af. In Pruisen werd vroeger dezelfde leeftijd daarvoor aangenomen, doch al spoedig zag de regering het verkeerde hiervan in, en verlengde den vrijdom van lasten tot aan het veertiende jaar, tot dat eene wet van het jaar 1827 hier nog twee jaren bijvoegde. HOFFMANN 1) keurt die grens nog tamelijk beperkt, en met regt, daar de hoogere kunde, welke tegenwoordig voor de meeste vakken van nijverheid vereischt wordt, eene langere voorbereiding noodzakelijk maakt.

Het maakt hierbij nog een groot verschil, welke betrekking hij, die aldus de maatschappij intreedt, later wenscht te vervullen. Terwijl men den leeftijd van achttien jaren b. v. voor den werktuigelijken arbeid van landbouw en fabrieken als voldoende tot voorbereiding zoude kunnen aannemen, wordt er voor eene meer wetenschappelijke ontwikkeling voorzeker een rijper leeftijd vereischt. HOFFMANN meent dit onderscheid ook bij hoogbejaarden te moeten aannemen, en terwijl hij eenen grijsaard van zestig jaren, die met handen-arbeid in zijne behoeften voorziet, van de belasting wenscht vrijgesteld te zien, wil hij eenen zestigjarigen geleerden daarvan niet verschoonen, omdat zijne geestelijke vermogens veelal de lichamelijke krachten van den arbeider overleven.

De hoofdelijke belastingen waren veelal gehaat, omdat men

---

1) Die Lehre von den Steuern. p. 142.

ze beschouwde als van de zoodanigen geheven wordende, die niets bezaten, en op wie de regering derhalve wegens de bescherming hunner bezittingen geene aanspraak maken kon, terwijl zij hen, die onder haar bereik vielen, tot den rang van *proletarii* vernederde. Doch deze zoogenaamde *proletarii*, al hebben zij geene goederen, bezitten daarentegen in hunne natuurlijke krachten een vermogen, dat zijne vruchten oplevert. Het is waar, dat hunne stoffelijke krachten zonder eene hoogere geestelijke leiding niets vermogen, doch evenmin kan het meest verheven genie iets ten uitvoer brengen, waaraan zij niet ten dienste staan. En dit is nog maar alleen toepasselijk op die ongelukkigen, die bij het gemis van rijkdom tevens alle zedelijke ontwikkeling ontberen; doch het is er wel verre van af, dat eene hoogere zielsvorming het uitsluitend eigendom der meer vermogenden zoude uitmaken. DE RUYTER toch dreef in zijne jeugd het rad eener lijnbaan. Terwijl het bezit van stoffelijke goederen ons de gelegenheid, onzen geest te beschaven, gemakkelijker maakt, zoo is het dikwijls ook eene hindernis voor hoogere ontwikkeling van ziels- en ligchaamskrachten, welke door meervermogenden niet zelden als overbodig beschouwd worden.

Eene hoofdelijke belasting kent den waarborg niet, welken eene belasting op stoffelijke goederen oplevert, daar men door deze in beslag te nemen zich van hare opbrengst verzekeren kan. Eene inbeslagneming der personen zelve kan niet anders dan eene gevangenzetting zijn, welke

den staat slechts meer onkosten zoude veroorzaken, zonder hem eenige zekerheid voor de meer getrouwe opbrengst der andere belastingschuldigen te geven, daar zij, die geene bezittingen hebben, en geene kracht genoeg bezitten om hunnen onafhankelijken toestand in de maatschappij te kunnen handhaven, zich weinig zouden beklagen, wanneer hunne kommervolle vrijheid door eene zachtere slavernij verwisseld werd. Hare heffing is uiterst moeilijk, daar het bestuur eene menigte kleine sommen moet invorderen, voor welke het iederen burger onmiddelijk moet aanspreken, en die het niet, gelijk bij de accijnzen, in grootere hoeveelheden kan innen, welke door het verbruik over de schatplichtigen verdeeld worden. In lateren tijd heeft men dan ook de hoofdelijke belastingen, welke in Frankrijk vooral zoo vele moeilijkheden opleverd en het volk verbitterd hadden, grootendeels door indirecte belastingen of grondlasten doen vervangen, welke laatste vooral op de meer vermogenden bij uitsluiting schijnen te drukken, terwijl de rijken de armen hierdoor inderdaad slechts bij de betaling der belasting vertegenwoordigen: want hetgeen zij als schatting aan den staat voor het bezit hunner landerijen opbrengen, vinden zij terug in de lagere loonen, welke zij aan hunne arbeiders moeten uitkeeren, en welke ongetwijfeld hooger zouden zijn, wanneer de arbeider genoodzaakt was eene hoofdelijke belasting aan den staat op te brengen, welker bedrag hij eerst moest verdienen, voordat hij iets van zijn

loon tot onderhoud van zich en zijn huisgezin zoude kunnen gebruiken 1).

HOFFMANN 2) keurt eene matige hoofdelijke belasting goed, daar zij, naar zijn gevoelen, de zelfstandigheid der arbeidende klasse bevordert, en haar een meer werkzaam aandeel geeft aan de maatschappij, waardoor zij zich als minder afhankelijk van de aanzienlijken kan laten gelden, en eischen dat aan hare regten voldaan worde. Doch ofschoon zij daardoor in schijn eene meerdere zelfstandigheid verkrijgt, wanneer ieder als persoon, als medelid van den staat het zijne bijdraagt, dan wanneer de belasting van het groote aantal verbruikers gezamenlijk geheven wordt, zoo wordt hare wezenlijke onafhankelijkheid daardoor weinig bevorderd. Gelijk het kapitaal der vermogenden niets voortbrengt zonder dat de fysieke krachten der arbeidende klasse haar ten dienste staan, even zoo min vermogen deze iets zonder het kapitaal der vermogenden. Zij zijn wederzijds van elkander afhankelijk, en al konde de betrekking, welke tusschen beide bestaat, opgeheven worden, zoude ons dit nog geenszins wenschelijk voorkomen, daar deze wederzijdsche afhankelijkheid de twee groote bestanddeelen der menschheid vereenigt, en een geheel vormt, krachtig en weldadig, welks deelen zwak en onvruchtbaar wezen zouden. Ten onregte worden derhalve

1) Zoo wordt in Rusland b. v. het hoofdgeld der lijfeygenen nog door de eigenaren van den grond betaald.

2) Die Lehre von den Steuern. p. 150.

worden vermogenden en behoeftigen niet zelden als elanders vijanden voorgesteld: want indien beide hunne belangen wel inzien, zullen zij elkander wederzijds ondersteunen en vrienden zijn, daar zij elkander niet kunnen ontberen.

Nadat HOFFMANN verder de Pruisische hoofdelijke belasting, op welke wij later zullen terugkomen, beschreven en beoordeeld heeft, gaat hij voort met te betoogen, dat, ofschoon zij voor alsnog aan de verwachting niet beantwoordt, zij voor de toekomst echter de meest verblijdende uitzigten geeft. Wanneer de beschaving, zegt hij, meer zal zijn doorgedrongen, zal ook de arbeidende klasse het nut der belastingen leeren inzien, en zal men gaarne in de behoeften van den staat als in zijne eigene willen voorzien. De hatelijke afpersingen en dwangmiddelen zullen overbodig worden, wanneer de ingezetenen zullen begrijpen, dat, wanneer zij zich onttrekken, zij zich aan andere nog meer drukkende belastingen zullen blootstellen, welke hunne nijverheid zullen ondermijnen. Naarmate de gewillige opbrengsten toenemen, zullen de belemmeringen verminderen, welke er vereischt worden om zich van de behoorlijke inning der belastingen te verzekeren. De zwarigheden, welke eene billijke verdeling medebrengt, zullen verminderen, wanneer de onderlinge betrekkingen der ingezetenen zich meer zullen ontwikkelen. Eene progressieve verdeling van den last, die op de ingezetenen drukt, naar gelang van hun grooter of kleiner aandeel in de bescherming van den staat, is in naauw verband met hunne per-

soonlijke vrijheid en zelfstandigheid. Valsche schaamte en een ongepast eergevoel zullen daardoor worden voorgekomen, daar zij als het ware ieder zijne plaats in de maatschappij aanwijst. Er bestaat behoefte aan eene volkomene ontwikkeling der levensbetrekkingen, en al werkt eene valsche menschenliefde haar tegen, zoo mag men van de toenemende beschaving hopen, dat zij ons van eene valsche schaamte bevrijde 1).

Van welke eeuw HOFFMANN deze heerlijke vooruitzichten van onbaatzuchtige vaderlandsliefde, verlichting en vooruitgang verwacht, kunnen wij echter niet berekenen.

Gedurende de laatste tijden is de lust, uit eigene beweging in de behoeften van den staat te voorzien, eer verminderd dan toegenomen, en wanneer wij de klagten vernemen, welke dagelijks over de drukking der belastingen worden aangeheven, zoo bestaat er weinig grond om voor eerst te verwachten, dat men haar weldra uit eigene beweging, uit een gevoel van burgerplicht zal voldoen. De moeilijkheden, welke eene hoofdelijke belasting zoowel voor de regering, die haar moet invorderen, als voor de ingezetenen, die haar moeten opbrengen, in zich bevat, zijn zoo groot, dat zij steeds eene der meest gehate en minst opleverende wijze van belasting zal blijven.

Tot de hoofdelijke belastingen behoorde de *taille* in Frankrijk; welke geheven werd van allen, die niet tot den adel of de

1) HOFFMANN, die Lehre von den Steuern. p. 187.

geestelijkheid behoorden, of om de eene of andere reden eenen vrijdom van belasting hadden verkregen. Zij was tweeledig, namelijk de *taille réelle*, welke van den grond of andere bezittingen werd opgebracht, en de *taille personnelle*, die op alle zoogenaamde *taillables* gelegd werd. Eene afpersing zijnde, die in de middeleeuwen was opgekomen en door de grondheeren geheven werd, verviel zij weldra aan de kroon, toen de Fransche koningen de magt der baronnen en groote vasallen verminderd en zich alzoo het recht tot hare heffing toegeëigend hadden. In het begin werd zij slechts van tijd tot tijd opgebracht om in de dringendste behoeften te voorzien, doch KAREL VII voerde haar in 1440 als eene voortdurende belasting in tot onderhoud der staande legers, welke hij het eerst bezoldigde.

De wijze, waarop zij geheven werd, onderging vele veranderingen. In sommige provinciën werd zij alleen op de onroerende goederen gelegd en naar een kadaster verdeeld; doch in het grootste gedeelte van het rijk werd zij geheven naar den staat der personen, en alsdan geschiedde hare verdeling naar het vooronderstelde vermogen of wel naar het aantal landerijen, dat de onadelijken als pachters bebouwden. De edellieden, die hunne goederen zelve bestuurden, hadden recht op vrijstelling, doch onder zekere bepalingen 1). Deze versooning der edellieden nu vond

1) Zie BRESSON, Hist. Fin. de la France. I. 8.

haren oorsprong uit de omstandigheid, dat de *taille* was ingevoerd om den vorst in staat te stellen, een staand leger te onderhouden, hetwelk de legers der leenmannen zoude vervangen, en de landbouwers van den last, dat zij hunne heeren in den oorlog moesten ten dienste staan, verschoonde. De onmiddellijke leenmannen van de kroon bleven hiertoe evenwel verplicht, doch waren daarentegen van de betaling der *taille* bevrijd. Toen echter de staatsbehoeften aanzienlijk vermeerderden, werd in deze door eene verhooging der *taille* voorzien, zoodat het voorregt van vrijdom veel grooter werd, en de verschooning van tot het onderhoud der staande legers bij te dragen, tevens eene vrijstelling van andere belastingen werd. De vermogendste klasse bleef aldus geheel van de opbrengst der belasting bevrijd, die nu met hare volle zwaarte op de minderen drukte. Dit voorregt was voor de mindere klasse ondragelijk, vooral toen het niet meer uitsluitend voor den ouden adel bestemd was, tegen wien het volk altijd nog met eerbied opzag, maar later ook aan diegenen werd toegekend, die zich voor geld brieven van adeldom verschaft hadden. Voor hen, die van hare opbrengst verschoond waren, had dit voorregt evenwel weinig waarde; doch dit nam niet weg dat het in de oogen der minder vermogenden eene grove onbillijkheid bleef, daar juist zij, die ze met de minste bezwaren hadden kunnen voldoen, daarvan vrijgesteld waren. Hare drukking verschilde aanmerkelijk in onderscheidene provinciën, en zelfs in onderscheidene plaat-

sen; maar zelfs waar zij het ligtst was, bleef zij wegens de onmogelijkheid, haar met juistheid te verdeelen, eene groote grief.

Het geheele land was in een aantal *généralités*, en iedere *généralité* weder in een aantal *elections* verdeeld, en de verhouding, waarnaar de som voor iedere dezer bepaald werd, hing af van de verschillende rapporten, welke aan de vergadering omtrent het beter of minder slagen van den oogst en andere omstandigheden, waardoor de ingezetenen tot hare opbrengst in staat waren, werden ingediend.

Het was dezer vergadering evenwel onmogelijk eene juiste verdeeling in te voeren, daar zij zoowel door onkunde als door verkeerde waarnemingen en opgaven dikwijls misleid werd. De verhouding van hetgeen iedere *election* en iedere persoon afzonderlijk schuldig was, veranderde jaarlijks naar de omstandigheden, en deze werden door ambtenaren onderzocht, die altijd min of meer van den intendant afhankelijk waren, waardoor niet alleen onkunde, maar ook dikwijls vriendschap of partijdigheid eene billijke verdeeling in den weg stonden. Men was niet alleen onzeker omtrent hetgeen men moest opbrengen, voordat de verdeeling had plaats gehad, maar ook dan nog, wanneer zij reeds was bepaald: want, indien iemand belast was, die reden tot vrijstelling had, of te hoog was aangeslagen, of indien een der schatpligtigen insolvent werd, of zelfs indien zulks het geval was met hem, die door de

gemeente als inzamelaar was aangesteld, en voor wien zij aansprakelijk was, zoo had er eene nieuwe verdeling plaats. Viel het den ontvanger nu wat moeilijk, het te kort komende over de geheele gemeente te verdeelen, zoo wees hij slechts vijf of zes van de meest gegoede schatplichtigen aan, die verplicht waren daarin te voorzien, en om deze schadeloos te stellen, had er weder eene nieuwe verdeling plaats, welke derhalve altijd hooger was dan hetgeen de *taille* bedroeg in het jaar, waarin zij was opgelegd.

Bij de verdeling nu nam men niet de pacht in aanmerking, welke door de landlieden werd opgebracht, maar de vooronderstelde waarde der landerijen, waardoor zij werden uitgelokt, al konden zij deze verbeteren, dieren en gereedschappen van eene mindere soort te gebruiken, en alzoo eene armoede voor te wenden, die den last hun opgelegd wel is waar een weinig verminderde, doch op de ontwikkeling en verbetering van den landbouw eenen hoogst nadeeligen invloed had 1).

---

1) »As the *taille*,» zegt A. YOUNG, »was professedly levied according to every one's substance, it had the mischievous effect of all *equal* land-taxes, even when levied with honesty; for a farmer's profit, his success, his merit was taxed exactly in proportion to the quantum; a sure method of putting a period to the existence of either profit, success, or merit. The farmers are really poor, or apparently poor, since a rich man will affect poverty to escape the rise of a tax,

Daar zij den landbouw aldus benadeelde, vreesde men teregt dat vele landlieden hunne akkers zouden verlaten, zich op eenen anderen tak van nijverheid toeleggen, en derhalve het bedrag der belasting zouden doen verminderen. Om dit evenwel voor te komen, zoo waren zij gehouden, wanneer zij zich naar eene andere minder belaste provincie of ook wel naar de stad met der woon begaven, gedurende zekeren tijd na hun vertrek de *taille* der verlatene hoeven te blijven betalen; doch de armoede waartoe de landbouwers vervielen, ontnam aan deze wet hare uitwerking: want van hen, die uit armoede hunne hoeven hadden verlaten, kon men niets meer verwachten. Aldus nu geraakten geheele streken onbebouwd, en bragten bij gevolg ook geene belasting op.

Daar de *taille* slechts van die landerijen geheven werd, die aan de mindere standen toebehoorden, zoo lag er in de

which professes to be in proportion to his power of bearing it: hence poor cattle, poor implements and poor dunghills, even on the farms of men, who could afford the best. What a ruinous and detestable system; and how surely calculated to stop the current of public wealth 1)." (Travels in France. vol. I. p. 405).

1) Ook SULLY, COLBERT, VAUBAN EN TURGOT zagen het nadeelige dezer belasting in, doch hunne meer verlichtedenk wijze vond bij hunne bevooroordeelde landgenooten en de hebzuchtige edelen weinig ingang, en er was eene omwenteling noodig, die het volk met geweld de regten zich deed toeëigenen, waarom het vroeger te vergeefs verzocht had.

mene juistheid hierin te geraken, werd er besloten tot de vervaardiging van een kadaster, dat 30,000,000 franken aan den staat kostte, doch voor als nog onvoleindigd is gebleven, vooral ten gevolge der tegenkantingen, welke het ondervindt van de zijde van hen, die bij de thans bestaande verdeling minder zwaar dan de overige getroffen worden, en voor wie eene betere verdeling derhalve geenszins wenschelijk te beschouwen is. Voor zooverre het evenwel is afgewerkt, zijn de verschillende waarden der landgoederen met meer naauwkeurigheid bekend geworden, en ziet de regering zich in staat gesteld, den last der ingezetenen met meer billijkheid te verdeelen. In 1821 bepaalde zij dat er voortaan geene verandering meer in de verdeling tusschen de verschillende departementen zoude worden toegelaten, en dat het kadaster strekken zoude, om de door ieder departement verschuldigde quota met meer naauwkeurigheid over de inwoners te verdeelen. De invoering der *contribution foncière* was voor Frankrijk eene wezenlijke weldaad, daar zij den last der staatsbehoeften meer gelijk deed dragen, aan de schatkist meer dan de gehate *taille* opleverde, de kosten van invoering tot op de helft verminderde, en een einde maakte aan den naijver, waarmede de lagere klassen de bevoorregte beschouwden. De hoofdsom dezer belasting is vastgesteld, en wordt alleen gewijzigd door de zoogenaamde *centimes additionnels*, welke van deze hoofdsom worden afgetrokken of er bijgevoegd. Het is evenwel

te betreuren, dat dit billijk stelsel niet geheel is ten uitvoer gelegd: want, ofschoon de som voor het departement is vastgesteld, zoo blijft die voor iedere persoon overgelaten aan het goedvinden der plaatselijke besturen, waardoor zij onzeker is en aanleiding geeft tot willekeur en misbruiken 1).

In Pruisen 2) werd ook reeds vroeger een hoofdgeld van de ingezetenen geheven, doch dit was van weinig belang. De steden hieven accijnsen van bijna alle levensmiddelen, en aan het platte land werden grondlasten opgelegd, terwijl het ook in de stadsbelastingen deelde, voor zoo verre de boeren uit de stad hunne benoedigheden haalden. Zij, die op het land stads-ambachten uitoefenden, moesten daarvoor een' vasten accijns (*Fix-accise*) opbrengen, tot vergoeding van hetgeen daardoor aan de stad ontviel. Na den vrede van Tilsit werd zonder onderscheid over het geheele

1) In 1837 was de hoofdsom, waarop de contribution foncière bepaald was . . . . . fr. 155,200,083
waarvan de belasting op landerijen . . . . . » 123,005,340
en die op huizen en gebouwen . . . . . » 32,194,743
bedroeg. Met bijvoeging der *centimes additionnels* beliep de geheele opbrengst . . . . . fr. 263,239,065

De belasting gelegd zijnde op 49,621,769 bunders land, zoo was zij voor ieder bunder . . . . . fr. 4,20
en daar zij over 6,775,236 gebouwen verdeeld was, voor ieder gebouw . . . . . fr. 8,05

2) Zie HOFFMANN die Lehre von den Steuern. p. 150—185.

menne juistheid hierin te geraken, werd er besloten tot de vervaardiging van een kadaster, dat 30,000,000 franken aan den staat kostte, doch voor als nog onvoleindigd is gebleven, vooral ten gevolge der tegenkantingen, welke het ondervindt van de zijde van hen, die bij de thans bestaande verdeling minder zwaar dan de overige getroffen worden, en voor wie eene betere verdeling derhalve geenszins wenschelijk te beschouwen is. Voor zooverre het evenwel is afgewerkt, zijn de verschillende waarden der landgoederen met meer naauwkeurigheid bekend geworden, en ziet de regering zich in staat gesteld, den last der ingezetenen met meer billijkheid te verdeelen. In 1821 bepaalde zij dat er voortaan geene verandering meer in de verdeling tusschen de verschillende departementen zoude worden toegelaten, en dat het kadaster strekken zoude, om de door ieder departement verschuldigde quota met meer naauwkeurigheid over de inwoners te verdeelen. De invoering der *contribution foncière* was voor Frankrijk eene wezenlijke weldaad, daar zij den last der staatsbehoeften meer gelijk deed dragen, aan de schatkist meer dan de gehate *taille* opleverde, de kosten van invoering tot op de helft verminderde, en een einde maakte aan den najver, waarmede de lagere klassen de bevoorregte beschouwden. De hoofdsom dezer belasting is vastgesteld, en wordt alleen gewijzigd door de zoogenaamde *centimes additionnels*, welke van deze hoofdsom worden afgetrokken of er bijgevoegd. Het is evenwel

te betreuren, dat dit billijk stelsel niet geheel is ten uitvoer gelegd: want, ofschoon de som voor het departement is vastgesteld, zoo blijft die voor iedere persoon overgelaten aan het goedvinden der plaatselijke besturen, waardoor zij onzeker is en aanleiding geeft tot willekeur en misbruiken 1).

In Pruisen 2) werd ook reeds vroeger een hoofdgeld van de ingezetenen geheven, doch dit was van weinig belang. De steden hieven accijnsen van bijna alle levensmiddelen, en aan het platte land werden grondlasten opgelegd, terwijl het ook in de stadsbelastingen deelde, voor zoo verre de boeren uit de stad hunne benoodigheden haalden. Zij, die op het land stads-ambachten uitoefenden, moesten daarvoor een' vasten accijns (*Fix-accise*) opbrengen, tot vergoeding van hetgeen daardoor aan de stad ontviel. Na den vrede van Tilsit werd zonder onderscheid over het geheele

1) In 1837 was de hoofdsom, waarop de contribution foncière bepaald was . . . . . fr. 155,200,083
waarvan de belasting op landerijen . . . . . » 123,005,340
en die op huizen en gebouwen . . . . . » 32,194,743
bedroeg. Met bijvoeging der *centimes additionnels* beliep de geheele opbrengst . . . . . fr. 263,239,065

De belasting gelegd zijnde op 49,621,769 bunders land, zoo was zij voor ieder bunder . . . . . fr. 4,20
en daar zij over 6,775,236 gebouwen verdeeld was, voor ieder gebouw . . . . . fr. 8,05

2) Zie HOFFMANN die Lehre von den Steuern. p. 150—185.

land eene gelijke belasting ingevoerd, waaronder die op het gemaal gelegd vooral belangrijk was. De molens werden daarbij onder het opzigt der regering gesteld, en een streng verbod werd op het gebruik van den handmolen gelegd. Dit verbod was reeds vroeger ingevoerd, doch zeer slecht nagekomen, vooral op plaatsen, welke ver van de molens gelegen waren, en waar dus de landman minder tijd verloor door zijn graan met den handmolen te malen, dan wanneer hij het heen en terug naar de molen moest zenden. De strengheid van het verbod en het voordeel, dat zijne ontduiking aanbragt, deden de boeren nieuwe middelen uitvinden, het koren in vijzels te stampen of het met water tot deeg te weeken, hetgeen aanleiding gaf, dat de lastige en gehate belasting op het gemaal eindelijk werd afgeschaft en door eene hoofdelijke werd vervangen. Deze werd op een' halven *thaler* (f0,90) voor iederen mensch boven de twaalf jaren bepaald, en was voor alle ingezetenen gelijk, uitgenomen de minvermogenen, waartoe een vierde der bevolking boven de twaalf jaren gerekend werd, dat van hare opbrengst verschoond bleef 1).

De kostbare en langdurige oorlogen, waarin de Pruissische staat na dien tijd tot aan het jaar 1815 gewikkeld werd, hadden de staatschulden met 200,000,000 *thaler* vermeerderd, terwijl de toegenomene beschaving en het staatkundig gewigt van den staat eene meer kostbare staats-huishouding noodzakelijk maakten.

1) HOFFMANN, die Lehre von den Steuern. p. 152.

De meest verschillende belastingen werden nu uitgedacht, en op allerlei wijzen trachtte men de behoeften der regering te ontmoet te komen.

In 1818 werd er eene belasting op den invoer van vreemde waren gelegd, welke tevens dienen moest om de inlandsche nijverheid te bevorderen. In 1819 werden de dranken belast. In 1820 werd het zout-monopolie ingevoerd, benevens eene belasting op beroepen, terwijl de grondlasten voor iedere streck afzonderlijk geheven werden. In 1822 kwam daarbij nog eene belasting op de zegels. Doch alle deze maatregelen waren ontoereikend, daar de behoeften van den staat zijne inkomsten nog wel 8,000,000 *thaler* overtroffen, en het eenige middel, om zich uit deze ongelegenheid te redden, scheen daarin gelegen te zijn, dat men de hoofdelijke belasting ook tot de nieuwe provinciën uitstrekte. Deze telden in 1820 11,250,000 inwoners, waarvan er bijna 8,000,000 boven de 12 jaren oud waren, zoodat eene belasting van eenen halven *thaler* per hoofd, 4,000,000 *thaler* (*f* 7,000,000) zoude moeten opbrengen. Ofschoon nu vele armen wel niet in staat zouden zijn haar op te brengen, zoo meende men evenwel door eene progressieve belasting, die vooral op de meervermogenden zoude drukken, zijn doel te kunnen bereiken.

Het drukke verkeer in de groote steden maakte hare heffing evenwel hoogst bezwaarlijk, zoodat zij aldaar door eene belasting op het geslacht en het gemaal vervangen werd, waarin het volk genoeg nam, omdat het aan eene

belasting op verbruik gewoon was en de hoofdelijke belasting wegens hare nieuwhed vreesde. Hoewel slechts een zevende gedeelte der bevolking in de belasting op het geslacht en het gemaal deelde, zoo bragt deze echter wel een vierde gedeelte der benoodigde gelden op, wegens de meerdere welvaart, welke er in de steden gevonden werd. Zoo veel zulks doenlijk was, trachtte men ook de drukking der belastingen meer gelijkmatig te verdeelen, doch reeds vier vijfde gedeelten daarvan waren vastgesteld, en de hoofdelijke belasting kon dit verschil moeilijk wegnemen, ten zij ieder zooveel minder aan deze betaalde, als hij door gene meer gedrukt werd.

De bezwaren echter, welke deze gelijkmatige verdeling moest medebrengen, lagen nog versch in het geheugen, daar men ze zoowel bij de buitengewone belastingen in Pruisen als in Engeland ten tijde van den oorlog had leeren kennen. De vermogenden waren door de hoofdelijke belastingen reeds daarom hooger belast, dat zij aan hunne arbeiders hoogere loonen moesten uitkeeren, en men zag zich derhalve genoodzaakt vooral den middel-stand daarvoor aan te spreken. In aanmerking nemende dat de welvaart der huisgezinnen geenszins in verhouding van het aantal hunner leden toeneemt, zoo besloot men de nieuwe belasting niet bij ieder hoofd, doch bij ieder huisgezin te verdeelen, maar verkreeg bij een naauwkeurig onderzoek slechts een aantal van 3,500,000 huisgezinnen, waardoor men, volgens den vroeger aangenomen maatstaf, nog

2,000,000 *thaler* jaarlijks te kort kwam. Deze nu trachtte men bij de meervermogenenden te vinden, daar er geen ander middel overbleef.

Tot maatstaf der nieuwe belasting werd niet, gelijk in Engeland, het wezenlijk of vermoedelijk inkomen, maar het uiterlijk leven, de stand, dien ieder ingezeten in de maatschappij vervulde, genomen. Ofschoon het laatste ligter dan het eerste in het oog valt, zoo was het der regering toch nog zeer moeilijk, vaste kenteekenen aan te nemen, waarnaar de stand kon worden beoordeeld, vooral bij de meer vermogende klassen, waar eene hoogere wijze van leven zich op zoo vele verschillende wijzen kan openbaren. Willekeurige en onzekere bepalingen daaromtrent veroorzaken onbillijkheid, terwijl eene al te uitvoerige onderscheiding der kenteekenen ligtelijk tot twijfelingen en ongegronde klagten aanleiding geeft. Men gaf evenwel op de talrijke verschillende betrekkingen, welke de maatschappelijke zamenleving oplevert, te weinig acht, en lette slechts op de groote afdeelingen, die zij aan ons oog vertoont, doch welke geene naauwkeurige grenzen hebben, zoodat het dikwijls moeilijk te bepalen is, tot welke de eene of andere persoon behoort. Het is dus bezwaarlijk, vaste cijfers tot afbakening der verschillende standen aan te nemen.

De verteeringen, welke ieder zich veroorlooft te maken, of welke hij tot instandhouding van zijn huisgezin noodwendig keurt, naauwkeurig te berekenen, is vol-

strekt onmogelijk, en wanneer zulks bij een naauwlettend onderzoek, waaraan niets ontglippen kon, mogelijk was, zoo zouden eindelijk de kosten van administratie meer dan de opbrengst der belasting zelve bedragen.

De wet, welke door de Pruissische regering den 30 Mei 1820 werd ingevoerd, was veel te oppervlakkig en willekeurig. Zij stelde slechts vier klassen, waarin alle ingezetenen verdeeld werden. In de eerste klasse moest elk huisgezin maandelijks *twee*, in de tweede *één*, in de derde *één* *derden*, in de vierde *één* *vierentwintigsten thaler* opbrengen, terwijl in deze laatste klasse nooit meer dan drie personen uit hetzelfde huisgezin iets behoeften te betalen, en kinderen onder de veertien jaren vrij waren, omdat deze doorgaans vóór dien tijd het ouderlijk huis gerekend werden te verlaten, tenzij hunne gebreken of die hunner ouders hen daaraan langer gebonden houden. Al spoedig liet zich de behoefte aan eene meer naauwkeurige verdeling gevoelen, doch de bijvoeging van eene hoogste klasse van *vier thaler* 's maands en eene middelste van *één zesden thaler* bleef onvoldoende. Groot waren de klagten over deze belasting. De vermogenden beschouwden zich als te veel gedrukt, terwijl de regering hen nog zwaarder belasten wilde. Eerzucht spoorde de ingezetenen aan om in eene hoogere klasse te leven, doch hunne geldelijke belangen deden hen met weersin den last dragen, die aan deze hoogere wijze van leven verbonden was. Velen uit eenen lageren stand werden

als verkwisters, velen uit hoogeren stand als gierigaards beschouwd, ofschoon de eersten vermogend, de laatsten behoeftig waren. De wijze van leven toch is niet altijd een zekere maatstaf, waarnaar men kan afmeten, of iemand tot het dragen der belastingen in staat is, omdat dikwijls de betrekking, waarin men zich geplaatst ziet, of de familie, waartoe men behoort, iemand nopen om op eenen hoogeren voet te leven, dan zijne geldmiddelen hem inderdaad toelaten. De wet van 1820, welke overgangen voor de middelste klassen veel te groot waren, werd dan ook reeds door die van 5 Sept. 1821 gewijzigd, welke vier nieuwe klassen invoerde met drie onderafdeelingen; en op verzoek der Rijnprovinciën, het progressieve stelsel nog verder uit te breiden, werd er voor deze achtien onderafdeelingen in 1830 ingevoerd, terwijl door de verordeningen van 21 April 1827 en 18 Junij 1828 bepaald werd, dat allen boven de zestig en onder de zestien jaren in de laagste klasse, even als alle militairen en personen in liefdadige gestichten, van de opbrengst der belasting bevrijd zouden zijn.

Deze hoofdelijke belasting, welke door zes zevende gedeelten der bevolking, dat is door 11,000,000 menschen, werd opgebracht, bedroeg 7,000,000 *thaler*, weshalve zij voor ieder' ingezeten' 0,6 *thaler* ongeveer gemiddeld beliep, terwijl de verhouding van de opbrengst der vier klassen onderling voor de eerste $3\frac{1}{2}$, voor de tweede 17, de derde 36, de vierde $43 \frac{0}{100}$ bedroeg; zoodat de laag-

ste klasse, niettegenstaande dat zij zoo aanzienlijk minder dan de andere belast was, en er zoo vele personen van waren vrijgesteld, evenwel bijna de helft der belasting opbragt. Hare opbrengst neemt nog jaarlijks toe door de aanhoudende vermeerdering der bevolking, en, ofschoon die der hoogere klassen eer vermindert dan toeneemt, zoo levert de belasting evenwel jaarlijks meer en meer op, doch niet in dezelfde verhouding als de bevolking, welke in 18 jaren 22 % is vermeerderd, terwijl de opbrengst der belasting slechts met $5\frac{1}{2}$ % is verhoogd. HOFFMANN meent dit verschijnsel niet aan mindere welvaart, maar aan de vrijstellingen der regering omtrent de mindere klassen te moeten toeschrijven. Doch wanneer de opbrengst der hoogere klassen afneemt, die der minderen vermeerdert, moet dit ongetwijfeld een gevolg zijn, óf van de onevenredige vermeerdering der lagere klassen, welke tot armoede leidt, óf van de verminderingen, die men aan de hoogere klassen inwilligt, en welke zij ten koste hunner meer behoeftige landgenooten verkrijgen.

Met regt had men meer naauwkeurige en talrijke afdeelingen gewenscht, doch verkeerdt had men gemeend, dat daardoor de vermogenden zwaarder belast, de behoeftigen verligt, en de opbrengsten der belasting meer productief zouden geworden zijn, daar de uitkomst juist het tegendeel geleerd heeft. In de Rhijn-Provinciën, waar de meeste afdeelingen waren, betaalde de vierde klasse naar evenredigheid een grooter aandeel dan in de andere provinciën.

De gemiddelde opbrengst was daar voor ieder hoofd slechts 0,55 *thaler*, terwijl die in de overige streken 0,6 *thaler* bedroeg, hetgeen een verschil maakt van $9\frac{1}{2}\%$. De oorzaak hiervan ligt daarin, dat door het grootere aantal afdeelingen ook meer menschen in de vierde klasse gebragt waren, en ofschoon van de rijken veel meer werd afgevorderd, zoo woog dit niet genoegzaam op tegen het kleine aantal personen, die in hunne klasse vielen.

De werkelijke opbrengst der belasting blijft altijd minder dan zij te voren geschat is geworden. Er komen wel elken dag nieuwe belastingschuldigen bij, doch ook dagelijks wordt hun getal door sterfte of armoede verminderd, en het laatste komt doorgaans ligter tot kennis der regering dan het eerste, daar ieder zich zoekt te verontschuldigen, en weinigen zich vrijwillig aanbieden. Jaarlijks was in Pruisen deze opbrengst gemiddeld 3% te hoog berekend.

Bij ons worden thans geene hoofdelijke belastingen meer opgebragt, en zelfs in vroegere tijden waren zij hoogst zeldzaam. Wij vinden evenwel gewag gemaakt van een hoofdgeld, dat in het jaar 1622 is vastgesteld om in de behoeften van den oorlog tegen Spanje te voorzien. Wij lezen namelijk in het placaat van 29 September van dat jaar: „Zoo ist, dat wy by desen eenen yegelyk, hy zy present ofte absent, expresselick ondonneren ende lasten, dat sy binnen een Maent naer de publicatie van desen, doen opteyckenen de Namen van hare eygen Hoofden,

mitsgaders de Hoofden van hunne Huysvrouwen ende Kinderen, Boden, Dienaren, ende alle andere Persoonen, daerover sy ghesach ofte administratie hebben, op peyne, indien sy 't selve binnen de Maent niet doen, van te verbeuren op elck Hooft vier gulden ende een Maent langer wachtende, te verbeuren op elck Hooft vyfentwintich gulden 1)."

Veel overeenkomst met de Pruissische *Klassensteuer* had het *Familie-geldt*, welke belasting den 28 Mei 1715 is ingevoerd, nadat men haar reeds vroeger onderscheidend malen had voorgesteld. Hierbij werd ook de *verteering* in aanmerking genomen, en het progressieve stelsel ingevoerd.

De Familiën ofte taxable Persoonen werden geformeert in neegen distincte classes 2).

Namelijk:	gulden.	gulden.	gulden.
<i>Eerste classis</i>	van 10,000 en daarboven		200—0—0
<i>Tweede classis</i>	» 7,500 tot 10,000		150—0—0
<i>Derde classis</i>	» 5,000 » 7,500		100—0—0
<i>Vierde classis</i>	» 4,000 » 5,000		80—0—0
<i>Vijfde classis</i>	» 3,000 » 4,000		60—0—0
<i>Sesde classis</i>	» 2,000 » 3,000		40—0—0
<i>Seevende classis</i>	» 1,500 » 2,000		20—0—0
<i>Aghtste classis</i>	» 1,000 » 1,500		10—0—0
<i>Neegende classis</i>	» 500 » 1,000		5—0—0

1) G. Placaat Boek. I. bl. 1540.

2) G. Placaat Boek. V. bl. 1015. Zie verder ENGELS, *Gesch. der Bel. in Ned.* bl. 163.

BELASTING OP WERKLOONEN.

Voordat wij tot de beschouwing eener belasting op werkloonen overgaan, is het noodzakelijk te onderzoeken, door welke oorzaken de prijs der loonen geregeld wordt.

Deze namelijk is tweecörlei. Hij is een *natuurlijke prijs*, dat is, bedraagt zooveel als de arbeider noodig heeft om zich zelve en zijn huisgezin te onderhouden, of wel een *marktprijs*. De eerste regelt zich alleen naar den prijs der levensmiddelen, doch de laatste, die tegelijk de werkelijke is, verschilt daarvan veelal aanzienlijk, en is dikwijls lager, waaruit zich de ellendige toestand en de merkbare teruggang der arbeidende klassen in vele landen laat verklaren.

De marktprijs nu regelt zich aanvankelijk naar de vraag en het aanbod van werklieden, en is derhalve hooger of lager naarmate hun aantal in verhouding tot het werk gering of overvloedig is. Doch hij staat ook met den prijs der levensmiddelen in verband 1). PUCHANAN beweert dat de laatste hierop geenen invloed heeft, en dat het alleen de behoefte aan werklieden is, welke den prijs van hun loon bepaalt 2). Al stijgen de levensmiddelen in prijs, zegt hij,

1) Dit heeft echter slechts betrekking op die werklieden, die genoodzaakt zijn voor een *minimum* te arbeiden. Doorgaans toch wordt de arbeid wegens zijne kunst of onaangenaamheid hooger beloond dan de nooddrift vereischt.

2) »It is clear that the price of labour has no necessary

zoo wordt de fabrikant daardoor nog niet in staat gesteld om aan zijne werklieden een hooger loon uit te keeren. Hij geeft hun de keus van óf uit zijne werkplaats ontslagen te worden, óf voor hetzelfde loon hunne dienst te blijven vervullen, en de ongelukkige arbeider is wel genoodzaakt het laatste te kiezen, wil hij niet geheel zonder werk en dus ook zonder verdiensten blijven, en aldus zich zelve met zijn huisgezin aan armoede zien blootgesteld. Daar toch het loon van den werkman nooit is boven hetgeen hij volstrekt noodig heeft, zoo moet de verhoogde prijs der behoeften hem een gedeelte van het noodige onthouden en dus gebrek doen lijden.

Deze redenering is echter onjuist. Wanneer de arbeidende klasse in eenen toestand van gebrek aan het noodige verkeert, moet zij onvermijdelijk verminderen: want, indien zij niet vermindert, zoo is dit een bewijs dat zij van minder bestaan kan, dan zij tot hiertoe gedaan heeft, en dat dus de vroegere mindere levensmiddelen haar meer genot verschaften, dan zij tot haar onderhoud behoefde. Wanneer nu het aantal werklieden vermindert, zoo vermeedert de behoefte aan

---

connexion with the price of food, since it depends entirely on the supply of labourers compared with the demand." BRICHANAN, Observations on the subjects treated in Dr. SMITH'S Inquiry etc. p. 59.

Zie verder MALTHUS, Essai sur le principe de population. I, 34. III. 201.

hen, en deze verhoogt wederom den prijs hunner loonen. Zelfs dan, wanneer de verhoogde prijs der levensmiddelen de arbeiders slechts in zoo verre drukt, dat zij hen noodzaakt zich in hunne uitgaven te bekrimpen, al heeft dit ook nog geene vermindering door sterfte ten gevolge, wordt de prijs der loonen hierdoor verhoogd: want, ofschoon hunne daghuur niet verhoogd wordt, zoo betaalt hij, die hen in zijn werk heeft, hunnen arbeid duurder door het slechtere werk, dat zij hem daarvoor leveren. Het lijdt geen twijfel, dat de Engelsche werklieden meer en beter werk verrigten dan de onze, en de loomheid, waarvan men de laatsten beschuldigt, is gewis gedeeltelijk toe te schrijven aan het mindere voedsel ende meer bekrompene levenswijze, waarmede zij zich moeten tevreden stellen.

Duurte van levensmiddelen is dus altijd eene wezenlijke ramp, daar zij een aantal werklieden aan nijpende armoede blootstelt en voor de nijverheid minder geschikt maakt. Is deze duurte der levensmiddelen slechts tijdelijk, zoo zullen de arbeiders zich voor eenigen tijd met hetzelfde loon tevreden stellen, en trachten door eene bekrimping hunner dagelijksche behoeften hun leven te rekken, totdat een ruimere voorraad hunne vroegere welvaart herstelt; doch is zij voortdurende, zoo moeten zij onvermijdelijk uitsterven: want die door het drukkende der armoede niet aanstonds bezwijken, derven evenwel de middelen om hunne kinderen behoorlijk op te voeden,

waarvan de meesten door gebrek aan onderhoud en verzorging weldra hun graf vinden.

De verschillende wijze, waarop het loon aan de werklieden wordt uitbetaald, heeft hierop ook eenen gewichtigen invloed. Worden zij namelijk bij den dag of bij de week betaald, zoo is het hun onmogelijk, zelfs bij verdubbelden ijver, de verhouding tusschen hun loon en den prijs hunner behoeften te herstellen; doch wordt het loon hun uitgekeerd naarmate van de voorwerpen, welke zij vervaardigen, zoo zal het hun dikwijls door toenemende vlijt en inspanning of ook wel door nuttige uitvindingen gelukken, meer voort te brengen en zich daardoor eene ruimere belooning te verschaffen. Doch ook hiervoor bestaat eene grens: want, wanneer de loonen tot hunnen laagsten trap zijn afgedaald, zoodat de werklieden zich niet langer verschaffen kunnen hetgeen tot onderhoud hunner krachten noodwendig is, dan wordt hun ten eenemale de gelegenheid benomen van hunne armoede te boven te komen. Onze hoogleeraar MULDER toch heeft op natuurkundige gronden bewezen, dat het den mensch onmogelijk is, eenen arbeid te verrigten, die met zijne voeding niet evenredig is 1).

Wonen de arbeiders niet afzonderlijk, maar maken zij

---

1) »Ik noem het schrale diët van onze polyphagen eene der oorzaken van gebrek aan fysieke en intellectuele kracht.»
MULDER, de Voeding in Nederland, p. 61.

een gedeelte van het huisgezin huns meesters uit, zoo treft de duurte der levensmiddelen alleen hunne meesters: want onthouden deze hun datgene, wat zij tot onderhoud hunner krachten behoeven, zoo kunnen zij zich verzekerd houden dat zij ook minder werk zullen kunnen verrigten. Onze welgestelde boerenlieden althans, die hunne belangen wel inzien, zijn er doorgaans op gesteld dat hunne knechts behoorlijk gevoed worden.

Het is een treurig verschijnsel van onzen tijd, dat de marktprijs der loonen dikwijls lager is, dan hij behoorde te zijn om in de nooddrift der werklieden te voorzien. De prijs van het koren kan in den tijd van eene maand somtijds verdriedubbeld worden, doch die der loonen heeft vele jaren noodig om zich in dezelfde mate te verheffen. Het is wel niet te ontkennen dat de werkloonen zich langzamerhand even als de prijzen der nooddrift hebben verhoogd, en dat zij nu veel hooger zijn dan vroeger, zoodat dezelfde inspanning thans nagenoeg met dezelfde waarde beloond wordt als ten tijde onzer voorouders, doch de geweldige schokken, welke eene plotselijke schaarschte, die door geene verhoogde loonen werd opgewogen, aan de maatschappij gegeven heeft, hebben dikwijls de treurigste tooneelen van armoede opgeleverd. En ofschoon na eenigen tijd het evenwigt tusschen den prijs der levensmiddelen en dien der loonen zich herstelde, zoo heeft dit tijdsverloop van schaarschte intusschen duizenden in ellende gedompeld.

Kon men met juistheid bepalen, welke levensmiddelen volstrekt noodzakelijk waren om het bestaan der arbeiders te verzekeren, dan zoude de prijs van het loon nooit onder den prijs dier voorwerpen kunnen dalen, zonder dat een gedeelte der arbeidende klasse werd uitgeroeid. Doch er bestaat daarvoor geen vaste maatstaf, en het wekt dikwijls onze verwondering, wanneer wij meenen dat de behoeften der armen reeds tot hare uiterste geringheid zijn gebragt, te zien, hoe zij ook dan nog hun leven rekken kunnen, ofschoon de duurte zelfs deze geringe nooddrift vermindert. De behoeften zijn echter zeer verschillend naar de luchtstreek, de gewoonten en welvaart der ingezetenen. Men vergelijke slechts de behoeften van eenen Engelschen arbeider, die het gebruik van brood en vleesch als onmisbaar voor zijn onderhoud beschouwt, bij die van eenen Ier, die zich met aardappelen, of van eenen Indiaan, die zich met rijst tevreden stelt. Een Siciliaan zoude zich rijk en gelukkig achten, wanneer hij dagelijks deel konde nemen aan den disch, die door onze arbeiders als naauwelijks toereikend wordt aangezien.

Zelfs wordt in de onderscheidene provinciën van ons vaderland dit verschil waargenomen. Terwijl de arbeider der Veluwe zich niet schaamt barvoets zijnen akker te bebouwen, ziet men in de provincie Holland weinig arbeiders, die niet van kousen en schoenen voorzien zijn. Het verdient intusschen onze opmerking, dat terwijl de arbeidende klasse tegenwoordig beter gekleed is

dan vroeger, en haar toestand in dit opzigt derhalve verbeterd is, zij daarentegen over het algemeen minder goed gevoed wordt. Wij meenen dit verschijnsel vooral daaraan te moeten toeschrijven, dat de fabrieks-nijverheid in de laatste jaren zulke aanmerkelijke vorderingen gemaakt heeft, waardoor de prijs der kleedingstukken aanzienlijk gedaald is, terwijl daarentegen de landbouw zich niet in die mate ontwikkeld heeft, als voor de vermeerdering der bevolking vereischt werd.

Een overvloedig aanbod van werklieden doet in het begin hunne loonen in prijs verminderen, al heeft ook de hoogere prijs der levensmiddelen hunne behoeften vermeerderd; doch wij zouden ons bedriegen, zoo wij aan den anderen kant meenden dat de verhooging der loonen het aanbod van werk terstond zoodanig vermeerderd, dat daardoor het verhoogde loon zoude opgewogen worden. Wanneer de meerdere welvaart der werklieden hunne huwelijken bevordert en hun aantal doet toenemen, zoo duurt het nog achttien of twintig jaren, eer de nieuwgeborenen met de bestaande werklieden kunnen wedijveren. Hun aanbod wordt dus niet terstond vermeerderd, tenzij door den aanvoer van vreemdelingen, die, uitgelokt door den hoogen prijs, waarmede de arbeid elders beloond wordt, hun vaderland vaarwel zeggen, om zich bij vreemden eene grootere welvaart te verzekeren, in de behoefte aan werklieden voorzien worde.

MALTHUS oordeelt dat de vermindering der loonen slechts aan de arbeiders zelve te wijten is, daar zij, wan-

neer zij elkander onderling wel verstonden, den prijs der loonen zeer wel konden regelen, door slechts zooveel minder arbeid aan de markt te brengen, totdat de behoefte aan handwerkslieden hunne loonen tot eenen bepaalden prijs verhoogde. Doch dit handwerkslieden-verbond zoude zich niet alleen tot eene zekere stad of tot een zeker land bepalen, maar zich over de geheele aarde uitbreiden moeten: want, zoodra de loonen in één land aanmerkelijk verhoogd waren, zoude zijne nijverheid met de overige landen niet langer kunnen wedijveren, geheel te niet gaan, en de bron van werk uitdroogen. Daarenboven is eene geregelde vereeniging van onbeschaafde lieden, die najverig jegens elkander, omdat zij denken dat hunne belangen wederzijds in strijd zijn, elkander dagelijks eenig voordeel zoeken af te vangen, ondenkbaar. Ieder van hen denkt en handelt slechts voor zich zelve, en zoo offeren zij dikwijls zich ten behoeve van het algemeen op, wanneer dit door hunne schrale belooning zich ligter de voortbrengselen van hunnen arbeid kan verschaffen. De nood dwingt hen hunne diensten zoo goedkoop mogelijk af te staan, en de vrees voor volslagen gebrek is de oorzaak van de armoede, waarin zij zich gedompeld zien, daar zij, om maar iets te verdienen, hun werk doorgaans tegen een te laag loon aanbieden. Dewijl zij niet in de toekomst vooruitzien, maar slechts voor den dag van heden zorgen, overspannen zij zich en gaan daardoor achteruit.

Zelfs al konden zij eene dergelijke vereeniging tot stand

brengen, zoo bleef hun toestand toch altijd nog ongunstig tegenover den kapitalist, dien zij tot het uitreiken van hoogere dagloonen zouden willen dwingen. Ziet deze dat hij zijne nijverheid door de hoogte der loonen niet langer met winst kan voortzetten, zoo houdt hij daarmede op, totdat de arbeiders hem hunne dienst weder tegen een lager loon komen aanbieden. Hij kan wachten met het voortzetten van zijn bedrijf, omdat hij buitendien de middelen bezit, waaruit hij zich, voor eenigen tijd althans, zijn onderhoud kan verschaffen. Doch de arbeider kan niet wachten: want zoodra hij ophoudt met werken, verdient hij niets, en zoo hij zich niet aan plundering of diefstal overgeeft, moet hij noodwendig van gebrek omkomen.

Ofschoon nu de laagte der werkloonen voor de arbeidende klasse verschrikkelijke gevolgen kan hebben, daar zij deze ontzenuwt, zedeloos maakt, en eindelijk door armoede en gebrek doet omkomen, zoo is het evenwel niet te vooronderstellen, dat eene verhooging der werkloonen altijd het middel is om hare welvaart te bevorderen. Doorgaans toch zullen zij, die zich aan die armoedige levenswijze gewend hebben, en tot nog toe nooit iets hebben overgehouden, even zorgeloos voor de toekomst blijven als voorheen, hoewel hun de gelegenheid wordt aangeboden, hunnen toestand voor het vervolg te verbeteren. Veelal zullen hunne meerdere verdiensten verkeerd worden aangewend, en eer tot hunne verdere ontaarding dan tot verbetering hunner levenswijze strekken.

Kunnen wij echter van eene verhooging der loonen niet altijd even gunstige uitkomsten verwachten, zeker is het dat het lot der arbeidende klassen bij den tegenwoordigen lagen prijs der loonen, in de meeste landen beklagenswaardig is, en dat het allezins wenschelijk is dat daarin eenige verandering plaats vinde. Is het niet zeker dat zij het hoogere loon tot haar nut zullen aanwenden, zoo hebben zij daartoe althans de gelegenheid. De mogelijkheid bestaat dat zij hare belangen wel inziende, de hoogere loonen tot eene betere voeding en tot voorziening in de toekomst zullen aanwenden; en is dit het geval, zoo zullen zij krachtiger worden, beter werk verrigten, en voor het vervolg mindere bezorgdheid verwekken. De zorgeloosheid der arbeidende klasse, die bij den tegenwoordigen prijs der loonen voor het vervolg niets meent te kunnen overhouden, doet voor de toekomst de grootste rampen verwachten. Verkeerd heeft men gemeend dat deze hoogere loonen de kosten van voortbrenging zullen verhoogen, en daardoor velen van het genot der voortbrengselen van nijverheid zullen verstoken blijven: want men heeft voorbijgezien dat men van hen, wier arbeid hoog beloond wordt, beter en meer werk verwachten kan dan van hen, wier verzwakte lichamen nauwelijks in staat zijn eenen ligten arbeid te verrigten.

Nadat wij aldus de natuur der werkloonen, de oorzaken hunner rijzing en daling en hunnen invloed op het lot der arbeidende klassen eenigzins getracht hebben op te helde-

ren, zullen wij verder pogen na te gaan, welke uitwerking eene belasting op werkloonen heeft, welk gedeelte der maatschappij door haar het meest gedrukt wordt, en in hoeverre zij dus als verwerpelijk of aanbevelenswaardig moet worden aangemerkt.

RICARDO 1) en SAY hebben lang getwist over de vraag of eene belasting op werkloonen gelegd, deze al of niet verhoogt, en met uitvoerige vertoogen getracht elkander wederzijds te overreden. RICARDO namelijk beweerde dat deze belasting den prijs der werkloonen moest verhoogden, omdat de behoefte aan werk, die hem anders regelt, dezelfde blijft. SAY betwijfelde dit laatste, en betoogde dat de hoogere prijs der loonen velen buiten de gelegenheid stelde van te laten arbeiden en daardoor de navraag naar arbeiders verminderde. RICARDO hernam, dat, indien zij den prijs der loonen niet verhoogde even als dien van alle andere waren, de bevolking zich niet zoude kunnen staande houden. Doch SAY zocht hem te overtuigen dat zijn betoog te absoluut was, en dat de werking eener belasting zich in vele rigtingen verspreide, zoodat men daarover geen bepaald oordeel konde vellen. Wordt er b. v. eene belasting gelegd op de vervaardiging van hoeden, dan zal deze noch alleen op den verbruiker, noch alleen op den fabrikant, noch alleen op den arbeider vallen; doch allen zullen haar

---

1) Zie Oeuvres Complètes de RICARDO, Principes de l'Éc. pol. chap. XVI.

voor een gedeelte dragen. De verbruiker zal zijn hoofdeksel iets duurder betalen, de fabrikant zich met eene kleinere winst tevreden stellen, en de arbeider zijn werk door eene geringere belooning betaald zien. Even zoo is het ook met eene belasting op de werkloonen. Hare drukking zal eenigermate over de verschillende klassen der maatschappij worden verdeeld; doch daar deze belasting een grooter kapitaal tot de uitoefening der nijverheid vereischt, omdat zij als eene verzwaring van de kosten tot voortbrenging moet worden beschouwd, zoo wordt hierdoor een gedeelte van het kapitaal, dat voor de nijverheid bestemd was, aan haar onttrokken, dewijl het kapitaal niet op eens vermeerderd kan worden.

RICARDO beweert verder dat de navraag naar werk dezelve blijven moet, omdat de regering hetgeen de belasting opbrengt, tot betaling van andere werklieden gebruikt. Slechts dan, wanneer het werk, dat de regering vraagt, door vreemdelingen verrigt wordt, erkent hij dat zij de loonen niet verhoogen zal, omdat de mededinging door het grooter aantal werklieden wordt opgewogen. Doch de werklieden, die door de regering gebruikt worden, zijn geheel andere dan die, van wie de belasting geheven wordt. Zij ontnemt de som der belasting aan het voortbrengend kapitaal der nijverheid en onderhoudt er hovelingen, ambtenaren of soldaten voor.

M^c. CULLOCH heeft aangetoond dat de invloed der belasting op de werkloonen grootendeels afhangt van de wijze, waarop

hare opbrengst wordt aangewend. Zoo er b. v. meer troepen voor worden aangenomen, wordt daardoor meer werk gevraagd, en de loonen zullen stijgen in prijs; doch wordt zij bezigd om de soldaten beter te voeden en te kleeden, en laat zij hun aantal als voorheen, zoo ontstaat er geene meerdere behoefte aan werk, en het loon zal hetzelfde blijven, terwijl de betere voeding en kleeding der soldaten zooveel meer aan den voorraad van levensmiddelen ontnemt, als deze voor de arbeidende klasse vermindert.

Ook SMITH beweert dat deze belasting de werkloonen verhoogt, en dat zij de voordeelen van den fabrickant zoude verminderen, zoo deze niet het regt had en verplicht was hare drukking op den verbruiker over te dragen 1). Doch ofschoon niemand hem dit regt zal betwisten, zal echter de gelegenheid daartoe zich niet altijd voor hem opdoen; maar hij zal zich tevreden moeten stellen met de schade der belasting grootendeels tusschen zich en zijne werklieden door eene lagere bezoldiging te verdeelen, terwijl de meerdere duurte, welke zijne waren kunnen verkrijgen, omdat welligt eenige zijner mededingers ten gevolge der verhoogde loonen hunne nijverheid zullen vaarwel zeggen, hem ook eenigzins de geledene schade zal vergoeden.

RICARDO bestrijdt de leer van SMITH op grond, dat

---

1) »The master manufacturer would both be entitled and obliged to charge it, with a profit, upon the price of his goods.”
Wealth of nations, III. p. 337.

de fabrikant en de arbeider alzoo beide van de belasting bevrijd zouden blijven, de een door hooger werkloon, de ander door hooger prijs zijner waren, doch dat zulks nimmer zoude kunnen geschieden, tenzij alle hunne voortbrengselen door anderen verbruikt werden. Daar zij echter ook zelve hunne voortbrengselen verbruiken, zullen ook zij van de belasting het hunne dragen: want de prijs hunner eigene behoeften wordt evenzeer door eene belasting op de werkloonen verhoogd.

De fabrikant en de werkman worden hier evenwel door RICARDO in een verkeerd licht gesteld. Wanneer zij op deze wijze tot de belasting het hunne bijdragen, zoo doen zij dit als verbruikers en staan daarin met alle andere verbruikers gelijk, doch als arbeiders en fabrikanten zouden zij daarvan bevrijd zijn, zoo zij door eenen verhoogden prijs hunner voortbrengselen in staat waren hunnen last op de verbruikers te schuiven.

SMITH 1) betoogt verder, dat eene belasting op de werkloonen van hen, die het land bearbeiten, het gevolg heeft, dat de pachter, die hen gebruikt, zich genoodzaakt ziet van zijnen landheer eene vermindering der pacht te vorderen, en dat zij dus geheel op den grondeigenaar nederkomt. Naar het ons evenwel voorkomt, zal deze belasting dikwijls tusschen den grondeigenaar, den pachter en den arbeider verdeeld worden. De arbeider

---

1) Wealth of nations III. p. 337.

der zal zich welligt met eene geringere belooning zijner vlijt tevreden stellen; de pachter zal trachten door eenige opofferingen en meerdere spaarzaamheid zooveel mogelijk aan de eischen van zijn huur-contract te voldoen, opdat niet het verlaten van den grond, dien hij kent, voor eenen nieuwen, die hem kan tegenvallen, hem nog grootere schade veroorzake, terwijl de grondeigenaar een gedeelte van zijne bedongene huur zal ten beste geven, om eenen goeden en getrouwen pachter voor zijnen grond te behouden.

Herinneren wij ons nu wat wij in het begin dezer afdeeling hebben aangetoond, dat namelijk het *minimum* der werkloonen door geene andere omstandigheden geregeld wordt dan vooreerst door de navraag en het aanbod van werk, en vervolgens door de volstreckte nooddrift der arbeiders, buiten welke zij niet bestaan kunnen of althans zoodanig verzwakken, dat hierdoor de waarde van hetgeen zij vervaardigen moet verminderen, zoo is het duidelijk dat eene belasting op werkloonen wel degelijk aanvanke-lijk door de arbeiders gedragen wordt; en, wanneer zelfs zonder deze belasting het lot der arbeidende klasse allezins te betreuren is, zoo lijdt het geenen twijfel, dat wij eenen maatregel, die haren toestand nog drukkender maken zoude, onvoorwaardelijk moeten afkeuren.

Later zal zij evenwel op den kapitalist nederkomen, wanneer zij namelijk op alle werkloonen zonder onderscheid gelegd wordt. Op de arbeiders kan zij niet blij-

ven drukken, omdat deze, gelijk wij vroeger aantoonde, zullen uitsterven, totdat de loonen zooveel verhoogd zijn, dat de belasting hierdoor vergoed, en dus de vroegere verhouding tusschen de verdiensten en benoedigheden hersteld wordt. De kapitalist zal alzoo de vroegere werkloonen betalen, vermeerderd met het bedrag der daarop gelegde belasting; en daar hij voor het hoogere loon niet meer voortbrengselen zal verkrijgen, zoo is hij eindelijk de eenige, die door de belasting gedrukt wordt.

SMITH meende dat aan de belasting op werkloonen de achteruitgang van vele fabrieken was toe te schrijven, doch RICARDO 1) beweert dat eene belasting op de loonen dien nadeeligen invloed op de fabrieken niet hebben zal, omdat de hoogere prijs der manufacturen, door de hoogere kosten van voortbrenging veroorzaakt, slechts tijdelijk zal zijn, en dat alleen, wanneer de belasting op eenige manufacturen drukt, zij den uitvoer daarvan vermindert, doch niet, zoo alle gelijk daardoor getroffen worden. SAY heeft echter zijn betoog wederlegd door de aanmerking, dat, wanneer de kosten van voortbrenging vermeerderd worden, het dan onmogelijk is de mededinging met andere natiën vol te houden.

Het is niet te ontkennen, dat de toestand der arbeidende klasse in Engeland, hetwelk overigens tot een hoo-

---

1) Oeuvres comp. p. 107.

gen trap van welvaart is geklommen, tegenwoordig groote bezorgdheid verwekt, ofschoon die aan geene drukking van eene belasting op werkloonen kan worden toegeschreven. De voorname oorzaak hiervan schijnt gezocht te moeten worden in den grooten toevoer van werklieden uit Ierland, die de Engelsche werklieden aan eene mindere levenswijze gewend heeft en de mededinging zoodanig heeft doen toenemen, dat het onmogelijk werd alle zich aanbiedende werklieden te plaatsen, en vervolgens ook in de plotselijke uitbreiding der fabrieks-nijverheid. Deze toch deed aanvankelijk de werkloonen tot eene ongewone hoogte stijgen en noodigde daardoor iedereen uit om zijne diensten daartoe aan te bieden. Zelfs vrouwen en kinderen werden met vreugde als arbeiders aangenomen, en een groot aantal kinderen werd voor de huisgezinnen voordeelig. Doch toen zij eenigzins tot staan kwam, was de bevolking intusschen bovenmate toegenomen. Het aanbod van werklieden overtrof verreweg de navraag naar werk, en armoede, waarmede zedelijke ontarding doorgaans gepaard gaat, en ontevredenheid waren daarvan een onvermijdelijk gevolg.

De werkloonen zijn evenwel zelden tot eenen maatstaf voor het heffen van belastingen genomen, hetwelk vooral daaraan is toe te schrijven, dat hare invordering met zoveel bezwaren vergezeld gaat. Daar het bedrag der werkloonen doorgaans moeilijk te berekenen was, zoo ontvaardden zij meestal in hoofdelijke belastingen, waarbij de

vermoedelijke verdiensten der werklieden eenigzins, doch dikwijls zeer willekeurig in aanmerking werden genomen.

In Frankrijk bestaat nog eene opbrengst, welke als eene belasting op de werkloonen kan worden aangemerkt. Het is de zoogenaamde *taxe personnelle*, welke bestaat in het bedrag van drie dagen loon, jaarlijks geheven van hen, die niet als armen beschouwd worden. De *conseil général* van ieder departement bepaalt de waarde van het loon, dat als maatstaf dienen moet, en hetwelk niet minder dan 50 centimes en niet meer dan 1,50 frank daags bedragen mag. Door de *centimes additionnels* kan men de belasting evenwel naar willekeur verhoogen, wanneer zulks noodig wordt bevonden.

ARMEN - BELASTING.

Deze behoort tot de belastingen, die in Engeland direct door de ingezetenen worden opgebracht, en het is daarom dat wij meenen van haar te moeten gewagen, waar wij over directe belastingen spreken, te meer, daar zij in de laatste tijden ook in ons land dikwijls hare voorstanders gevonden heeft bij lieden, die uit eene overdrevene *philanthropie* naar middelen zochten om het lot der mindere klassen te verbeteren, doch daarin meestal tot zeer ongeschikte maatregelen hunne toevlugt nemen wilden.

De zoogenaamde *poor-tax* is een uitvloeisel van het

dwaze stelsel, dat de staat verplicht zoude zijn, aan iederen burger arbeid en onderhoud te verschaffen. Telkens is deze meening op nieuw voorgestaan, en was vooral bij omwentelingen een middel in de hand der volksleiders om de mindere klassen tegen hare regeringen in het harnas te jagen, en met de hoop op eene betere toekomst, die zij haar beloofden, te vleijen. Openlijk werd zij op het laatst der vorige eeuw in de Bataafsche republiek geproclameerd 1) en nog onlangs zagen wij hetzelfde door het voorloopig bewind in Frankrijk beloven, doch na drie maanden weder intrekken 2). Deze gewaande verplichting evenwel vervalt terstond, wanneer men op de onmogelijkheid let van haar te volvoeren. Te verlangen dat de regering aan iederen arbeider onderhoud verschaffe, is even dwaas, als wanneer men van haar vorderde dat zij alle rampen, die de volken treffen kunnen, zoude afwenden. En ofschoon het dikwijls met veel ophief door onruststokers en volksleiders is beloofd en voorgestaan, zoo heeft tot nog toe geen enkel dier opgeworpene besturen aan zijne beloften en eeden voldaan.

Te voorzien in de behoeften der armen is eene zaak, welke eigenlijk buiten het bereik der regering ligt, en aan de welwillendheid der ingezetenen moet worden overgelaten. De vermogende mensch is verplicht zijnen behoef-

1) Staatsregeling van 1798. Alg. Beg. a. 47.

2) Zie Handelsblad. 3 Maart 1848.

tigen broeder te ondersteunen, doch deze verpligting is zedelijk. Hare beoefening moet het gevolg zijn van eene innerlijke overtuiging, over welke de regering niet beschikken kan. Slechts zij, die in de dienst van het vaderland ongelukkig zijn geworden, die hunne krachten en gezondheid voor het welzijn hunner landgenooten hebben opgeofferd, kunnen met volkomen regt op de mededeelzaamheid hunner medeburgers aanspraak maken. Deze toch hebben niet alleen regt op het medelijden en de welwillendheid hunner landgenooten, doch kunnen hun onderhoud en hunne verzorging van den staat vorderen, omdat zij hunne belangen voor die van het vaderland hebben ten beste gegeven. Ergerlijk is het derhalve, wanneer de zoodanigen van staatswege niet behoorlijk verzorgd worden, en men zijne toevlugt moet nemen tot het doen van collecten langs de huizen om de behoeften te ontmoet te komen van hen, die regt op ondersteuning hebben, en dus van de meerdere of mindere mededeelzaamheid hunner medeburgers niet afhankelijk zijn moesten. Zij daarentegen, wier ongelukkige toestand het gevolg is of van hunne eigene onvoorzigtigheid en verspillingen, of die hunner ouders of ook wel van onstandigheden, welke niemand had kunnen verhoeden, hebben geen regt hoegenaamd op eenig onderhoud van staatswege. De regering verdedige slechts de regten der burgers in het algemeen en besture de geldmiddelen, welke zij haar hebben toevertrouwd om ten algemeenen nutte te worden aangewend.

De rampen van zijnen natuurgenoot en medeburger te lenigen, de smarten te verzachten, die hem drukken, ziedaar wat de plicht van iederen regtgeaarden medebrengr, en hem een wezenlijk genoegen zal opleveren. Doch de sommen, waaraan de nijverheid zoo dringende behoefte heeft, aan den nijveren arbeider te ontrooven om er eenige ongelukkigen door te voeden en te kleeden, die aan de welvaart van het algemeen niets toebrengen, dit is een maatregel, die met de grondbeginselen eener gezonde staatshuishoudkunde strijdig is. De regering trachte zoo veel mogelijk door een wijs bestuur de welvaart te vermeerderen en de armoede te keeren, en wanneer deze reeds aanwezig is, door verbeteringen voor landbouw, handel en fabrieks-nijverheid hare toeneming te verhinderen; doch de onmiddelijke zorg voor de voeding en kleeding der bestaande armen late zij aan de weldadigheid der overige ingezetenen over. Zoowel vrees voor hunne tot het uiterste gebragte ontevredenheid als medelijden met hunnen toestand zal hen dezen plicht vrijwillig doen volbrengen; doch eene van regeringswege uitgaande verzorging der behoeftigen maakt den arbeider traag en onvoorzigtig, wanneer hij weet dat hij in zijne armoede op de ondersteuning der meervermogenden rekenen kan.

Wij kunnen echter niet ontkennen, dat er somtijds omstandigheden kunnen plaats hebben, waardoor de nood der mindere klassen zoo dringend wordt, dat de weldadigheid der overige ingezetenen voor hun onderhoud te kort schiet,

en dat de regering maatregelen tot hare ondersteuning nemen moet, om nog grootere onheilen, ontvolking of oproer, voor te komen. Doch zulks moet niet dan slechts zeer zelden plaats vinden, en nimmer in eene voortdurende verzorging der armen ontaarden.

Nergens is de armen-belasting meer uitgebreid en tot een drukkender last voor de ingezetenen geworden dan in Engeland, waar het groote aantal der armen, dat in dezelfde verhouding toenam, naarmate hunne ondersteuning aanzienlijker werd, niet alleen zeer nadeelig is voor de welvaart van het algemeen, op welks kosten het leeft, maar daarenboven nog als hoogst gevaarlijk voor de inwendige rust van den staat moet worden aangemerkt.

Bewogen met het ongelukkig lot van velen harer onderdanen, wilde reeds ELISABETH hen in hunne behoeften te gemoet komen en beval de inrigting van werkhuizen, waar de arbeider, die geen werk vinden kon, zijne dienst kon aanbieden, en door arbeid zich zelven en zijn huisgezin eenig onderhoud verschaffen.

Later had de uitreiking van ondersteuning aan de behoeftigen op eene andere wijze plaats. Zij geschiedde namelijk aan de familiën der armen zelve, die men in hunne eigene huizen liet wonen, en wien men zelfs eene actie tot verkrijging van onderhoud tegen de regering toestond. Zij behoeften slechts aan te geven dat zij arm en zonder werk waren, om bedeed te worden. Doch hierdoor werd hun aantal zoo aanzienlijk, dat de regering zich in 1839

genoodzaakt zag tot andere maatregelen hare toevlugt te nemen. Zij bepaalde namelijk dat ieder de verlangde ondersteuning kon verkrijgen, mits dat hij zich in het werkhuis begaf en aldus zijne vrijheid opofferde. Wegens den hoogen prijs nu, dien zelfs de Engelsche armen op hunne vrijheid stellen, hebben velen voor deze ondersteuning bedankt en daardoor de kosten van onderhoud tot op de helft verminderd. De werkhuisen geven den ledigloopen den arbeider alleen dan werk, wanneer hij dit in de fabrieken volstrekt niet vinden kan, opdat deze instelling van weldadigheid voor de armen de voor iederen burger zoo weldadige nijverheid niet belemmere. Zij zijn alzoo minder nadeelig dan de openbare werkplaatsen, welke men voor eenigen tijd te Parijs had ingesteld, en die, door aan den arbeider hooger loon te geven en minder werk van hem te vergen, dan waartoe hij in de fabrieken verplicht was, de werklieden als het ware uitnoodigden om zich aan de nijverheid te onttrekken. Zoodra de fabrieks-nijverheid weder begint te herleven en den arbeider een genoegzaam onderhoud belooft, wordt de Engelsche arbeider uit het werkhuis ontslagen. Zoowel mannen, als grijsaards en kinderen kunnen er geplaatst worden, en vinden er eenen arbeid aan hunne krachten geëvenredigd. De klagten, welke over deze werkhuisen door onvergenoegden dikwijls zijn aangeheven, zijn meestal ongegrond of overdreven. Zij, die ze bezocht hebben, geven daarvan de gunstigste berichten, en betuigen overal orde, zindelijkheid en overvloed van

het noodige te hebben aangetroffen 1). De arbeid, die van de werklieden gevorderd wordt, is zeer matig en gaat hunne krachten niet te boven, het voedsel, dat hun wordt toegedeeld, is meer dan toereikend, en voor de zieken wordt met vele menschlievendheid gezorgd. Velen zelfs beweren dat het lot dergenen, die tot deze inrigting van weldadigheid hunne toevlugt nemen moeten, te gunstig is, en daardoor velen uitlokt, om liever van de ondersteuning van den staat gebruik te maken, dan zich door fabrieksarbeid een onderhoud te verschaffen. Zij blijven derhalve voor den staat uiterst kostbaar, en zoo niet het verlies der vrijheid, en de scheiding der familiën 2) nog velen terughielden, zoo zoude de regering zich spoedig genoodzaakt zien, wegens de ontzaggelijke onkosten deze inrigtingen af te schaffen 3).

Iedere gemeente (*parish*) is verplicht voor hare eigene armen te zorgen, en de belasting, welke dient om in hun

---

1) Zie onder anderen: Oeuvres comp. de RICARDO. p. 283.

2) Mannen, vrouwen en kinderen worden namelijk in afzonderlijke klassen verdeeld, naarmate van hunne geschiktheid tot het werk, dat zij verrigten moeten.

3) Ofschoon het aldus schijnt dat de Engelsche regering geheel in de behoeften der armen voorziet, zoo blijkt het evenwel uit de groote armoede, welke in Engeland op onderscheidene plaatsen gevonden wordt, dat deze inrigtingen ontoereikend zijn om aan alle armen onderhoud te verschaffen.

onderhoud te voorzien, wordt zooveel mogelijk regelmatig over hare inwoners verdeeld. Hierdoor zijn sommige gemeenten aanzienlijk hooger dan de andere door de *poor-tax* gedrukt, en het gevolg hiervan is, dat ieder van haar zoo mogelijk den last, die haar drukt, op hare naburen tracht te schuiven. Zij laten geene middelen onbepoofd om te bewijzen dat een arme, die voorgeeft tot haar te behooren, tot eene andere gemeente behoort, zoodat er velen van allen onderstand verstoken blijven.

RICARDO 1) heeft met ijver den invloed der armen-belasting op de verschillende takken van nijverheid nagespoord, en is tot het besluit gekomen, dat zij op de verbruikers der landelijke voortbrengselen en de fabrickanten drukt. Zij wordt, zegt hij, niet geëvenredigd aan de pacht, die een pachter aan den grondeigenaar werkelijk betaalt, maar aan de jaarlijksche waarde, waarop de grond geschat wordt, zoodat zij niet gelijk drukt, en de verbetering van den landbouw tegenwerkt. Wanneer toch iemand de waarde van zijnen grond verhoogt, zoo wordt hij hooger belast; en zoekt hij dit te ontgaan door hem in denzelfden staat te laten, zoo zal het graan niet beter en niet goedkooper worden, en de verbruiker er eindelijk het meest bij lijden.

Men bedenke evenwel dat RICARDO dit schreef voordat de koornwet werd afgeschaft, waardoor het mono-

1) Oeuvres comp. Princ. de l'Ec. pol. chap. XVIII.

polie der Engelsche landeigenaren is opgeheven, en het buitenland hun mededinger is geworden. Velen hebben de koornwet verdedigd als eene tegemoetkoming aan de landeigenaren, wegens de zware lasten, die zij door de *poort-tax* te dragen hadden, weshalve ook PEEL de armenbelasting voor hen verminderd heeft, zoodra de koornwet is afgeschaft.

Doch dit is niet het eenige nadeelige gevolg der armenbelasting, dat zij aan den grondeigenaar of den fabriekant een gedeelte van zijn kapitaal ontroofd, dat hij nuttiger had kunnen aanwenden. Ook voor de armen zelve, ten behoeve van wie zij is ingevoerd, heeft zij eene hoogst treurige uitwerking gehad. Wel verre van hunne armoede te lenigen, en den vooruitgang van het *pauperisme* te stuiten, heeft zij dit grootendeels bevorderd. Naarmate zij verhoogd werd, daalde aan den anderen kant de prijs der werkloonen, daar de mededinging, welke een naar de behoeften niet geëvenredigd aanbod van werklieden veroorzaakte, dezen prijs in dezelfde verhouding deed afnemen als de gedwongene weldadigheid der overige ingezetenen de middelen tot hun onderhoud vermeerderde. Daar ieder buitendien door de regering gedwongen werd, een gedeelte van het zijne ten behoeve zijner verarmde landgenooten af te staan, zoo werd daardoor de weldadigheid tegengewerkt, en leden zij, die inderdaad behoeftig en ongelukkig waren, en daarop wezenlijk aanspraak maken konden; terwijl aan den anderen kant de zorgeloosheid

der mindere klassen, die, wanneer zij hare verdiensten geheel verteerden, later door de armen-belasting zich van het noodige zagen voorzien, ten sterkste werd in de hand gewerkt. Spaarzaamheid beschouwden zij slechts als eene deugd, die voor haar alle waarde verloren had, dewijl hierdoor de staat slechts van den last, voor haar onderhoud te zorgen, verschoond werd 1).

---

1) Over de ongenoegzaamheid eener armen-belasting tot voorziening in den nood der mindere klassen zie men vooral MALTHUS, Essai sur le princ. de pop. III. en MEES, De Werk-inrigtingen voor Armen.

